सन्दकपुर गाउँपालिका

आ.ब. २०८०/०८१

नीति, कार्यक्रम तथा बजेट

गाउँपालिकाको कार्यालय

माबुमोड, देउराली, इलाम

कोशी प्रदेश , नेपाल

सन्दकपुर गाउँपालिका

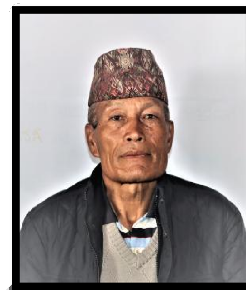

गाउँपालिका अध्यक्षको मन्तव्य

आदरणीय सन्दकपुर गाउँपालिका वासी
सम्पुर्ण दिदिबहिनी तथा दाजुभाईहरु ।

यस सन्दकपुर गाउँपालिकाको आ.व २०८०/०८१ को नीति,कार्यक्रम तथा बजेट सार्वजनिकीरण गर्न लागेको पुर्व सन्ध्यामा नेपालमा लोकतन्त्र स्थापनार्थ आफ्नो जीवन आहुति दिनु हुने सम्पुर्ण ज्ञातअज्ञात शहिदहरु प्रति हार्दिक श्रद्धा सुमन एवम् सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु। साथै संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधान २०७२ लागु भए पश्चात राज्य पुनः संरचना भई स्थानीय तहको दोस्रो निर्वाचन पछिको प्रथम वर्षको बजेट,नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनको सफलताको शभुकामना व्यक्त गर्दछु ।

इलाम सदरमुकाम देखि उत्तरी क्षेत्रको भौगोलिक विविधता प्राकृतिक श्रोत साधनबाट विकासको सम्भावना वोकेको विविध जातजातिको वसोवास भएको इलाम नगरपालिका,माईजोगमाई गाउँपालिका,भारतको सिक्किम,दार्जिलिङ्ग र पाँचथर जिल्लाको फालेलुङ्ग गाउँपालिका सिमाना छोएर रहेको यो पर्यटकीय र धार्मिक स्थलको रुपमा नामाकरण भएको सन्दकपुर गाउँपालिका इलाम जिल्लाको जनसंख्याको हिसाबले दशौ स्थानमा रहेको पालिकाको रुपमा रहेको छ ।राज्य पुनः संरचना पछिको पहिलो पाँच वर्षमा प्रशासकीय भवन,वडा कार्यालय भवन निर्माण, सडक, खानेपानी, स्वास्थ्य, शिक्षामा भए गरेका कार्यहरु प्रति यस अघिको कार्यकाल व्यतित गर्नु हुने जनप्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारी,समाजसेवी,राजनीतिक दलहरु प्रति धन्यवाद तथा आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । समयको परिवर्तनसँगै विविध सुविधा, विकासको क्रमको गतिशिलता स्वभाविक रुपमा टड्कारो आवश्यकता स्वत रहन्छ नै । यसै विषय वस्तुलाई परिपुर्ति गर्न प्राप्त भएको बजेट र सम्भावनाको खोजी गरि हाम्रा आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न भर मगदुर प्रयास जारि रहेने प्रतिवद्धता जाहेर गर्दछु ।

नेपाल सरकारले तोकेका नेपालका मुख्य गन्तव्य मध्ये पर्न सफल भएको सन्दकपुर र माईपोखरीमा पर्यटकको आगमनको प्रवल सम्भावना छ । यहाँ रहेका पर्यटक गन्तव्य हुन सक्ने अन्य स्थान टप्पु,छिन्टापु ,हाँगेथाम ,ढाप पोखरी, टोड्के झरना ,मावुथाम,छाँगे झरना, रेडपाण्डा प्रजनन तथा वन्यजन्तु संरक्षण केन्द्र, डाईमन्ड पार्क, सात खाल्डे शहीद पार्क,निर्माणाधीन डम्बर सिंह सुनुवार बहुसाँस्कृतिक संग्रहालय, बुर्जे हात्तीखावा औद्योगिक क्षेत्र, सुतुलुङ ढुङ्गा,मठमन्दिर, गुम्बा, चर्च तथा विभिन्न जातिका धार्मिक स्थलहरु पनि पर्यटनको आकर्षण हुन । त्यस्तै पवित्र माईको उद्गम स्थल जिल्लाको एक मात्र स्थान जहाँ चौरीगाईको अवलोकन काँडेभ्याकुर, ठकठके, कालो सालक र रेडपाण्डा जस्ता लोपोन्मुख वन्यजन्तु चराचुरुङ्गीको अवलोकन र अनुसन्धानको लागि पर्यटकहरुको आकर्षण वनाउन प्रचारप्रसार सामग्री होमस्टे अन्य विद्युतीय सुविधा क्रमिक रुपमा पुर्याउनु पर्ने नै छ। धार्मिक स्थलहरुलाई पर्यटनसँग विकसित गर्ने वातावरण संरक्षणमा माईपोखरी आसपास तथा अन्य क्षेत्रको सिमसार क्षेत्र निर्धारण त्यसको उचित संरक्षण गर्ने रैथाने जातका विरुवा रोपण गर्ने कृषिमा अधिकांस मानिसहरु आधारित रहेको यस गाउँपालिकामा नश्ल सुधार (ए.आई) मा जोड दिने कृषि नगदेवाली,अन्नवालीमा उत्पादनमा बृद्धि कार्यक्रमहरु संचालन गराउने वीमा कार्यक्रम अघि बढाउने शिक्षालाई सर्वसुलभ वनाउने व्यवसायिक शिक्षालाई सुलभ शिक्षाको रुपमा स्थापित गराउने भौतिक प्रविधियुक्त वनाउन प्रयास गरिएको छ । स्वास्थ्य चौकीमा स्वास्थ्य शिविर संचालन गरि आवश्यकता अनुसारको सेवा प्रवाह गर्ने योजना रहेको छ । स्वास्थ्य चौकीमा औषधी सुलभता र कर्मचारीको दरबन्दी पुरा गराई सेवा प्रवाह गराउँदछौ । जेष्ठ नागरिक सम्मान स्वस्थ्योपचारमा सहयोग उपलब्ध गराउँदछौ । वडा-वडामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउँछौ,युवा वर्गलाई खेलकुदको लागि सवै वडामा खेल मैदान निर्माण स्तरोन्नति गरी सुविधा प्रदान गर्दछौ । निर्माणाधीन सडकहरु विब्ल्याटे सन्दकपुर सडक कालोपत्रे गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ,तालगाउँ सानीमाई मावु सन्दकपुर कालोपत्रे बाटो निर्माणाधी रहेकोमा उक्त सडक कालो पत्रे गर्ने कार्यलाई पनि निरन्तरता दियने छ । पुर्वाधार सडक स्तरोन्नतिको निम्ति

पाँच वटै वडामा प्रेषित बजेट अतिरिक्त पालिकाबाट समेत व्यवस्था मिलाएको छौ । जस अनुसार साफकोटा डाँडा,इङ्गला आलेभञ्ज्याङ्ग मिरिक दोबाटेरमिते, खवासडाँडा, याङ्मा, टोड्के झरना, चन्द्रोदय थालीभञ्ज्यायङ्ग सडक,मिरिक, दोबाटे, बोनाहाङ्ग, हात्ति खावा सडक,तोरीबारी हिले सडक स्तरोन्नति तथा विस्तार गरिनुका साथै अन्य थुप्रै सडकहरु को लागि बजेट विनियोजन गरिएको छ।सिंचाईका कार्यक्रम र खानेपानीका साना ठुला योजना संचालनको व्यवस्था गरिएको छ।पालिकाको जोरपोखरी, माईपोखरी पर्यटन विकास र चाँपगैरी, आलुबारी, बिखे सडक बजेट प्राथमिकतामा राखेएको छ ।

यस पालिकाको प्रस्तुत हुदै गरेको बजेटले सम्बोधन गर्न नसकिराखेको शिक्षा तर्फ आवश्यक भौतिक संरचना आन्तरिक व्यवस्थापनको निम्ति,स्वास्थ्य तर्फ आन्तरिक व्यवस्थापनको निम्ति र निर्माणाधिन अस्पतालको निरन्तरताको लागि समेत बजेट निरन्तरता बाहेक अन्य स्रोतको पहिचान केन्द्र,प्रदेश लगायत अन्य दातृ संस्थासँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गरी थप सहयोगको अपेक्षा गरिएको छ ।दलित, जनजाति, महिला, अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु केन्द्रित सशक्तिकरण कार्यक्रम समावेश गरिएको छ।हामीले प्रतिवद्धता जनाएका कार्यहरु पूरा गर्न दृढ छौ।कृषि आर्थिक विकासको मेरुदण्ड भएको र यस क्षेत्रमा विशेष कार्यक्रमका साथ निरन्तर अघि बढ्नु पर्ने अनिवार्यता महसुस हुँदै गर्दा विभन्न वडाबाट भौतिक पूर्वाधार बाटो तर्फ ध्यान केन्द्रित भएकोले यस वर्ष बाटो स्तरोन्नति तर्फ विनियोजन गरिएको र केन्द्र, प्रदेश अन्य कृषि पशुपालनसँग सम्बन्धित दातृ निकायसँग समन्वय गरी सहकारी कृषक समूह निजी संस्था समेत परिचालन गरिने जानकारी गराउँछौ। आगामी वर्ष कृषि केन्द्रित बजेट हुने जानकारी गराउछौं ।

सन्दकपुर गाउँपालिकाको विविध पक्षमा दिगो विकासको लागि सहयोग पुर्याउन पालिकाका भित्र रहेका सम्पुर्ण राजनैतिक दलसँगको सहकार्य बुद्धिजीवि, संचारकर्मी, समाजक लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तित्व र यस क्षेत्रबाट अन्यत्र गई कार्य गर्दै आउनु भएका विज्ञ व्यक्तित्वहरुको राय सल्लाह सुझाव सहयोगको अपेक्षा गरिएको छ। सिंगो सन्दकपुरको विकासको निम्ति सम्पूर्ण सन्दकपुरबासी दाजुभाई तथा दिदीबहिनी बजेट कार्यान्वयन र सफलताको लागि एक साथ जुटौ,सबै वडाहरुबाट सेवा प्रवाह छिटो छरितो रुपमा हुने नै छ। गाउँपालिका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी वर्ग सदैव सेवामा समर्पित रहने विश्वासका साथ आफू सधै सेवामा समर्पित रहने छु।

जय सन्दकपुर, जय जनता ।

तुला राम गुरुङ्ग
अध्यक्ष
सन्दकपुर गाउँपालिका

सन्दकपुर गाउँपालिका

गाउँपालिका उपाध्यक्षको मन्तव्य

आदरणीय सन्दकपुर गाउँपालिका वासी दाजुभाई दिदि बहिनीहरु एवम् सन्दकपुरवासी मतदाताहरु ।

देशमा विभिन्न समयकालमा राष्ट्र राष्ट्रियता र लोकतन्त्र स्थापनार्थ आफ्नो जीवन दान गर्नु हुने ज्ञात अज्ञात महान शहिदहरु प्रति हार्दिक सम्मान व्यक्त गर्दछु । आ.व ०८०/०८१ को नीति,कार्यक्रम तथा बजेट कार्यन्वयनको लागि तमाम् सन्दकपुर वासी जनसमुदाय प्रति अपिल गर्दछु। नेपालको संविधान २०७२ जारी पश्चात दोस्रो स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ वैशाख ३० गते हामीहरुलाई निर्वाचित गर्राउनु हुने सन्दकपुरवासी मतदाताहरु प्रति आभार प्रकट गर्दछु ।२०७४ सालको स्थानीय तहको निर्वाचित स्थानीय सरकारले सन्दकपुर गाउँपालिकाको विकास निर्माण र समृद्धि प्रति दिनु भएको योगदानको उच्च सम्मान प्रकट गर्दछु साथै बाँकी रहेका विकास निर्माणका कार्य इमान्दारी पुर्वक सम्पन्न गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु।

सन्दकपुर गाउँपालिका प्राकृतिक सम्पदाले भरीपुर्ण गाउँपालिका मध्ये प्रमुख पर्दछ साथै पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट हेर्दा एक दर्जन भन्दा बढी महत्वपुर्ण स्थानहरु यस गाउँपालिकामा विध्यमान छन् । प्रसस्तै सम्भावनाहरु छन । संघ र प्रदेश सरकारहरुबाट प्राप्त अनुदान र आन्तरिक श्रोतहरुलाईउचित ढंगबाट परिचालन गर्दा सन्दकपुरको समृद्धि पक्कै गर्न सकिन्छ ।जनप्रतिनिधिहरु शासक होइन सेवक हुन भन्ने कुरा हामीहरुले बुझेका छौ, जनतालाई प्रदान गर्न पर्ने आधारभुत सेवा सुविधा दिन हामी प्रतिवद्ध छौ साथै जनतालाई न्यायोचित ढंगबाट सुशासनको प्रत्याभुति दिने छौ ।

२१औ शताब्दी प्रविधिको विश्वमा बदलिदो परिवेशले हाम्रो जीवनशैली पनि समय सापेक्षा प्रिविधिमैत्रि हुनु पर्दछ, समयको माग र गतिलाई हामीले बुझ्नु र सोही अनुसार अघि बढ्नु आजको आवश्यकता हो ।सन्दकपुर गाउँपालिकावासी जनताहरुको मुख्य पेशा कृषि र पशुपालन नै हो । कृषिलाई व्यवसायीकरणगर्न यान्त्रिकरण, औजारीकरण,बजारीकरण गर्दै औद्योगिककरण गर्न स्थानीय सरकारले ठोस योजना ल्याउन पहल कदमी गर्ने छ । शिक्षा,स्वास्थ्य जस्ता संवेदनशिल क्षेत्रहरुमा समयानुकुल सुधार गरिने छ । कृषि पर्यटन धार्मिक पर्यटन र न्यायिकक्षेत्रमा समेत आन्तरिक र बाह्य पर्यटक भित्र्याउन पुर्वाधारको उचित व्यवस्थापमा जोड दिइने छ । युवा,महिला,जनजाति,दलित अपाङ्गता र जेष्ठ नागरिकहरुको हकहित,संरक्षण र विकासको लागि विषेश व्यवस्था गरि शसक्तीकरण र सम्मानको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । औद्योगिककरणको लागि निजी क्षेत्र सहकारी कम्पनीहरुसँग समन्वय सहकार्यमा उचित लगानीको वातावरण श्रृजना गरी थप रोजगारीको व्यवस्था गर्न सकिने छ । अन्त्यमा सन्दकपुरको समुचित विकास निर्माणका कार्यमा विषेश योगदान गर्नु हुने पुर्व प्रधानन्त्री तथा संघीय सासंद मा. झलनाथ खनाल ज्यु र प्रदेश नं.१का पर्यटन तथा संस्कृति मन्त्री मा. खिनु लङवा लिम्बु प्रति आभार प्रकट गर्दछु साथै थपयोगदानको अपेक्षा गर्दछु।

उपभोक्ता समितिहरु मार्फत सञ्चालित योजनाहरु र निर्माण व्यवसायीद्वारा संचालित आयोजनाहरु समयमा सम्पन्न नहुने र तोकिएको गुणस्तर केहीमा नपाईएको हुँदा उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायीहरुलाई लाई जवाफदेही र जिम्मेवार वन्न आग्रह गर्दछु । यस आ.व को नीति,कार्यक्रम तथा बजेट निर्माणमा सक्रिय सहभागी हुनु हुने सन्दकपुर गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरु र कर्मचारी वर्गमा सहयोग र योगदान प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

हरि बहादुर लुङ्गेली
उपाध्यक्ष
सन्दकपुर गाउँपालिका

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको मन्तव्य

सन्दकपुर गाउँपालिकाको २० वर्षे गुरुयोजना र आवधिक योजना अनुसार जनताको भावना र माग वमोजिम यस आ व २०८०/०८१ को वजेट, नीति तथा कार्यक्रम समयमै ल्याउन सफल भएकोमा यस स्थानीय सरकार एवं सवै सन्दकपुर बासी नागरिकहरुमा हार्दिक बधाइ ज्ञापन गर्दछु।

२०७५ साल भदौ २१ गतेदेखि सेवा गर्दाको यस अवधिसम्म विविध अवसर र चुनौतिको लेखाजोखा गर्ने मौका नजिकबाट पाएको छु ,जसलाई सन्दकपुरको हितमा प्रयोग गरेको छु। जनतको मौलिक हक र कानुनद्वारा प्रदत्त अधिकारहरुलाई स्थानीय सरकारले ल्याएका नीति, वजेट तथा कार्यक्रमहरुमा प्रतिविम्वित गरी सुशासन प्रवर्धन गर्दै सरल, सहज र निष्षक्ष रुपमा कार्यान्वयन गर्न पाउँदा म आफूलाई भाग्यमानी ठान्दछु।

दोश्रो स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ वाट जनताद्वारा निर्वाचित नयाँ सरकारको यस दोश्रो वार्षिक नीति वजेट तथा कार्यक्रमलाई सवै जनप्रतिनिधि, राजनीतिक दल, राष्ट्रसेवक कर्मचारी र जनता मिलेर सफल कार्यान्वयन गर्नु हामी सवैको कर्तव्य हो र यसको सफल कार्यान्वयनको शुभकामना व्यक्त गर्दछु।सन्दकपुर गाउँपालिकाको महत्व र विशिष्टतालाई वुझेर आगामी पाँच वर्षभित्र नेपालकै उत्कृष्ट गाउँपालिका वनाउन सकौ।

धन्यवाद।

महेश राई
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सन्दकपुर गाउँपालिका इलाम

बिषय सूची

बजेट वक्तव्य........ 1

१.परिचय र समीक्षा : 1

१.१.सन्दकपुर गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचयः........ 1

गाउँपालिकाको नामाकरणः........ 2

भौगोलिक अवस्थिति र स्वरुप : 2

क्षेत्रफल,जनसंख्या,जातिगत विवरण,परिवार संख्या र लैङ्गिक अनुपातः 3

महत्वपूर्ण पर्यटकीय गन्तव्यहरुः........ 3

सन्दकपुरः........ 3

टोड्के झरनाः........ 4

ताल पोखरीः........ 4

माईपोखरीः 4

हाँगेथामः........ 5

चोयाटार सामुदायिक वनः........ 5

जौबारी, तुम्लिङ्ग र मेग्माः 6

माबुथामः 6

चन्द्रपाल थेवे धाप पोखरीः 6

छिन्टाप्पु :........ 6

माईखोला र पुवाखोला........ 7

१.२ आ.व. २०७९/८० को नीति तथा कार्यक्रमको समिक्षा : 7

आर्थिक विकास क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :........ 8

सामाजिक विकास क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :........ 8

पूर्वाधार विकास क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :........ 9

वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :........ 10

संस्थागत विकास,सेवा प्रवाह र शुसासन क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :........ 11

- आ.व २०८०।८१ मा देखिएका मुख्य अवसर,चुनौति र समस्याहरु :........ 11

अवसर........ 11

कमजोर पक्ष :........ 12

चुनौति :........ 13

२.आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को नीति,कार्यक्रम तथा बजेट........ 14

२.१ सोंच, लक्ष्य, उद्देश्य........ 14

सन्दकपुर गाउँपालिका

सोंच : 14

लक्ष्य : 14

उद्देश्य : 15

२.२.बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्वन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरु : 15

२.२.१.क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरु 18

(क) आर्थिक विकास नीति तथा कार्यक्रमहरु : 18

कृषि :.. 18

पर्यटन : 19

सहकारी र उद्योगः 21

शिक्षा :.. 21

स्वास्थ्य : 23

युवा तथा खेलकुद क्षेत्र : 24

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशिकरण ,सुरक्षा र संरक्षणः 24

३.गाउँसभाबाट पारित गरिएका महत्वपूर्ण प्रस्तावहरु : 31

क) गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम सम्बन्धी प्रस्तावहरुः 31

ख)प्रशासनिक तथा नीतिगत निर्णयहरु.. 42

(ग) प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रमबाट आ.व. २०८०।०८१मा गरिने आयोजनाहरुको नाम : 44

घ)सुशासन तथा सार्वजनिक वित्तिय व्यवस्थापन : 45

सन्दकपुर गाउँपालिका

बजेट वक्तव्य

सन्दकपुर गाउँपालिकाको यस गरिमामय दोस्रो गाउँसभाको एघारौ अधिवेशनका

सभाध्यक्ष महोदय,

यस गाउँसभाका माननीय सदस्य ज्यूहरु,र

उपस्थित सम्पूर्ण अतिथि गणहरु,

सन्दकपुर गाउँपालिकाको यस सार्वभौसत्ता सम्पन्न नेपाली जनताको अभूतपूर्व, अपूरणीय, महान त्याग तपस्या र बलिदानबाट स्थापित संघीय लोकतन्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थालाई अंगीकार गरेको नेपालको संविधान अनुसार गठन भएका तीन तहका सरकारहरु मध्ये यस सन्दकपुर गाउँपालिका पनि एक सार्वभौसत्ता सम्पन्न स्थानीय सरकार हो ।संघिय व्यवस्थाको यो दास्रो स्थानीय सरकारले आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को बार्षिक नीति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न जनता र सरोकारवाला पक्ष सबैसँग व्यापक छलफल, विश्लेषण र निर्णय गरि सन्दकपुर गाउँपालिकाको वस्तुगत अवस्थालाई नजिकबाट मुल्याङ्कन गर्दै सम्भव भएसम्मको प्रयासबाट जनताको इच्छा,चाहना अनुसार गरिएको छ ।

सर्वप्रथम म ज्ञात अज्ञात महान सहिदहरु प्रति हार्दिक श्रदाञ्जली व्यक्त गर्दै सादर नमन सम्मान प्रकट गर्न चाहान्छु जसले आज हामीलाई यो नेपाल बनाउने सुर्वण अवसर दिलाएर सहादत प्राप्त गरे । सबै सदस्य ज्यूहरुलाई आजका दिन सम्मको कार्यकाललाई अत्याधिक रुपमा जनताको विकास प्रतिको उत्कृट चाहानालाई पुरा गर्दै यहाँ सम्म सफलताका साथ आउन सफल भएकोमाहार्दिक बधाई तथा आगामी कार्यकालको सफलकार्यकालको शुभकामाना व्यक्त गर्न चाहान्छु साथै सहयोग गर्नुहने सवै कर्मचारी र स्थानीय जनता सवैलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु ।

अव म यस सन्दकपुर गाउँपालिकाको आ.व.२०८०।०८१ को नीति बजेट तथा कार्यक्रमलाई यस सम्मानित सभामा सभाध्यक्षको आज्ञानुसार प्रस्तुत गर्न चाहान्छु ।

खण्ड १

१.परिचय र समीक्षा :

१.१.सन्दकपुर गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचयः

सन्दकपुर गाउँपालिका साविकका माईमभुवा, सुलुवुङ्ग, मावु, जमुना गाविसहरु र माईपोखरी गाविसको ४ देखि ९ सम्मका वडा मिलाएर साविकका ४२ वडाहरुको जनसंख्या र भूगोललाई आधार वनाएर पाँच वटा वडामा विभाजन गरि नेपालको सुदुरपूर्वी सुन्दर इलाम जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रमा अवस्थित प्राकृतिक,संस्कृतिक,धार्मिक एवं भौगोलिक रुपमा एक सुन्दरर धनी स्थानीय तह हो । देशमा कूल ७५३ स्थानीय तह मध्ये सन्दकपुर गाउँपालिका जनसंख्याको हिसावले १३३ औ सानो स्थानीय तह हो भने क्षेत्रफलको आधारमा ४७७औ सानोस्थानीय तह हो। यस गाउँपालिकाको केन्द्र वडा नं.१ र ३ मा पर्ने देउराली बजार मावुमोडमा अवस्थित छ । कृषि तथा पशुपालन, वैदेशिक रोजगार तथा जडिवुटि खेती यहाँका मानिसहरुको प्रमुख व्यवसाय हो । राई, लिम्वु वाम्हण, क्षेत्री, शेर्पा, सुनुवार ,तामाङ्ग, गुरुङ्ग, मगर ,दमाइ, कामी, भुजेल भोटे र थामी जस्ता जातजाति यहाँ बसोवास गर्दछ ।यहाँ हिन्दु किराँत वौद्ध क्रिश्चियन जस्ता धर्मवालम्भी हरु बसोवास गर्दछन । साकेला वा उधौलीउभौली, दशै, तिहार, ल्होसार किसमस जस्ता प्रमुख चाडपर्वहरु माईन्छ । मारुनी, संगेनी,बालन,हाकपारे केलाङ्ग,साकेला नाँच,हुर्रा,आदी यस क्षेत्रमा पाईने साँस्कृतिक नाँचहरु हुन ।उचाईको हिसावले हेर्दा यहाँको धरातलीय भूवनोट ९०० मिटर देखि ३६३६ मिटर सम्म लेकवेसी रहेको यस गाउँपालिका हावापानी, वनस्पति, जनावर तथा अन्य थुप्रै हिसावले विविधता भएको गाउँपालिका हो । प्रसिद्ध धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल माईपोखरी यसै क्षेत्रमा पर्दछ । बिभिन्न लोपउन्मुख चराचुरुङ्गी,बनस्पतीहरुरजीवहरु जस्तै ठकठके, रेडपाण्डा चौरीयस क्षेत्रको थप आकर्षणको रुपमा रहेको छ ।

समग्रमा सन्दकपुर गाउँपालिका ,संस्कृतिक,धार्मिक एवं भौगोलिक र पर्यावरणीय तथा जैविक विविधताको रुपमा निकै धनी गाउँपालिका हो ।

गाउँपालिकाको नामाकरणः

यस गाउँपालिकाको नामाकरणको सम्वन्धमा अनेको किम्वदन्तीहरु छन् । स्थानीय मानिसहरुको आ- आफ्नै भनाईहरु रहेको पाइन्छ । परापूर्व कालमा ऋषिमुनीहरुले (सन्तहरुले) तपस्या गर्ने गरेको र उक्त डाडाँमा समाधी प्राप्त गरि हिउँले सन्तलाई सोही डाडाँमा पुरिएको भन्ने किम्मदन्ती रहेको छ । त्यस डाँडालाई त्यसै घटनाबाट सन्तपुर भनिएको र पछि अपभ्रंस भई सन्दकपुर नामाकरण भएको स्थानीयहरुको भनाई छ । यस सन्दकपुर डाँडा वडा न २ माईमझुवाका र वडा नं. ४ मावुको सिमानामा पर्ने समुन्द्री सतहबाट ३६३६ मीटरको उचाईमा अवस्थित छ जहाँबाट विभिन्न हिमश्रृंखलाहरुको रमणीय दृष्यहरु अवलोकन, सूर्योदय, प्राकृतिक सुन्दरता र जैविक विविधताको अवलोकनका गर्न सकिन्छ । तर्सथ प्रसिद्ध पर्यटकीय स्थलका रुपमा रहेको यसे सन्दकपुर भन्ने डाँडाका नामबाट यस गाउँपालिकाको नाम राखिएको छ । नेपाल भारत सिमानामा पर्ने सन्दकपुर भारतीय पर्यटन नक्सामा सन्दकफू नामले प्रसिद्ध छ । 'सन्दक्फू' लाप्चा भाषाको शब्द हो जसको अर्थ बिखमा, उच्च पहाडी भेगमा पाइने एक बहुमुल्य बहुऔषधीको गुण भएको जडिबुट्टी भन्ने हुन्छ । सोही सन्दक्फु शब्दबाट अपभ्रम्स भई सन्दपुर नामाकरण भएको अर्का थरीको भनाई पनि रहेको छ ।

भौगोलिक अवस्थिति र स्वरुप :

यस गाउँपालिकाको पूर्वमा भारत दार्जिलिङ जिल्लाको सिंहलिला नेशनलपार्कसँग सिमाना जोडिएको छ भने पश्चिम, उत्तर र दक्षिणमा क्रमशः इलाम नगरपालिका, पाँचथर जिल्लाको फालेलुङ गाउँपालिका र माईजोगमाई गाउँपालिका पर्दछन् । दक्षिण पश्चिममा मेची राजमार्गको समिपमा रहेको यस गाँउपालिकाको पूर्वी भागमा निर्माणाधीन सीमा सडक समेत पर्दछ । समुद्र सतहबाट औषत ९०० देखी ३६३६ मिटरको उचाईमा फैलिएको यस गाउँपालिकामा विविध हावापानी पाइन्छ । यस सन्दकपुर गाउँपालिकाको केन्द्रीय कार्यालय **२७° ००' ४९'' उत्तरी अक्षांश देखी ८७° ५५'४२''** पूर्वी देशान्तरमा समुद्र सतहबाट करिब२१२१ मिटरमा माईपोखरी नजीकै रहेको ऐतिहासिक देउराली बजार,मावुमोड वडा नं. ३ सुलुवुङमा रहेको छ । इलाम जिल्लाको उत्तर-पूर्वी भागमा अवस्थित यो गाउँपालिकाको माथिल्लो भूभागहरु महाभारत हिमश्रृंखलामा पर्दछ । भूवनावटको हिसावले धेरै जसो जमिन भिरालो र माथिल्लो भूभागमा ठूला ठूला चरनका फाँट र बनजंगलले ढाकेको छ भने बेसीमा केही भूभाग टारी रहेको छ । धरातलीय र हावापानीको हिसावमा विविधता भएकाले वाह्रै महिना एकै नासको हावापानी यहाँ पाइदैन । हिउँदमा माथिल्लो भागमा हिमपात हुने भएकोले निकै चिसो हुने तथा दक्षिणी क्षेत्रमा न्यानो हावापानी पाइन्छ । उत्तर तर्फ रमाईला भंज्याङ्गहरु, भिराला जमिनहरु रहेका छन् भने जमुना, सुलुवङ्गको टारी गैरीगाउँ जस्ता स्थानहरुमा फाँटिला टारहरु रहेका छन् । भौगोलिक स्वरुपमा विविधता भएकै कारण उत्तर तिर खासगरी टुण्डा कोणधारी सदावहार वनस्पतिहरु, धुपिसल्ला, लेम्चोङ, सतुवा, विखमा, पाँचऔला, हड्चुर ,पाखनबेत ,यार्चागुम्वा ,चमेली, ओखेआलु, बुढीओखती, चिङ्गफीग, खानक्पा, टिमुर ,चिराइतो ,लौठसल्ला ,विभिन्न प्रजातिका चाँप,लालीगुरासँ सुनाखरी तथा अन्य औषधीजन्य दुर्लभ वनस्पितिहरु र जडिवुट्टीहरु प्रचुर मात्रामा पाइन्छ भने दक्षिणी भागमा मूलत होचो र खोला किनार टारहरु, औषत समशितोष्ण हावापानी रहेको हुनाले चिलाउने उतिस ,मलातो जस्ता विरुवाहरुको वाहुल्यता रहेको छ । यी भूभागहरुमा किवि, सुन्तला, अलैची, चिया, नास्पती, धान खेती, दलहन खेती, पशुपालन, सव्जीखेती आदिको राम्रो सम्भावना रहेको छ । सन्दकपुर गाउँपालिकामा ६ वटा माध्यमिक विद्यालय,२० वटा आधारभुत विद्यालय गरि जम्मा २६ वटा सामुदायिक विद्यालय र ४ वटा निजी विद्यालय रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको साक्षरता ९८।५ प्रतिशत रहेको छ । यस गाउँपालिकामा वर्थिङ्ग सेन्टर सेवा सहितका ५ वटा स्वास्थ्य चौकी र एउटा आयूर्वेद औषाधालय रहेको छ । सफा खानेपानी र शौचालयको प्रयोग करिब ९९ प्रतिशत घरधुरीमा उपलब्ध छ । ९० प्रतिशत घरमा विजुलीबत्तीको सेवा पुर्‍याईएको छ ।

क्षेत्रफल,जनसंख्या,जातिगत विवरण,परिवार संख्या र लैङ्गिक अनुपातः

जिल्लाको कूल १७०६ वर्ग कि.मी क्षेत्रफल मध्ये १५६.०१ वर्ग कि.मी जस अन्तर्गत वडा नं. १. २८.६६ वर्ग कि.मी,वडा नं.२. ४८.२२ कि.मी,वडा नं. ३. २३.९५,वडा नं.४.२६.३१ र वडा नं.५. २८.८७ ले ओगटेको छ । पछिल्लो राजनैतिक विभाजनका आधारमा कूल ७५३ स्थानीय तहहरुमध्ये क्षेत्रफलको आधारमा यो गाउँपालिका ४७७ औ सानो स्थानीय तह हो भने गाउँपालिकाहरु मध्ये १३३औ सानो स्थानमा पर्दछ । इलाम जिल्लामा रहेका दशवटा स्थानीय तह मध्ये यो छैटौं स्थानमा पर्दछ । यस गाउँपालिकामा ४०१३ परिवार रहेकोमा जम्मा १५४४४ जनसंख्या र महिला ४९.१ प्रतिशत , पुरुष ५०.९ प्रतिशत हुदाँ लैङ्गिक अनुपात १०३.५६ रहेको छ । यस गाउँपालिकामा जातजातिका आधारमा राई ३७.५४%, गुरुङ्ग १९.८७%, लिम्बु १२.६७%, ब्राम्हण ११.९०%, सुनुवार २.२३ % र शेर्पा ४.५%, मगर ३.१२%, दलित १.३५%, क्षेत्री ३.१३%, तामाङ्ग १.1% र अन्य नेवार,भोटे,थकाली,थामी,दनुवार १% जनसंख्याको वितरण रहेको छ । त्यसै गरि यस स्थानिय तहमा किरात ४६.३२%, बौद्ध २७.९९%, हिन्दु २१.०५%, खृष्टियन ४.०६% र अन्य ०.०२% धर्मवालम्वीको बसोवास रहेको छ ।

महत्वपूर्ण पर्यटकीय गन्तव्यहरुः

सन्दकपुर गाउँपालिका इलाम जिल्लामै धेरै र महत्वपूर्ण पर्यटकीय गन्तव्यहरु रहेको स्थानीय तह हो । यसैकारण नेपाल सरकारले पर्यटन वर्ष २०२० को एक सय गन्तव्य स्थलहरुमा यस गाउँपालिकाको माईपोखरी सन्दकपुर लाई छनौट गरेको थियो भने कोशी प्रदेशको पर्यटन संस्कृतिक ग्रामको रुपमा समेत यस अघिनै घोषण गरेको छ ।यो क्षेत्र खासगरी पर्यापर्यटनका लागि नै चर्चित छ । दृश्यावलोकन, पुतली, चराचुरुङ्गी ,काडेभ्याकुर,रेडपाण्डा,थार ,घोरल,बदेल,बाघभालु ,ठकठके,विभिन्न जातका पुतलीहरु,भिरमौरी तथा वन्य जन्तु अवलोकन, पैदल यात्रा आदिका लागि यो क्षेत्र चर्चित रहँदै आएको छ । यस क्षेत्र विशेषरुपमा धार्मिक प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक रमणीय स्थलहरुको लागि पूर्वमै प्रख्यात रहेको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वी सीमाना भारतको पर्यटकीय क्षेत्रसंग जोडिने भएकाले पनि यस क्षेत्रमा पर्यटन विकासको ठूलो सम्भावना रहेको कुरामा दुईमत छैन ।यस गाउँपालिकाको प्रमूख पर्यटकीय गन्तब्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

सन्दकपुरः

सन्दकपुर डाँडा परापूर्व कालमा सन्तहरुले समाधी प्राप्त गरेको पवित्र स्थान हो। सन्दकपुर गाउँपालिकाको वडा नं. २ माईमझुवा र वडा नं. ४ मावुको सिमानामा पर्ने समुन्द्री सतहबाट ३६३६ मीटरको उचाईमा अवस्थित महाभारत पर्वत र इलाम जिल्लाकै सबै भन्दा अग्लो स्थान हो । यस पर्यटकिय क्षेत्रसन्दकपुर भारतको गंगासागरसँग जोडिने पूर्वकै प्रसिद्ध पवित्र कन्काई माईको उद्‌गम स्थल पनिहो । इलाम र भारतको दार्जिलिङ्ग जिल्लाको सिमानामा अवस्थित सन्दकपुर डाँडो नेपाल, भारत,भुटान र चीनको हिमश्रृंखलाहरुको साठ्ठी बढी हिमालहरुकोएकै स्थानबाट अलौकिक अतिरमणीय दृष्य अवलोकन, सूर्योदय, सूर्यास्त, प्राकृतिक सुन्दरता र जैविक विविधताको अवलोकनका लागि उतकृष्ट स्थानका रुपमा परिचित रहेकोछ । विगतदेखिनै भारतिय तथा तेस्रो मुलुकका पर्यटकहरुका लागि आकर्षक गन्तव्यका रुपमा रहेको यस स्थानमा भारतीय सिमावर्ती क्षेत्रबाट पक्की सडक यातायातको सुविधा रहेको छ । यता माबु,कालपोखरी, विखे भञ्ज्याङ्ग हुँदै सन्दकपुरसम्म कच्ची सडक यातायातको सुविधा पुगिसकेको छ ।साथै माइमझुवाको बुधवारे,खोर्साने कालापानी श्रीहाङ्गजी कालपोखरी र साविक माइमझुवा गाविसको बुधबारे, गोरुवाले भञ्ज्याङ्ग हुँदै सन्दकपुरसम्म पुग्ने मोटरबाटो पनि खोलिएको छ । सन्दकपुरमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरुलाई लक्षित गरी नेपाल र भारत तर्फ आधारभूत सुविधा सहितका होटलहरु सञ्चालनमा रहेकाछन् । सन्दकपुर देखि २ किलोमीटर पश्चिममा अवस्थित आहालेडाँडा पनि प्राकृतिक दृश्यावलोकनका लागि रमणीय स्थान रहेकोछ । विभिन्न पोखरी, झर्ना, धप्पर लगायतका दृश्यावलोकनका लागि उत्कृष्ट स्थलहरु समेत रहेकाछन् । यसका साथै माइमझुवा मा अवस्थित फुस्रेपोखरी अर्को रमणीय स्थलका रुपमा रहेको छ । माइमझुवामा राई तथा गुरुङ्गजातीको संस्कृति र परम्पराको समेत अवलोकन गर्न सकिन्छ । बसोबासका लागि होमस्टे तथा ग्रामीणबजार बुधबारे हटियामा सामान्य होटलहरु रहेकाछन् । छिन्तापुसम्म जानका लागि माइपोखरी हुँदै माइमझुवाको बुधबारे गोरुवालेसम्म गाडीमा गएर दुई घण्टाको पैदल मार्गको प्रयोग गर्न सकिन्छ । माइपोखरीबाट सिधै पैदल जान समेत सकिन्छ भने माइमझुवाको शेर्पेगाउँ हुँदै पनि पैदल ५ घण्टामा छिन्टापु पुग्न सकिन्छ । मेची राजमार्गमा पर्ने इलाम

नगरपालिकाको बिब्ल्याँटे बजारबाट सन्दकपुर गाउँपालिकातर्फको सडक छुटिन्छ । यो सडक माईपोखरी हुँदै माईमझुवातर्फ बढ्दछ ।

टोड्के झरनाः

सन्दकपुर गाउँपालिका वाड नं २ (साविकको माइमझुवा गाविसको वडा नं. ३ मा) रहेको, समुन्द्री सतहबाट १६०० मीटर उचाईमा अवस्थित टोड्के झरना ८६ मीटर अग्लो छ । माईमझुवा र मावुको सिमाना माईखोला देखि करीव ४० मीटर पश्चिममा रहेको यो झरना ईलामकै अग्लो भरना हो । झरनाको अवलोकनका लागि सयौं आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरु वर्षेनी यहाँ आँउने गर्दछन् । जंगलका माझमा पहराका वीचबाट झर्ने यो झरनाको केही माथि समेत करिव ६० मिटर अग्लो शिवलिङ्गे झरना रहेको र झरना भन्दा तलपनि सानो झरना रहेकोले यो तीन तला जस्तो देखिने गरि झरेकोले निकै रमणीय पर्यटकीय गन्तब्यका रुपमा परिचित छ । यहाँ सम्म पुग्न गाडीको बाटो र पद मार्ग (टोड्के झरना डाँडा गाउँ टप्पु पदमार्ग करिब १७०० मि.) समेत विकास भईसकेकोले दुबै तरिकाले झरना सम्म पुग्न सकिन्छ ।

ताल पोखरीः

यस पोखरी सन्दकपुर गाउँपालिकाको वडा नं. २ माईमझुवामा धप्पर भन्दा केही माथी पर्दछ । यहाँ बाट कञ्चनजंगाको छायाँबहुत सुन्दर मनैलोभ्याउने दृष्य देखिन्छ । याथै यस वडामा फुस्रे पोखरी लगायतका कालीका पोखरी,जौले पोखरी,गुफा पोखरीहरु पनि रहेको छ जुन अति सुन्दर रहेको छ ।

माईपोखरीः

जिल्ला सदरमुकाम इलाम बजारबाट करीव १७ किलोमिटर उत्तरमा रहेको सन्दकपुर गाउँपालिका वडा नं १ र ३को सीमानामा पर्ने माइपोखरी नेपालकै एक आकर्षक पर्यटकीय गन्तब्य, धार्मिक आस्थाको केन्द्र र जैविक विविधताले धनी क्षेत्रका रुपमा रहेकोछ । माइपोखरी क्षेत्र इलाम जिल्लाको पर्यटकीय पर्यायका रुपमा रहँदै आएको छ । यस क्षेत्रको प्रमुख आकर्षण गन्तव्य माइपोखरीलाई २८ अक्टोवर सन् २००८ मा विश्व रामसार सूची अर्न्तगत सूचिकृत गरी नेपालको नवौं र मध्यपहाडी क्षेत्रको पहिलो रामसार क्षेत्र घोषणा गरे पछि यसको विश्वव्यापी पहिचान समेत स्थापित भैसकेकोछ । नौवटा कुनामा फैलिएको माइपोखरीलाई प्रकृतिको सुन्दर अनुपमसिर्जनाका रुपमा लिइने गरिन्छ ।

माइपोखरीको नामाकरणमा ‘माई’ अर्थात् आमा भन्ने शब्द जोडिएकाले पनि यसको महत्व अझै स्पष्ट दर्साउँछ जसको अर्थ पोखरीहरुको पनि आमा भन्ने लाग्दछ ।माईपोखरीलाई साक्षत देवीका रुपमा मानिन्छ यहाँ बलिप्रथा भने निषेध रहेकोछ । मनोकामना पूर्ण होस् भनेर भाकल गर्ने र परेवा उडाउने प्रचलन रहेकोछ । धार्मिक आस्थाको केन्द्र रहेको यस क्षेत्रका बारेमा अनगिन्ति किम्बदन्तीहरु रहेकाछन् । माइपोखरीको इतिवृत्त भन्ने पुस्तकमा टंक सुवेदीले लेख्नु भएको लेखका अनुसार मरुत राजाले यस ठाँउमा आएर नौवटा कुनामा नौवटै मन्दिर स्थापना गरि नवदुर्गाको पुजा गरी सो पुजा विसर्जन पश्चात पुजा स्थान सुरक्षित होस् भनी गंङ्गाजीको आराधना गर्दा जल उत्पन्न भएको जनश्रुति रहेकोछ । कुनै समयमा पोखरी वरिपरिका रुख विरुवाबाट पोखरीमा खसेका पातपतिङ्गरहरु चराचुरुङ्गीहरुले टिपेर बाहिर फ्याँक्ने गरेको कुराहरु सुन्न पाइन्छ ।स्थानीयको भनाई अनुसार पहिले परापूर्वकालमा पोखरीमा पञ्चैबाजा, शंखघण्ट बज्ने गरेको र हाल पनि पोखरीबाट आकस्मत अनौठो ज्योति निस्कने र तुरुन्तै लोप हुने गरेको रहस्य स्थानीयबासीहरु व्यक्त गर्दछन् । द्वापार युगको अन्त्यमा पाँच पाण्डवहरु वनबास रहनेक्रममा बराहक्षेत्र, अर्जुनधारा हुँदै माइपोखरीसम्म आई फर्किएको जनश्रुति समेत पाइन्छ । यसै गरी राजा मारुतका साथमा उनकी ‘इला’ नाम गरेकी छोरी पनि आएकी थिइन् र उनै ‘इला’ बाट यस जिल्लाको नाम नै इलाम रहन गएको हो भन्ने जनश्रुति समेत रहेकोछ । माइपोखरीलाई हिन्दु, बौद्ध र किराँत धर्मको त्रिधार्मीक स्थल र आस्थाका रुपमा लिईन्छ । साथै हिन्दुधर्मअन्तर्गतका पुरणहरुमा यस पोखरीको वारेमा व्याख्या गरेको पाइन्छ । माइपोखरी परिसरमा सत्यधुनी आश्रम, निर्मल माइआश्रम, टाँसी छोलिङ्ग गुम्बा, शिवालय, सरस्वती मन्दिर तथा भगवती मन्दिर रहेकाछन् । वैशाखे पुर्णिमा र ठुली एकादशीका दिन माइपोखरीमा विशेष पुजा अर्चना र मेला लाग्ने परम्परा रही आएकोछ । धार्मिक तथा सांस्कृतिक विविधताले धनी यस क्षेत्रका समुदायको माइपोखरी प्रतिको आस्था भने समान रहेकोछ । सबै धर्म

संस्कृतिको संगम रहेको माइपोखरीले सिंगो इलामको सास्कृतिक सम्भयताको प्रतिविम्बित गर्ने कुरा सहप्राध्यापक युद्धप्रसाद बैद्यले '**माइपोखरीको इतिवृत्त**' नामक पुस्तक भित्र आफ्नो लेखमा उल्लेख गर्नु भएकोछ ।

९० हेक्टर मा फैलिएको यस सिमसार माईपोखरी क्षेत्र जैविक विविधताका दृष्टिले समेत उत्तिकै महत्वपूर्ण रहेकोछ । यस क्षेत्रमा ४ प्रजातीका लालीगुँरास, ३ प्रजातिका चाप, कटुस, लौठ सल्ला, भद्रासे, सल्ला, १७ प्रजातीका सुनाखरी, ६२ प्रजातीका जडिबुटी सहित ३०० प्रजातिका फुलफुल्ने र नेपालमा मात्र पाइने गलैचे झ्याँउ (Peat moss) वैज्ञानिक नाम(Sphagnum Nepalense H.suzuki), लेउ, उन्यू, लगायतका वनस्पति पाइन्छन् । लोपोन्मुख पानीगोहोरो(ठकठके)(HimalayanNewt Salamander), लोखर्के, ओत, भ्यागुत्ता, पाहा, चमेरो, मृग, सर्प लगायत १२ प्रजातीका जलचर, ६ प्रजातीका उभयचर, ३ प्रजातीका माछा, १४ प्रजातीका स्तनधारी र ३०० भन्दा बढी प्रजातीका चराचुरुङ्गीहरु रहेकाछन् ।
माईपोखरीमा खास गरी तीन थरिका पर्यटकहरु आउने गर्दछन् । पहिलो धार्मिक आस्थाका आधारमा आउने, दोस्रो यहाँको प्राकृतिक सुन्दरता र सम्पदाको अवलोकन गर्न आउने र तेश्रो यहाँको सामाजिक, आर्थिक, साँस्कृतिक, तथा वातावरणीय पक्षको अध्ययन अनुसन्धान, संरक्षण र विकासमा लागि पर्ने मानिसहरु आउने गर्दछने । इलामको उत्तरी क्षेत्र प्रवेशको लागि एउटा सजिलो मार्ग भएका कारण समेत यस क्षेत्रमा पर्यटकहरु धेरै संख्यामा वर्षै भरि आउने गर्दछन् । यातायातको सुविधाले समेत यस क्षेत्रमा आउने जाने पर्यटकहरुलाई सजिलो भएको छ । जिल्लाका अन्य गन्तब्यहरुसँग यसको सम्पर्क र सञ्जाल बनाउन सके आगामी दिनमा यस क्षेत्रको पर्यटकीय विकासमा थप टेवा पुग्ने देखिन्छ ।

हाँगेथामः

सन्दकपुर गाउँपालिका वडा नं ५ जमुनामा समुन्द्री सतहबाट करिव २१७० मिटर उचाईमा अवस्थित हाँगेथाम प्रकृतिप्रेमी, संरक्षणकर्मी र पर्यटकहरुका लागि आकर्षक गन्तव्य हो । हाँगेथाम क्षेत्र प्राकृतिक सम्पदा, जैविक विविधताले धनी आकर्षक भूपरिदृश्य, धार्मिक तथा पर्यटकीय दृष्टिले इलाम जिल्लाको उत्कृष्ट गन्तव्य पनि रहेकोछ । स्वच्छ चिसो हावापनी, छिनछिनमा परिवर्तन हुने मौसम, भुइँ कुहिरोको सेताम्य दृश्य, चराचुरुङ्गीहरुको चिरविर आवाज, घना वनजंगल र इलाम जिल्लाका अधिकांश भागका दृश्यहरु देखिने यस क्षेत्रमा पुग्ने जोकोहिको मन आनन्दित हुन्छ । विश्वमै दुर्लभ मानिएको हाब्रे (रेडपाण्डा), थार, ध्वाँसे चितुवा, कालो भालु, चरीबाघ, राजपंखी, ठकठके लगायतका वन्यजन्तु, काँडेभ्याकुर, मुनाल, चिल, पानीहाँस लगायत मौसम अनुसार टाढाटाढाबाट बसाई सरी आउने चराचुरुङ्गीहरु (Migratory Birds), र लालीगुँरास, चाँप, लौठसल्ला, सुनाखरी, चिराइतो, बान्टे, बज्राँठ, कटुस, लगायत धेरै जडिबुटीहरु यस क्षेत्रमा पाइन्छन् । चरा अवलोकनका लागि यो क्षेत्र विश्वमै प्रसिद्ध रहेको संरक्षणका पुस्तकहरुमा पढ्न पाइन्छ । जैविक विविधता सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र अवलोकनका लागि विभिन्न देशहरुबाट मानिसहरु यस क्षेत्रमा आउने गरेकाछन् ।
हाँगेथाम क्षेत्रको धार्मिक र साँस्कृतिक महत्व पनि उत्तिकै रहेकोछ । हिन्दु, बौद्ध, र किराँत समुदायले यस क्षेत्रलाई विशेष धार्मिक आस्थाले हेर्ने गरेकाछन् । नागपुजा, ल्होसारपर्वको अवसरमा विशेष पुजाआजा र भाकल गर्ने परम्परा रहँदै आएकोछ । यस बाहेक जैविक विविधताको अध्ययन, अनुसन्धान र अवलोकन, पिकनिक, प्राकृतिक दृश्यावलोकन, स्थानीय संस्कृति, परम्परा र रहनसहनको अवलोकनका लागि आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरु यहाँ आउने गरेकाछन् । हाँगेथाम क्षेत्रमा शेर्पा, राई गुरुङ्ग र तामाङ्ग समुदायको सानोबस्ती रहेको छ । यहाँ ग्रामीण रहनसहनको भरपुर आनन्द लिन सकिन्छ । इलाम सदरमुकाम नजीकै रहेको बिब्ल्याँटे बजारबाट मोटर चढी जमुनाको हाँगेथाम पुग्न सकिन्छ । हाँगेथामबाट भारततर्फको सिमावर्ती क्षेत्र कैयाँकट्टा, गैरीबास, जौबारी हुँदै सन्दकपुरको मनोरम दृष्यको अवलोकन गर्न जान सकिन्छ ।

चोयाटार सामुदायिक वनः

सन्दकपुर गाउँपालिका वडा नं. ५ जमुनामा अवस्थित चोयाटार सामुदायिक वन विश्वकै दुर्लभ वन्यजन्तु रेडपाण्डाको संरक्षण र ग्रामीण पर्यटनको प्रारम्भसँगै भर्खरै विकसित हुँदै गएको पर्यापर्यटकीय स्थल हो । स्थानीय

समुदायले यस वन क्षेत्रमा रेडपाण्डाको बासस्थान संरक्षण गरी आगन्तुक आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरुको लागि रेडपाण्डा अवलोकन गर्ने व्यवस्था मिलाएकोछ ।मालिङ्गाको भण्डार रहेको यस स्थानमा , स्थानीय स्तरमा होमस्टे प्रणालीको व्यवस्था छ । चोयाटार पुग्नका लागि इलाम सदरमुकाम नजीकैको विब्ल्याँटे बजारबाट सडकयातायातको माध्यमले जमुनाको बुधबारे बजार हुदै इङ्ला चोयाटार पुग्न सकिन्छ ।

जौबारी, तुम्लिङ्ग र मेग्मा:

सन्दकपुर गाउँपालिका वडा न. ५ जमुनाको पूर्वीउत्तर भेगमा अवस्थित जौबारी सिमावर्ती व्यापारिक थलो र पर्यटकीय स्थल हो । इलाम जिल्लाका विभिन्न प्राकृतिक स्थानहरुको दृश्यावलोकन, सगरमाथा, कञ्चनजंघा लगायतका हिमश्रृंखलाहरुको दृश्यावलोकन तथा शेर्पा, भोटिया रहनसहन र संस्कृतिको अवलोकनका लागि जौबारी परिचित रहेकोछ । जौबारीबाट ४ किलोमिटर दक्षिणको भारतीय सिमावर्ती क्षेत्रमा अर्को सानो वस्ती तुम्लिङ्ग र त्यसभन्दा २ किलोमिटर दक्षिणमा मेग्मा अवस्थित रहेकोछ । यस क्षेत्रमा सिमावर्ती ट्रेकिङ रुट (Boarder Trekking Route), नेपाल तथा भारतीय क्षेत्रको दृश्यावलोकन, सिंहलिला नेशनल पार्कको अवलोकन प्रमुख आकर्षणका रुपमा रहेकाछन् । खास गरी भारतीय भूमि हुँदै सन्दकपुर आउने भारतीय तथा तेश्रोमुलुकका पर्यटकहरु यहि मार्ग भएर जाने हुदाँ दिनहुँजसो यस क्षेत्रमा पर्यटकहरुको चहलपहल भइरहन्छ । पर्यटकहरुका लागि खान तथा बस्नको आधारभूत सुविधा सम्पन्न होटलहरु यस क्षेत्रमा रहेकाछन् । इलाम बजार विव्ल्याटे बजार सुलवुङ सापकोटा डाँडा जमुना ईङ्गलाहँदै जौवारी पुग्न सकिन्छ भने अर्को बाटोइलाम सदरमुकामबाट नयाँबजार थुम्के हुँदै वा पशुपतिनगर गोर्खे लामिधुरा हुँदै यी स्थानहरुसम्म मोटरबाटो या पैदलयात्रा गरी पुग्न सकिन्छ । जौबारीमा नेपाल सरकारको आलु विकास तथा अनुशन्धान केन्द्र रहेको छ जहाँ करिव १३६ जातिका आलुहरु उत्पादन गरी आलु उत्पादनको क्षेत्रमा राम्रो परिचय बनाएको छ ।

माबुथाम:

सन्दकपुर गाउँपालिका वडा नं. ४ माबुमा अवस्थित माबुथाम र आसपासका क्षेत्रहरु पर्यटकीय दृष्टिले निकै रमणीय क्षेत्रका रुपमा रहेका छन् । यस क्षेत्रमा रहेको बौद्ध समुदायको साधना केन्द्र डुख्याङ गुफा, बौद्ध गुम्बा, रमिते ढुङ्गा,चमेरे गुफा, माबुथाम, बालागुरु गुफा, दोबाटे, लालबास सिमसार क्षेत्र, विश्वकै दुर्लभ वन्यजन्तु रेडपाण्डा पाइने स्थान हो । भारतीय सिमावर्ती क्षेत्र, कालपोखरी र बिखेभञ्ज्याङ्ग पर्यटकीय आकर्षणका क्षेत्रहरु हुन् । यस स्थानबाट नजीकै रहेको अर्को पर्यटकीय गन्तब्य सन्दकपुर समेत जान सकिन्छ । प्राकृतिक दृश्यावलोकन, जैविक विविधता अवलोकन तथा ग्रामीण रहनसहनको अध्ययनका लागि यो क्षेत्र महत्वपुर्ण रहेकोछ । मेची राजमार्गको विब्ल्याँटे, सुलुबुङ्ग, माइखोला, सोमबारे बजार हुँदै जीपबाट लगभग डेढ घण्टाको यात्रामा माबुथाम पुग्न सकिन्छ । यस भेगमा पर्यटकहरुका लागि सिमित संख्यामा होटल र होमस्टेहरु सञ्चालित रहेकाछन् ।

चन्द्रपाल थेवे धाप पोखरी:

सन्दकपुर गाउँपालिका वडा नं. ५ जमुनामा अवस्थित चन्द्रपाल थेवे धाप पोखरी प्राकृतिक रुपमा रहेको सिमासार क्षेत्रमा बाँध बाँधी बनाइएकोइलाम जिल्लाकै सबैभन्दा ठूलो मानव निर्मित जलाशय हो । यसको निर्माण २०७१ सालबाट शुरु भएको हो । यो करिब ५० रोपनी क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । यस पोखरी वरिपरि १३ बटा पानीका मुहानहरु रहेका छन् । । धेरै प्राकृतिक पर्यटकीय उपज भएको इलाममा यो मुख्य मानव निर्मित पर्यटकीय उपज हो । यो जलाशयको निर्माणसंगै हरेक नयाँ बर्षको पहिलो दिन यहाँ विशेष मनोरञ्नात्मक सांस्कृतिक मेला आयोजना गर्ने कार्यक्रम गर्न थालिएको छ । यस पोखरीमा विभिन्न प्रकारका माछा पाईनका साथै फिसिङ र डुङ्गा सयर समेत गर्ने व्यवस्था भएकोले पर्यटकको मन जित्न सफल भएको छ ।

छिन्टाप्पु :

करिव ३३०० मिटरको उचाईमा रहेको यस छिन्टाप्पु डाँडा पाँचथर जिल्लाको फिदिम नगरपालिकाको सिमानालाई छुने वडा नं. १ माईपोखरी र वडा नं. २ को सिमानामा पर्ने उत्तरी भेगमा पर्दछ । यस क्षेत्रमा डाँफे,रेडपाण्डा,चितुवा,घोरल, भालु बाँदेल जस्ता बहुमुल्य जनावारहरु पाउन सकिन्छ ।यसका साथै यस क्षेत्र हिँउदमा

सेताम्य हिउले ढाक्ने भएकोले यस क्षेत्रमा बहुमुल्य हिमाली जडिवुट्टी जस्तै विखुप्मा सतुवा, पाखानवेद, चिराईतो आदि प्रसस्त पाईन्छ । यो ईलामकै एकै ठाँउमा सवै भन्दा धैरै करिव १८ प्रजातिका लालिगुराँस पाईने क्षेत्र पनि हो । छिन्टप्पुबाट कञ्चनजंगा हिमश्रीङ्खला र १४ वटा जिल्ला एकै स्थानबाट अवलोकन गर्न सकिन्छ । यहाँ चारबटा ससाना पोखरी रहेको छ जुन अति सुन्दर छ जहाँ हिमालको प्रतिविम्बले झन मनमोहक बनाएको छ । ढुंगामा ओखल आकृतिमा पानी पलाएको अद्भूत प्राकृतिक स्थल रहेको छ यो ईलाम जिल्लाको चार माई मध्ये पवित्र खोला पुवामाई वा पुवाखोलाको उद्यगम स्थल पनि हो ।साथै माईपोखरी कै भित्ते भन्ने ठाउँमा स्याल ढाँडे गुफा करिव २५ फीट लम्बाई भएको गुफा रहको छ जहाँ प्रत्येक वर्ष शिवरात्रीको दिन ठुलो मेला लाग्ने गर्दछ ।

माईखोला र पुवाखोला

माईखोला,एक पवित्र धार्मिक तथा प्रकृतिक रुपमा रहेको सदावहार वहने महाभारत पर्वतकै उच्च स्थान सन्दकपुरबाट उत्पती भएको ईलामकै सवैभन्दा ठूलो खोला हो जसलाई झापा जिल्लामा कन्काईमाई नामले समेत चिनिन्छ ।साथै पुवाखोला,गिताङ खोला,धुवाखोला,पाहा खोला,निवा खोला,राते खोला,ईङ्ला खोला,छाँगे खोला (झरना) ,समाहा खोला, सानीमाई खोला,चमेरे खोला,भालु खोला जस्ता दर्जनौ खोला तथा अन्य धेरै सासाना खोल्सा खोल्सीहरु रहेकोले यस गाउँपालिका इलामकै सवै भन्दा बढी पानीको स्रोत भएको गाउँपालिकाको रुपमा रहेको छ ।जसले गर्दा पर्यावरणीय सन्तुलन,सिचाई,खानेपानी तथा जलविद्युत उत्पादनको लागि यो भूमीको ठलो महत्व रहेको छ ।

साथै सन्दकपुर गाउँपालिका प्रदेश नं.१ कै प्रमूख गन्तव्य स्थल र संस्कृतिक ग्रामको रुपमा घोषणा भएको र संघ सरकारको एक सय गन्तव्य स्थलहरु मध्ये उत्कृष्ट दश गन्तव्य स्थलको रुपमा समेत छनौट भईसकेको हुनाले पनि यस गाउँपालिकाको महत्वलाई उजागर गर्दछ ।

समग्रमा हेर्दा पर्यटकीय स्थलहरुको उद्गम भूमि, विभिन्न किसिमको हावापानी, संस्कृति, भेषभुषा, रितिरिवाज,भाषा,जातजाति वसोवास गरेको भुमि हो भने अनेकौ जडिवुटीले भरिएको वन क्षेत्र नौ वटा जलविधुत आयोजनाको मुहान रहेको साथै अनन्त विकासका संभावनाहरुलाई थेगिरहने अवसर यस गाउँपालिकाले पाएको छ ।

१.२ आ.व. २०७९/८० को नीति तथा कार्यकमको समिक्षा :

यस सन्दकपुर गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९।०८० को लागि लिएका नीतिहरु र सो नीतिका आधारमा बनेका बजेट तथा कार्यकमहरुको संक्षिप्त समिक्षा :

<table>
<tr><th colspan="6">विषयगत बजेट विवरण</th></tr>
<tr><th>सि.न.</th><th>क्षेत्र</th><th>विनियोजित बजेट</th><th>खर्च भएको बजेट रकम</th><th>प्रगति प्रतिशत%</th><th>कैफियत</th></tr>
<tr><td>१</td><td>आर्थिक विकास क्षेत्र</td><td>८५७५३४००.००</td><td>६४५२८६५४.६२</td><td>७५.२५</td><td></td></tr>
<tr><td>२</td><td>सामाजिक विकास क्षेत्र</td><td>१६६५१६६४३.००</td><td>१५१६७१६३१.१३</td><td>९१.०८</td><td></td></tr>
<tr><td>३</td><td>पुर्वाधार विकास क्षेत्र</td><td>८९३४९५८४.००</td><td>७९८४६४१६.१</td><td>८९.३६</td><td></td></tr>
<tr><td>४</td><td>वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र</td><td rowspan="3">८८४६५१२५.६४</td><td rowspan="3">८५८०५७३५.६४</td><td rowspan="3">९६.९९</td><td rowspan="3">सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र</td></tr>
<tr><td>५</td><td>संस्थागत विकास</td></tr>
<tr><td>६</td><td>वितिय व्यवस्थापन</td></tr>
<tr><td>७</td><td>प्रशासनिक खर्च</td><td>८२१३७०००.००</td><td>७२४०८२२४.८१</td><td>८८.१६</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>जम्मा</td><td>५१२२२१७५२.६४</td><td>४५४२६०६६२.३</td><td>८८.६८</td><td></td></tr>
</table>

आर्थिक विकास क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :

यस चालू आर्थिक वर्षमा आर्थिक विकास अन्तर्गत कषि,पर्यटन उद्योग जस्ता क्षेत्रमा छुटिएको रकमहरुको उल्लेखीय रुपमा राम्रो कामहरु सम्पन्न भएका छन । सवै वडाका कृषिको सम्भावना अध्ययन भईसकेको र यसका आधारमा संघ तथा प्रदेश सरकारले समेत चासोको रुपमा लिएको छ । कृषि सडकहरुको निर्माण र स्तरउन्नती भएका छन् ।कृषकहरुलाई तरकारी र फलफूलको विरुवा,विउविजनहरु वितरण गरिएको छ । जनतासँग स्थानीय सरकार भन्ने कार्यक्रमबाट पकेट क्षेत्रहरुलाई प्रर्वद्धन हुने कार्यक्रमहरु भएका छन् । गहुको वीउ,आलु खेति प्रर्वद्धन,माछाका भुरा,ट्राउट माछापालन,खसी,बोका,सुङ्गुर वितरण जस्ता कृषकमूखी कार्यक्रमहरु ल्याईएको छ ।कृषकहरुलाई विभिन्न तालिमको व्यवस्था गरी उनीहरुको आय आर्जनको दायरा बढाउने कामहरु भएका छन् । सन्दकपुर गाउँपालिकाको भौगोलिक विषमता र यहाँ रहेको उर्वर भूमीको प्रयोग बढी भन्दा बढी गर्न सके अझै धेरै कृषि उत्पादनमा वृद्धि गरी कृषकहरुको आयस्तर उकासी उनीहरुको जीवनशैलीमा विकास गर्न सकिन्छ ।

त्यसै गरी पर्यटनको क्षेत्रमा पर्यटन प्रर्वद्धन गर्न मुख्य मुख्य पर्यटकीय स्थानहरु सन्दकपुर,टोड्के झरना,हाँगेथाम,जौवारी,विखेभञ्ज्याङ गोरुवाले भञ्ज्याङहरुमा सडक र पदमार्ग पुऱ्याएको छ साथै स्तरउन्नतीका कामहरु भएका छन्।माईपोखरी नजिकैको जोर पोखरीको समेत विस्तृत परियोजना रिर्पोट अनुसारको कार्यहरु थालनी भएको छ ।संघिय सरकार , स्विस सरकार,प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारको संयुक्त लगानीमा संचालित साना सिंचाई कार्यक्रमबाट १४ वटा सिंचाई आयोजनाहरु संचालन भईरहेकोमा यस आ.व सम्ममा ७ वटा सिंचाई आयोजना सम्पन्न भएको र७ वटा सिंचाई आयोजनाहरु निर्माणधिन अवस्थामारहेको छ ।स्थानीय साना उद्यमीहरुलाई सिलाईबुनाई,अल्लोखेती,सुङ्गुर पालन,गाईपालन,माछापालन सम्बन्धि व्यावसायिक तालिम दिई उनीहरुको आय आर्जन र उद्योग प्रर्वद्धनमा संघिय सरकार र स्थानीय तहको समन्वयमा लघु उद्यम विकास कार्यक्रमबाट विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको छ ।गाउँपालिकाको आफ्नै तथा लघु उद्यम विकास कार्याक्रमबाट होमस्टे तालिम,सिलाई बुनाइ,मौरी घार वितरण तथा प्रविधि हस्तान्तरण गरी जनताको लागि दैनिक उपार्जन तथा व्यवसयमा सुधार ल्याउने कार्यहरु लगायतका अन्य धेरै कार्यक्रमहरु समेत सञ्चालन गरिएको छ । सहकारी क्षेत्र विभिन्न तालिम तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको छ । आर्थिक विकासकोसमग्रमा हेर्ने हो भनेसन्तोषजनक नै प्रगति रहेको छ स्थानीय सरकारको स्थापनासँगै जनताहरुको क्रमशः जीवनस्तर उकास्ने गर्ने कायहरु गरिएका छन् ।

सामाजिक विकास क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :

सामाजिक क्षेत्र अन्तर्गत रहेका स्वास्थ्य,शिक्षा ,खानेपानी जस्ता संस्कृति प्रर्वद्धन र लैङगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा उल्लेखीय मात्रामा कार्यहरु भएका छन् । आ.व २०७८।०७९ मा सन्दकपुर गाउँपालिकामा संघ सरकारको लगानी र स्थानीय सरकारको पहलमा १५ शैयाको अस्पताल निर्माणधिन अवस्थामा रहेको छ ।कोभिड १९ को खोप ९० प्रतिशत जनतामा पुऱ्याईएको छ, साथै सर्शत अनुदान रकमको नेपाल सरकारले ल्याएको नियमित खोपका कार्यक्महरु विगतमा झै उच्च प्राथमिकता र जिम्मेवारी पूर्ण ढङ्गले कार्यन्वयन गरिएको छ । जनतालाई आवश्यक पर्ने अत्यावश्यक औषधीहरुलाई कहिले पनि कमी हुन दिईएको छैन,जनताले पाउने स्वास्थ्यका सेवाहरुलाई सरल र सहज रुपमै प्रभावकारी ढंगबाट प्रदान गरिएको छ ।

शिक्षाको क्षेत्रमा गाँउपालिकाले विषेश रुपमा ठूला ठूला कार्यक्रमहरु ल्याउन नसकेको कुरालाई छोड्ने हो भने अन्य सासाना व्यवस्थापकीय कुराहरु,शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि नियमित पठनपाठन र विविध कियाकलपहरु उल्लेखनिय कार्यहरु गरेको छ । विद्यायालय भवन निर्माण,मर्मत सम्भार,शौचालय निर्माण,खानेपानी र सरसफाई, खेलकुद मैदान निर्माण र विद्यार्थीको सिकाई उपलब्धी वृद्धि गर्न विभिन्न समयमा शिक्षकहरुलाई तालिम तथा समितिगत वैठकहरु संचालन गरि विद्यालयको गुणस्तर सुधारमा स्थानीय सरकार लागी परेको छ ।स्पष्ट नीति कानुन र पर्याप्त वजेटको अभावले गर्दा शिक्षा क्षेत्रमा उल्लेखनीय कार्यहरु गर्न सकिरहेको छैनौ तथापी प्रदेश र संघ

सरकारसँग समन्वय गरी आगमी दिनहरुमा यस क्षेत्रलाई ईलाम जिल्लाकै नमुना बनाउने हाम्रो संकल्प रहेकोछ । विद्यालयको भौतिक र शैक्षिक गुणस्तरलाई क्रमशः सुधार गर्नु हाम्रो लागि ठूलो चुनौती र अवसर दुवै रहको छ ।यसका लागि पर्याप्त वजेट र नियमित अनुगमन निरिक्षण साथै शिक्षक र विद्यार्थी दुवैलाई प्रोत्सहान हुने खालका कार्यक्रमहरु लिदै जानेछौ । केही विद्यालयहरुमा स्थानीय भाषा संरक्षण र सिकाई शिक्षणको लागि बजेटको व्यवस्था गरिएको छ । भौगोलिक विकटता, न्युन आर्थिक स्रोत र घट्दो जनसंख्याको कारण विद्यालयहरुमा विद्यार्थीको संख्या न्युन रहेको साथै शिक्षक दरबन्दि समेत अपुग रहेकोले शिक्षाको क्षेत्रमा सोचे अनुरुप प्रगति हासिल गर्न सकिएको छैन् ।

खानेपानी र सरसफाईको क्षेत्रलाई यस सन्दकपुर स्थानीय सरकारले विषेश प्राथमिकतामा राखी कार्यहरु गर्दै आएको छ । जनताहरुलाई खानेपानीको उपलब्धतामा कमी हुन दिईएको छैन,पुराना निर्माण भएका मुहानहरुको संरक्षण र नयाँ पानीका मुहानहरुबाट सवै वडाहरुमा क्रमश खानेपानी पाईपलाईन वितरण भईरहेको छ ।६ वटा खानेपानीकाआयोजनाहरु स्थानीय सरकारको समन्वय र संघ सरकारको लगानीमा सुरु गरिएको छ ।

लैङगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा छुटाईएका बजेटहरुको भरपूर सदुपयोग भएको छ । जनजाती,दलित,महिला,अपाङ्गता,अलपसंख्य,युवा,वृद्धवृद्धा,पिछडावर्गका हकहितका लागि यथेष्ठ बजेटको व्यवस्था गर्न नसकिएता पनि यस क्षेत्रमा केही उदारणिय कार्यहरु भएका छन् । युवा परिषद् गठन,जनजाती र अल्पसंख्यक थामिजातीको संस्कृति प्रर्वद्धनका कार्यकमहरु सम्पन्न भएका छन् । दलित साथै महिलाहरुको सशक्तिकरण र समावेशीकरणको लागि उनीहरुलाई विषेश तालिम र कार्यक्रमहरु संचालन गरिएकोछ । ग्रामीण महिलाहरुलाई कृषि र साना घरेलु उद्योगका कामसँग जोडेर उनीहरुको आर्थिक एवं सामाजिक अवस्था सुदृढ गर्ने किसिमका कार्यक्रमहरु जस्तै, अल्लोखेति,सिलाईबुनाई,हस्तकला,कृषिऔजारिकरण,कृषि तालिम,सहकारी तालिम,महिला हिंसा विरुद्धको अभियान र अन्य समसमायिक विषयहरुको अन्तरक्रिया एंव गोष्ठीहरु संचालन गरिएको छ । बालबालिका तथा अशक्त वृद्ध वृद्धाहरुको स्वास्थ्यको लागि विशेष कार्यक्रमहरु गरिएको छ । बालबालिका मैत्री शैक्षिक क्रियाकलाप र भौतिक निर्माण गर्नुका साथै उनिहरुको स्वास्थ्य तथा शिक्षामा विषेश ध्यान स्थानिय सरकारले पुर्‍याएको छ । यस गाउँपालिकामा पर्याप्त आर्थिक स्रोतका अभावका कारण यस क्षेत्रमा सोचेजति उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको कुरा प्रति सन्दकपुर स्थानिय सरकार आगामि दिनमा बढि प्राथमिकताका साथ लाग्नु पर्ने कुरामा गम्भिर रहेको छ ।

पूर्वाधार विकास क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :

सन्दकपुर गाउँपालिका स्थानिय सरकारको स्थापना हुदाँ यहाँ नगन्य रुपमा मात्र भौतिक पूर्वाधार विकास भएको थियो । तसर्थ सडक,पुल, सिँचाई, प्रशासनिक भवनहरुको निर्माणमा यस गाउँपालिका सुरुका दिन देखि नै विषेश प्राथमिकताका साथ लागि परेको छ । स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ पश्चात गठन भएको नयाँ स्थानिय सरकारले विगत सरकारले गरेका कामहरुलाई उच्च प्राथमिकताका साथ निरन्तरता दिई पूर्वाधार विकास क्षेत्रमा उल्लेखनिय प्रगति हासिल गरेको छ । सडक विकासको सवैभन्दा प्रमुख आधार रहेको कुरालाई महसुश गर्दै विगत सरकारले सडक क्षेत्रमा मनग्य बजेटको विनियोजन गर्दै आएकोमा अझै पनि सडकहरुको यथोचित गुणस्तर नपुगेकोले यस नयाँ सरकारले समेत सडकलाई प्रमुख विकासको आधारको रुपमा हेरेको छ तसर्थ विगत आर्थिक बर्षमा नयाँ सडक खोल्ने ,पुरानो सडकहरुलाई स्तरउन्नती गर्ने, सोलिङ्ग गर्ने, ग्राभिलिङ्ग गर्ने जस्ता कार्यहरु यस आर्थिक बर्षमा पनि निरन्तर रुपमा गरिएको छ । वडा कार्यालय र प्रमुख गन्तव्य स्थलहरुसँग जोड्ने बाटोहरु कमश बन्दै र स्तरउन्नती गरिदै लगिएको छ । जिल्ला सदरमुकाम र गाउँपालिका सदरमुकामबाट प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य सन्दकपुर, गोरुवाले भन्ज्याङ, जौबारी, छिन्टप्पु, टोड्के झरना सम्म पुग्ने सडकहरु सघं र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरि समपूरक बजेटबाट द्रुत गतिमा निर्माण भइरहेका छन् । विगत वर्षबाटै गाउँपालिका स्तरीय बजेटबाटसवै वडाहरुमा बाह्रैकाल

गाडि गुड्न सक्ने बाटाहरु प्रशस्तै निमाण भई सकेका छ। जस्ले गर्दा स्थानिय जनताको अत्यावश्यक सामाग्री तथा कृषि उपजहरु वजार सम्म ढुवानी गर्न सरल रुपमा सम्भव भएको छ। पूर्वाधार विकासका कार्यहरुले जनताहरुमा रोजगारीको अवसर समेत सिर्जना गरेको छ। जसले गर्दा उनिहरुको आर्थिक र सामाजिक स्तर समेत सुदृढ हुँदै गएको छ। तर अझै पनि न्यून बजेटको कारण प्रमूख पर्यटकीय स्थलहरुमा पर्याप्त सडकको सुधार गर्न नसकिरहेको अवस्था छ।

संघीयतामा स्थानीय सरकारको भूमिकालाई जनतामा अनुभूत गराउन,संघियतालाई संस्थागत गर्न साथै जनताको सेवा प्राप्त गर्ने अधिकारलाई सुनिश्चित गराएको छ। यति मात्र नभएर कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई कार्य वातावरण, कार्यकक्षको राम्रो व्यवस्था साथै सेवा प्रवाहमा नयाँ प्रविधिको उच्चतम प्रयोगमा सहजता ल्याएको छ। निर्वाचित जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुले जनताको सेवाको लागि आआफ्नै वडाबाट प्रविधिमैत्री ढङ्गले सेवा प्रवाह गर्न भौतिक पूर्वाधारहरुको व्यवस्था गरिएको छ। जसले गर्दा सार्वजनिक सेवा चुस्त दुरुस्त र सरल ढंगले प्रवाह गर्न सम्भव भएको छ।

वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :

विकाससँगै विनास पनि आउँदछ तर विकासलाई वातावरणमैत्री, पर्यावरण अनुकुल वनाउदै दिगो विकासमा आधरित भई विकासका गतिविधि गर्ने यस स्थानिय सरकारको नीति अनुरुप वातावरण संरक्षण, जैविक विविधता संरक्षण, भू संरक्षणका लागि विभिन्न कार्यक्रम तथा योजनाहरु संचालन गर्दै आएकोछ। स्थानीय रैथाने प्रजातिलाई प्रर्वद्धन गर्ने विगत सरकारको नीतिलाई आत्मासाथ गर्दैस्थानीय रैथाने प्रजातिका वोट विरुवाहरुको संरक्षण र विकासको लागि नर्सरी निर्माणसँगै पानीको बहापक्षेत्र विस्तार गर्न वृक्षरोपण कार्यहरु गरिएको छ। यस काम संगै समानान्तर रुपमा अर्कातिर वन्यजन्तु र जंगल वृद्धि विकास तथा संरक्षणको लागि पोखरीहरुको निर्माण गरिएको छ। विश्वबाटै लोपउन्मुख रेड पाण्डा तथा अन्य वन्यजन्तुको संरक्षणको लागि रेडपाण्डा प्रजनन तथा वन्यजन्तु संरक्षण केन्द्रको निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिई नीतिगत र कार्यगत समन्वयात्मक कार्यहरु भईरहेको छ। रेडपाण्डाले खाने प्रजातिका विरुवाहरुको बृक्षरोपणतथा त्यसको उचित वासस्थानको प्रर्वद्धनको लागि विभिन्न संघ संस्थाहरु जस्तै हाईड्रो पावर, रेडपाण्डा नेटवर्क र स्थानीय जनतासँग समन्वय र लागत साझेदारीमा कार्यहरु थालनी गरिएको छ।सबै वडाहरुको सामुदायिक र निजी वनहरुमा क्याप्टोमेरिया प्रजातीका वनस्पतीलाई क्रमश विस्थापन गरी वास्तविक रैथाने विरुवाहरुको विकास गर्न लोठ सल्ला, पिप्ले, चाँप, फलाट, बजराठ, अरखोला, रानीचाँप, पिप्ले ,अम्बके, सि.सि., टेङ्गा, .झालुचिण्डे, गोब्रे सल्ला, कटुस, बान्टे जस्ता वोटविरुवाको विउ उत्पादन गरि, निजी नर्सरीबाट समेत वोटविरुवा खरिद गरि वृक्षरोपण गरिएको छ। वन व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण, जलाधार नदीनालामा पानीको वहापमा वृद्धि गर्न, सिमसार क्षेत्र माईपोखरी,सामुदायिक र निजी वन साथै अन्य पोखरीहरुको आसपासका क्षेत्रहरुमा समेत वृक्षारोपण कार्यहरु गरिएको छ।

जनताको जनजिवनमा भैपरि आउने बाढी, पहिरो, आगलागी जस्ता प्राकृतिक र मानविय त्रुटीबाटउत्पन्न हुने प्रकोपबाट हुने क्षतिमा राहत स्वरुप खाद्यन्य तथा अत्यावश्यक सामाग्रीहरु वितरण गर्न कार्य भएका छन् , जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिसँग समन्वयात्मक कार्यहरु भईरहेको छ। प्रत्येक विपद्को घडीमा स्थानीय सरकारले जनतालाई ढिला नगरि उनीहरुको जिउधनको सुरक्षाको लागि स्थानीय प्रहरी चौकी,जिल्ला स्थित रेडक्रस,जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय जनतासँग समन्वय गरि पिडित परिवारहरुलाई तुरुन्त राहतको व्यवस्था र सहयोग गरिएको।

संस्थागत विकास,सेवा प्रवाह र शुसासन क्षेत्रको संक्षिप्त समिक्षा :

लोकतन्त्रको वास्तविक मर्म भनेकै जनताले प्राप्त गरेको अधिकारको शतप्रतिशत उपभोग गर्नु हो भने संघीयताको मर्म भनेकै जनताले आफ्नो घरको दैलोमै सरकारको सेवा पुगेको महसुश गर्नु हो । अतः यस सरकारले लिएको नीति र विद्यमान कानुन अनुरुप प्रशासनीक, न्यायिक र विकासका कार्यहरु गर्नुनै यस सरकारको पहिलो प्राथमिकता हो । लोकतन्त्रको संस्थागत विकास संग संगै सरकारका सवै निकायहरुको संस्थागत विकासमा यस सन्दकपुर स्थानीय सरकार संविधानलाई सिरोपर गरि लागि परेको छ । सुशासनमा आधारित प्रशासनीक सेवाहरु प्रवाह गर्न सन्दकपुर स्थानीय सरकारले बढी भन्दा बढी ध्यानमा राखी सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्दै सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो र सहज बनाउँदै लगिएको छ र भौतिक एवं प्रशासनिक विभिन्न सुधारका प्रयासहरु गरेको छ । सवै वडा कार्यालय ईन्टरनेट सेवा पुऱ्याईसकेको र स्वास्थ्य चौकी तथा विद्यालयहरुमा क्रमश ईन्टरनेटको सूविधा पुऱ्याउने कार्यहरु भईरहेको छ । यसको लागि कर्मचारीहरु र जनप्रतिनिधिहरुलाई तालिमको व्यवस्था गरिदै आएको छ । यसका साथै प्रशासनिक भवनहरुको निर्माण,सवै क्षेत्रका सरोकारवाला समझेदारी संघ संस्था,निजी क्षेत्र सहकारी क्षेत्रहरु संग निरन्तररुपमा समन्वय गरि कार्यहरु गर्दै आएको छ । समय समयमा उपभोक्त समितिहरुलाई अभिमुखीकरण गरी योजनामा उनीहरुको सक्रिय सहभागीतालाई बढवा दिईएको छ । यस गाउँपालिकामाहेरचाहको लागि उत्प्रेरण कार्यक्रम करुणा फाउन्डेशनले साझेदारीमा विभिन्न चरणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरि सकेकोमा हाल गाउँपालिका र प्रदेशले उक्त कार्यक्रमलाई अपनत्व लिएको छ भने वान हर्ट नेपाल र निहारीका समाज नेपाल, रेड पाण्डा नेटवर्क, युनिटि ईन हेल्थ, साना सिंचाई परियोजना,आईपास नेपाल,सुनगाभा विकास संस्था, PLGCDPले समेत गाउँपालिकालाई विभिन्न क्षेत्रमा साझेदारीको रुपमा सहयोग पुऱ्याएको छ । समग्रमा हेर्दा यी सवैको प्रयास संयोजन र साझेदारीले सन्दकपुर गाउँपालिकाको संस्थागत विकास,सेवा प्रवाहमा ठूलो टेवा पुगेको छ तथापी यसमा अझै धेरै सुधारको कार्यहरु गर्नु बाँकी नै रहको र स्थानीय सरकार यसको लागी गम्भीरताका साथ लागी परेको छ ।

- **आ.व २०८०।८१ मा देखिएका मुख्य अवसर,चुनौति र समस्याहरु :**

अवसर

- नेपालको संविधान,२०७२ र स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ ले प्रदत्त गरेको अधिकारको प्रयोग गरि स्थानीय तहको चौतर्फी विकास गर्न सकिने ।
- रामसार क्षेत्र माइपोखरी धार्मिक, पर्यटकीय तथा जैविक विविधताको हिसावले महत्वपूर्ण स्थल रहेकाले यसलाई प्रर्वद्धन गरि असिमित फाईदाहरु लिन सकिने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा सामुदायिक र निजी वनहरु प्रसस्त भएकोले यसको सदुपयोग गरि व्यक्तिगत र सार्वजनिक क्षेत्रको आय आर्जन गर्न सकिने ।
- गाउँपालिकाको अधिकांश क्षेत्रमा विभिन्न बहुमुल्य जडिबुटि, लोक्ता, लोठ सल्ला, चिराइतो लगायतका अन्य जडिबुटि तथा विभिन्न फुल प्रजातिका अर्किड, लागिगुराँस, चाँप जस्ता लोपोन्मुख बनस्पती पाइने हुनाले यसको संरक्षण सम्बर्द्धन र प्रचार प्रसार गरि आय आर्जन बृद्धि गर्न सकिने ।
- यस गाउँपालिकामा पानीको अत्यन्त धेरै स्रोतहरु र उर्भर माटो रहेको छ जसको प्रयोगबाट व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन गरी दुधजन्य, मासुजन्य र कृषिजन्य बस्तुको उत्पादन गरी आन्तरिक र वाह्य बजारमा बजारीकरण गर्न सके उत्पादक तथा व्यवसायिक कृषकहरुलाई समेत ठूलो आर्थिक लाभ हासिल गर्न सक्ने।
- यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका माइपोखरी, सन्दकपुर, टोड्के झरना, माबुथाम, हाँगेथाम, धापपोखरी, छिन्तापु जस्ता पर्यटकिय गन्तव्यहरुको सुधार र संरक्षण गरि आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकका लागि घुम्ने र रम्ने ठाउँको रुपमा विकास गरि स्वरोजगार र आयआर्जनको अवसर सृजना गर्न सकिने ।

- विश्वमा दुर्लभ काडेभ्याकुर, रेडपाण्डा, ठकठके,भ्फारल, घोरल लगायत अति लोपोन्मुख बन्यजन्तु तथा पंक्षिहरु समेत यस क्षेत्रमा पाइने हुँदा यसको प्रचार प्रसारमा र समन्वय गरि पर्यटक भित्राउने खालका गतिविधि संचालन गर्न सकिने ।
- नेपालकै प्रसिद्ध माईखोला (भ्फापामा कन्काईमाई) यसै गाउँपालिकामा उद्गम स्थल भई बग्ने भएकाले यसको धार्मिक, जल पर्यटन र लघु तथा ठुला जलविद्युत आयोजनाहरु संचालन गरी गाउँपालिका आत्मनिर्भर बनाउन सकिने ।
- गाउँपालिकाको उतरि भेगमा खुल्ला चरिचरनको क्षेत्र भएकाले व्यवसायिक पशुपालन गर्नको लागि उपयुक्त वातावरण भएकाले यसको प्रयोग र विकास गर्न सकिने ।
- यस क्षेत्रको अधिकांस डाडाँकाडा चियाले ढाकेको हुनाले यसको उत्पादन तथा बजारीकरणका लागि स्थानिय पहल गरि वाह्य वजारहरुमा चियाको बजार विस्तार गर्ने अवसर रहेको छ ।
- इलाम र पाँचथरको सिमावर्ति क्षेत्र छिन्टापु,माबुथाम र टप्पुमा प्याराग्लाइडीङको सम्भावना देखिएकोले यसको अध्ययन गरी संचालनका लागि पहल गर्न सकिने ।
- गाउँपालिका क्षेत्रका अधिकांश यूवाहरु अन्यत्र पलायन हुने विगत देखिको समस्या न्यूनिकरणका लागि युवा लक्षित स्वरोजगारमुलक तालिम, शिपमुलक तालिम र लगानिमैत्री वातावरणको सृजना गरि काठजन्य उद्योग, कृषिजन्य उद्योग, पशुजन्य उद्योगहरुको स्थापना गरि रोजगार र आर्थिक विकास गर्न सकिन्छ ।
- विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगका लागि स्थानियलाई प्रोत्साहन गर्ने र सो सम्वन्धि क्रियाकलापहरु संचालन गर्न सकिने जसवाट वनमाथि बड्दो चाप घटाउन सहयोग प्रदान गर्ने छ ।
- किवि जोन पकेट क्षेत्र, प्रदेश नं. १ को सांस्कृतिक ग्राम,संघ सरकारको एक सय वटा गन्तव्य मध्ये उत्कृष्ट दस स्थान भित्र सूचिकृत गरिएको यो अत्यन्तै ठूलो अवसर हो ।
- स्लेट स्टोन मार्वल चुन खानीको क्षेत्र रहेको साथै खानेपानी तथा नदीनालाको श्रोत पर्याप्त रहेको ।
- यहाँ रहेको अगुवा किसान,बुद्धिजीवी, व्यापारी, लाहुरे, उच्च तहका कर्मचारी, युवायुवती जस्ता मानव संसाधनहरुको आर्थिक एवं बौद्धिक सहयोग लिई पर्यटन कृषि तथा अन्य क्षेत्रमा बढी भन्दा बढी फाईदा लिन सकिने ।
- लेम्चोङ्ग, तितेपातिको बाष्पीकरणवाट तेल उत्पादन गर्ने , सिस्नुको प्रशोधन ,अल्लोकपडा उत्पादन,नेपाली कागजको उत्पादनको प्रचुर संभावना रहेकोछ ।
- समग्रमा हेर्दा यस गाउँपालिका क्षेत्रलाई पर्यापर्यटन,कृषि र जडिवुट्टी उत्पादनबाट मनग्ये विकास र सम्वृद्धि तर्फ उन्मुख गराउन पर्याप्त प्राकृतिक श्रोतसाधन रहनु यस गाउँपालिकाको अवसरको रुपमा लिन सकिन्छ ।

<u>कमजोर पक्ष :</u>

- हाम्रो गाउँपालिकामा भएको प्राकृतिक स्रोत साधनको जल,जमिन, जंगल, जनशक्तिको सहि ठाउँमा सही तरिकाले सदुपयोग गर्न नसक्नु ।
- आफनो संस्कृती ,भाषा , भेषभुषा र भोजनलाई यथेष्ट सम्मान र अनुकरण नर्गनु ।
- हामीसँग रहेका सन्दकपुर, टोड्के भ्फरना, माईपोखरी, हाँगेथाम , चोयाटार सामुदायीक वन , जौवारी तुम्लीङ्ग मेग्मा, मावुथाम र चन्द्रपाल थेवे धाप पोखरी,छिनटापु,चमेरेगुफा,भालजुरे पानी,सुतुलुङ खरिबोटे ढुंगा,हाडी दह,विखे भन्ज्याङ्ग जस्ता हिराका रुपमा रहेका अत्यन्त सुन्दर पर्यटकीय गन्तव्यहरुलाई दुनियाको अगाडि चिनाउन नसक्नु वा प्रचारप्रसार गर्न नसक्नु र पर्यटन उद्योगका पुर्वाधारको विकास नहुनु, **"हामीले, हाम्रो लागि ,हामिले नै गर्नु पर्छ"** भन्ने भावनाको समेत कमी हुनुनै यस गाउँपालिकाको कमजोर पक्ष हो ।
- संघीय र प्रदेश कानुनको अभाव रहनु त्यस माथि दैनिक गतिविधि संचालन गर्न आवश्यक पर्ने गाउँपालिकाको आफ्नै नीति, नियम, कार्यविधिहरुको यथेष्ट निर्माण भईनसक्नु साथै भएका कानुनहरुको प्रयोग या कार्यान्वयनमा समेत सैद्धान्तिक र व्यवहारिकरुपमा नमिलेको अवस्थालाई चर्नि नसक्नु पनि हाम्रो कमजोरी हो ।

- उचित किसिमको विकास प्रणालीहरुको थालनी र विकास गर्न नसक्नु साथै राजश्व चुवाहट रोक्न र आन्तरिक स्रोतठूलो मात्रामा बृद्धि गर्न नसक्नु वा जुटाउनु नसक्नु हाम्रो प्रमूख चुनौती साथै कमजोरी पनि हो ।
- आधुनिक वैज्ञानिक प्रणालीबाट कृषि र पर्यटनको विकास गर्न नसक्नु,औधोगिकीकरण र स्थानीय उत्पादनलाई वजारीकरण गर्न नसक्नु पनि हाम्रो कमजोरी हो ।
- अन्याधुनकि प्राविधिक उपकरणको अभाव र प्रयोग नहुनु ,श्रम गर्न सक्ने युवाहरु विदेशिनु तथा दक्ष जनशत्तिको अभाव रहेको छ ।
- हामीले अन्तर स्थानीय तह तथा संघ र प्रदेश सरकार संघको समन्वय ,सहकार्य गर्न नसक्नु गम्भीर कमजोरी हो ।
- सवै जनताहरुमा विकास हामीले आफ्नै सहभागितामा गरि भावानात्मक एकताको विकास गर्न नसक्नु पनि हाम्रो कमजोरी हो ।
- यथेष्टमात्रामा आधुनिक सूचना प्रणालीको प्रयोग गरी कानुन अनुसार संस्थागतरुपमा प्रणालीहरु विकास गर्न नसक्नु ।

<u>चुनौति :</u>

- स्थानीय समुदाय, सरकारी स्थानीय तथा जिल्ला स्तरीय विषयगत निकाय तथा गैर सरकारी संस्थाहरुको विच समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको कायम गर्नु ।
- गाउँपालीका क्षेत्रमा प्राविधिक मानवीय जनशक्तिको कमीलाई सन्तुलन कायम गर्नु ।
- भौतिक विकासका लागि असन्तुलित भौगोलिक अवस्थालाई चिर्दै दिगो विकास गर्नु ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेको र उत्पादित बौद्धिक मानविय सम्पतीको प्रयोग गर्नु ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा यातायातको सहज पहुँच नभएकाले उत्पादित कृषि उपजको सहज वजारीकरण गर्नु ।
- विद्यमान धार्मिक तथा प्राकृतिक पर्यटकिय स्थल जोड्ने सड्क स्तरउन्नती नहुनु तथा पर्यटन प्रर्वद्धन सम्वन्धि कार्यक्रमहरु संचालन गर्नु ।
- लोप हुन लागेका स्थानिय भाषा, संस्कृति, भेषभुषा संरक्षणका लागि सास्कृतिक संग्राहालय निर्माण सहित संरक्षण गर्नु ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुको भौतिक एवं शैक्षिक गुणस्तरको स्तरउन्नती गरि वजारमा विक्न सक्ने योग्य जनशक्तिहरुको उत्पादन गर्नु ।
- परम्परागत रुपले गरिने खेतिबालीलाई प्रविधि प्रयोग गरी आधुनिकिकरण यन्त्रीकरण गरी छिटो र धेरै आम्दानी गर्ने खालका खेतिवालि गर्ने परिपाटिको विकास गर्नु ।
- सन्दकपुर गाउँपालिका पशुपालनका लागि जिल्लाकै उत्कृष्ठ ठाउँ भएकाले परम्परा देखि पाल्दै आएका चौरी, गाई लगायतका पशुहरुको संरक्षण सहित उन्नत जातका पशुपालन व्यवसायको प्रर्वद्धन गरी स्थानिय स्तरमै रोजगारको अवसर सृजना गर्नु ।
- यहाँका अधिकांश यूवाहरु वैदेशिक रोजगार तथा बैदेशिक सुरक्षा निकायमा कार्यरत रहेकोले उनीहरु व्यक्तिगत रुपमा आर्थिक हिसावले सम्मुन्नत समुदायको बाहुल्य रहेको छ । तर पनि पुंजि परिचालनको उपयुक्त संयन्त्र र वातावरण नभएकाले बसाइ सराइलाई रोकी पुंजि तथा जनशक्ती पलायनबाट रोक्न सक्नु हाम्रो लागि ठूलो चुनौती हो ।
- स्वास्थ्य केन्द्र/चौकीहरुको क्षमता विकास तथा दक्ष प्राविधिक जनशक्तिको नियमित उपलब्ध हुन नसक्नु साथै प्रसूती सेवा संचालन गर्न नसक्नाले महिला तथा वालवालिकाहरुको अकालमा ज्यान जान सक्ने खतरालाई सामना गर्नु ।
- गाउँपालिका क्षेत्रको विकासका लागि योजनाहरुको प्राथमिकिकरण नगरी विकास योजना अगाडी बढाउने पद्धतिले विकासमा निश्क्रिय सहभागीताको अवस्था ल्याएकोमा यसलाई चिर्न सक्नु पनि हाम्रो चुनौती हो ।
- जलवायू परिवर्तनको असरले कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा परेको असर न्यूनिकरणकालागि पहल कदमी गर्नु ।

- किटनासक औषधीको प्रयोगले पर्यावरणमा प्रतिकुल प्रभाव परेको छ, यसको प्रयोग न्यूनिकरण गरि अर्गानिक खेति प्रणाली सम्वन्धि क्रियाकलापहरु संचालन गर्नु ।
- सार्वजनिक शौचालयको निर्माण साथै सरसफाइका लागि आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नु र बजार क्षेत्रमा फोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गर्नु ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने चिराइटो, सिस्नु, लोक्ता, मझिटो जस्ता छिटो आम्दानी दिने जडिबुटि खेति प्रति स्थानियलाई प्रोत्साहन गर्ने खालका क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरु संचालन गर्नु।
- किवी,अलैची,अदुवा,भुँइस्याउ,अकवारे खुर्सानी,डेरी उद्योग, तरकारी खेती, चिया खेती, साथै जडिवुटी खेती प्रोत्साहन गर्नु ।
- आधुनिक समाजको नाममा पश्चिममा संस्कृतिको अनुकरण गर्ने प्रवृतिको प्रभाव र वढवाका कारण यहाँका मानिसहरुको परम्परादेखि खादै आएका स्थानीय अर्गेनिक पोषणयुक्त खाद्यबस्तुहरु,परम्परागत मौलिक संस्कृति झल्किने पोषाकहरु,आनीवानी,भाषा तथा लिपिहरु क्रमश विस्तारै विस्थापित हुने अवस्थामा छन यिनिहरुको संरक्षणका लागी स्थानीय जनताहरुलाई सचेतानात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरी राष्ट्र निर्मामा टेवा पुऱ्याउनु ।

खण्ड २

२.आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को नीति,कार्यकम तथा बजेट

यस गरिमामय सभामा उपस्थित गाउँसभा सदस्यज्यूहरु,
राष्ट्रसेवक कर्मचारी,पत्रकार,सुरक्षाकर्मी र अन्य आमन्त्रित आदरणीय महानुभवहरु ।

अव म आगामी आ.व.२०८०।०८१ को लागि सन्दकपुर गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यकम यस सम्मानित गाउँसभामा पेश गर्न चाहान्छु ।

२.१ सोंच, लक्ष्य, उद्देश्य

सन्दकपुर गाउँपालिकाको टोल स्तरीय बैठक,वडा समितिको बैठक हुँदै सार्वभौम कार्यपालिकामा विभिन्न चरणमा भएको सर्वसम्मत निर्णयानुसार, विगतमा बनेको सन्दकपुर गाउँपालिकाको बीस वर्षे गुरुयोजना २०७८।७९-२०९७९८ र यस सरकारले लिएको नविनतम जनमुखी कार्यन्वयन योग्य नीतिहरुलाई एकिकरण गरि यस आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को सोंच,लक्ष्य र उद्देश्य यस सभामा पेश गर्न चाहान्छु ।

सोंच :

भौतिक,आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा प्रशासनिक पूर्वाधार,
सवल,सक्षम उत्कृष्ट व्यस्थापन सन्दकपुर गाउँपालिका समृद्धिका आधार ।

लक्ष्य :

सन्दकपुरलाई भौतिक रुपले विकसित र सुविधायुक्त,आर्थिक र सांस्कृतिक रुपले सुसम्पन्न बनाई स्वास्थ्य तथा शिक्षाको क्षेत्रमा गुणस्तरीय सुविधायुक्त सुरक्षित पहुँच र सेवा, लैगिक रुपमा महिलामैत्री, बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री, जेष्ठ नागरिक मैत्री, सामाजिक रुपले समावेशी समातामूलक साथै सहभागितामुलक, वातावरणीय रुपले स्वच्छ, सफा हराभरा , न्यायिक तथा प्रशासनिक रुपले प्रविधिमैत्री चुस्त, दुरुस्त, सक्षम सुशासनयुक्त प्रणाली अपनाई सवै क्षेत्रमा उत्कृष्ट नमुना कार्यहरु गर्दै पर्यटकीय गाउंको रुपमा विकास गरी कोशी प्रदेशकै उत्कृष्ट पर्यटकीय गाउंको रुपमा विकास गर्ने ।

उद्देश्य :

१.भौतिक पूर्वाधारहरूको समानुपातिक दिगो विकास तथा विस्तारबाट सेवा, सुविधा र बजारमा पहुँच र उपयोग वृद्धि भई जीवनयापन सहजता तर्फ उन्मुख गर्ने ।

२.बन वातावरणको संरक्षण,स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाईमा सहज पहुँचमा वृद्धि गर्ने ।

३.सहकारीको माध्यमबाट कृषि तथा पशुपालन पेशालाई व्यवसायिक बनाई रोजगारमूलक तर्फ उन्मुख गर्ने ।

४.पर्यटकीय पूर्वाधारको लगत तयार एवं पूर्वाधारमा स्तरवृद्धि र उचित लगानी गर्ने ।

५.उद्योग तथा व्यवसायको सिर्जना, वृद्धि र विस्तार गर्ने ।

६.सामाजिक न्यायको सिद्धान्तलाई अवलम्वन गरि समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने ।

७. शिक्षा तथा खेलकुद सर्वसुलभ, गुणस्तरीय, प्राविधिक, व्यवसायिक र समावेशी गराउन योजनावद्ध विकासको शुरुवात गर्ने र शिक्षालाई वैज्ञानिक ,व्यवहारिक र स्थानिय तह सुहाउदो शिक्षण प्रणाली लागु गरि सिपमुलक बनाउन सवै तवरले योजनाहरु ल्याउने ।

७.स्थानीय लोकसंस्कृति,कलासाहित्य ,भेषभुसा,भाषा, लिपि ,परम्पराको संरक्षण, सम्वर्द्धन र विकास गर्ने ।

८.स्वास्थ्य सेवावाट प्राप्त हुने आधारभूत सेवाको गुणस्तर स्तर वृद्धि र सुलभता गर्ने ।

९.विद्युतीय सुशासनलाई अंगीकार गरी सेवालाई राम्रो बनाउने ।

१०.विपदजन्य जोखिम न्यूनिकरणका लागि योजना र कोष निर्माण गर्ने ।

११.आर्थिक र सामाजिक रुपले पिछाडी पारिएका परेका नागरिकहरुलाई उनीहरुको जीवनस्तर उकास्न उद्यमशील बनाउँदै व्यवसायिक विकासमा सवैलाई अर्थपुर्ण सहभागिता गराई क्रियाशिल बनाउँदै लाने साथै सबै समूह र सहकारीलाई प्रर्वद्धन गरी कृषि क्षेत्रको विकासमा यसको भूमिकालाई अझै गहन बनाउने ।

१२.फोहरमैला व्यवस्थापनमा वैज्ञानिक पद्धतीको शुरुवात गर्ने ।

१३.समग्रमा सन्दकपुर गाउँपालिकाको राजश्वका क्षेत्रहरु र दायराहरुलाई वैज्ञानिक बनाउदै आन्तरिक श्रोतको बढोत्तरि गरी दिगो विकासमा आधारित भएर मानव विकाससंगै आर्थिक,सामाजिक,भौतिक,संस्कृतिक हिसावले सुसम्पन्न र समृद्ध गाउँपालिका बनाउने, समृद्ध नमुना गाउँपालिका बनाउने ।

२.२.बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्वन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरु :

सार्वभौमसत्ता सम्पन्न नेपाली जनताको त्याग,पसिना र वलिदानबाट प्राप्त भएको संघीय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको स्थापना सँगै आएको तीन तहको सरकार संचालन प्रणाली अनुसार यस सन्दकपुर गाउँपालिकामा स्थानीय सरकारको अभ्यास भएको आजयो दोस्रो सरकारको पहिलो नीति तथा कार्यक्रम हो । संघ र प्रदेश सरकारले लिएको नीति अनुरुप र अघिल्लो सरकारले विगतमा लिएका जनमुखी नीति,कार्यक्रम र अहिले नवनिर्वाचित दोस्रो कार्यकालको सरकारले लिएको नीति कानुन अनुसार सरकार सञ्चालन गर्नु हाम्रो दायित्व हो । लोकतान्त्रिक पद्धतीलाई व्यवहारमा उत्तारदै यसलाई दिगोरुपमा संस्थागत गरी स्थायित्व कायम गर्दै जनताको इच्छा र चाहानालाई बढी भन्दा बढी पूरा गर्नु यस सरकारले पहिलो कर्तव्य ठानेको छ । पर्याप्त वजेट स्रोतको अभावका कारण जनतालाई दिएको बचन मुताविक सवै एकै पटक नीति तथा कार्यक्रम ल्याउनु पक्कै पनि चुनौतिपुर्ण कार्य रहेकोले, उपलब्ध आर्थिक स्रोत साधनको उच्चतम प्रयोग गर्ने गरि, वनेको कानुन नियम, विगतको अभ्यास, बढी भन्दा बढी जनसहभागितामा आधिरित भई जनताको माग र आवश्यकता, टोलबस्ती हुँदै वडा तहबाट सिफारिस भई आएका आधारमा विभिन्न विषयगत समितिमा छलफल गरि,कार्यपालिका र गाउँसभाबाट सर्वसहमतिले नीति तथा कार्यक्रमहरु पारित गरिएको छ। देशमा भएको राजनैतिक परिवर्तनलाई संस्थागत गर्दै जनताका असिमित आकांक्षा र आवश्यतालाई उचित सम्वोधन गरि अघि वढ्नुपर्ने यस घडिमा सन्दकपुर गाउँपालिका इलामले पनि विगतको गाउँसभाले निर्णय गरि कार्यान्वयनका चरणमा रहेका महत्वपुर्ण कार्यहरुलाई निरन्तरता दिँदै र जनताका समसामयिक इच्छा आकांक्षाहरुको पनि सक्दो सम्वोधन गर्ने कोसिस गर्दै लैजाने उद्देश्य राखेको छ ।

यस सन्दकपुर गाउँपालिका पर्यटन, कृषि, पशुपालन, उद्योग, व्यापार र व्यवसायका लागि प्रचुर सम्भावना बोकेको स्थानीय तह हो । यस गाउँपलिकालाई त्यति मात्र नभएर जडिबुटीको अनुसन्धान केन्द्र,आर्युवेद कलेज र

जडिबुटी उद्योग स्थापना, कृषि तथा बाली विज्ञानको शिक्षण गर्ने केन्द्रको रुपमा पनि विकास गर्न सकिने उतीकै प्रवल सम्भावना रहेको छ । विभिन्न सम्भावना भएता पनि गाउँपालिकाको आर्थिक श्रोतको मूख्य आधार भनेको पर्यटन, कृषि, पशुपालन नै रहेको छ । यस गाउँपालिकामा धेरै क्षेत्रमा विकासका सम्भावना हुँदाहुदै पनि संघ तथा प्रदेश सराकारबाट प्राप्त हुने बजेटको कमी र स्थानीय स्रोत साधनको अपेक्षित उपयोग गर्न नसकेका कारणबाट जनताको आर्थिक तथा सामाजिक जीवनस्तरमा उल्लेखनीय गुणस्तरिय परिवर्तन हुन सकेको देखिदैन अझै पनि कैयौं क्षेत्र,वर्ग तथा समुदायहरूले स्थानिय सरकारको पूर्ण अनुभूति गर्न सकिरहेका छैनन् ।यो स्थानिय सरकार सधैं जनताको ईच्छानुसार समन्वय सहकार्य र सहअस्तित्वलाई स्वीकार्दै विकासमा लाग्नु,जनताको सेवा गुर्न हाम्रो पहिलो धर्म र कर्म हो ।

यसै सन्दर्भमा नेपालको संविधान २०७२ मा उल्लेख गरिएका स्थानिय तहको अधिकार क्षेत्र, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र नीति,संघ र प्रदेश सरकाले अंगीकार गरेका राष्ट्रिय नीतिहरुलाई आधारको रुपमा लिदै स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा ७१ उपदफा १ बमोजिम यस गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका लागि निम्न विधि अवलम्वन गरिएको छ ।

- जनताका वास्तविक माग र आवश्यकताको आधारमा वस्ती स्तरका मागलाई प्राथमिकतामा राख्दै सरोकारवाला सवै विकास साझेदारी संघ संस्था र जनताको व्यापक सहभागिता सहित, वडा समितिको वैठकवाट स्थानीय स्तरको माग संकलन गरिएको छ ।
- आर्थिक विकास र सामाजिक विकासलाई बढी प्राथमिकतामा राखी, पूर्वाधार विकास,सार्वजनिक सेवा तथा संस्थागत विकास, महिला सशक्तिकरण तथा नेतृत्व विकास र वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनका प्रत्येक वडावाट क्षेत्रगत योजना तथा कार्यक्रम छनौट गरी योजना तथा कार्यक्रम समावेश गरिएको छ ।
- वडा तहवाट प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमलाई निम्न आधारमा विषयगत समिति हुदै बार्षिक बजेट तथा कार्यकम तर्जुमा समितिद्धारा आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकिकरण गर्दे कार्यपालिकामा पेश गरेको र कार्यपालिकामा छलफल गर्दे गाउँसभाबाट सर्वसहमतिले पारित गरिएको छ ।

<u>योजना तर्जुमाका क्रममा प्राथमिकिकरणका आधारहरु निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ</u> ।

- आन्तरिक आयलाई सहयोग पु¥याउने,राजश्व परिचालनमा योगदान पु¥याउने ।
- जनताको वास्तविक आवश्यकताको परिपूर्ती गराउने,जीवनस्तर आम्दानी र रोजगारी बढ्ने ।
- लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशीकरणको र सामाजिक न्यायको अभिवृद्धि गर्ने ।
- नेपालकै महत्वपूर्ण पर्यटकिय गन्तव्यको रुपमा सन्दकपुरलाई विकास गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वाधारको निर्माण गर्ने ।
- स्थानीय उत्पादनलाई प्राथमिकता दिँदै उत्पादनमूलक, चाडै प्रतिफल दिने ।
- आर्थिक विकास र गरिवी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पु¥याउने ।
- सहकारीको प्रवर्धन गर्दै स्थानीय कृषिजन्य उत्पादनलाई प्रर्वद्धन गर्न बढी प्रोत्सहानका साथ प्राथमिकतामा राख्ने ।
- समुदायलाई विपद तथा जलवायू परिवर्तन उत्थानशिल वनाउने ।
- स्थानीय स्रोतसाधनको अधिकतम उपभोगमा आधारित भई जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्ने ।
- दिगो विकास, पर्यावरणीय सन्तुलन, वातावरण संरक्षण र विपद् व्यवस्थापनमा योगदान पु¥याउने ।
- सेवा प्रवाहलाई प्रविधिमैत्री बनाई छिटो छरितो,समय सापेक्ष,निष्पक्ष र प्रभावकारी बनाउने ।
- संस्थागत विकास, सुशासन,मितव्ययी खर्च प्रणाली र पारदर्शिता अभिवृद्धि गर्ने ।
- सामाजिक सदभाव,परम्परागत धर्म,संस्कृति,चाडपर्व र अन्य स्थानीय विषेश संस्कृति र पहिचान प्रवर्द्धन गर्ने ।
- यस गाउँपालिकाको सहज जनजीविका र विकासका लागि फाइदा पु¥याउने ।
- यस गाउँपालिकामा आवश्यक देखेका अन्य सवै विषयहरु ।
- यस इलाम जिल्ला भित्रका स्थानिय सरकारसँग समन्वय र सहकार्य गर्न चाहने गैर सरकारी संघ संस्थाहरुलाई आवश्यक सहयोग गर्दै सहयोग लिदैं त्यस्ता क्षेत्रहरुवाट अधिकतम लाभ जनतामा पु¥याउने ।

यस गरिमामय सभामा उपस्थित गाउँसभा सदस्यज्यूहरु
राष्ट्रसेवक कर्मचारी,पत्रकार,सुरक्षकर्मी र अन्य आमन्त्रित आदरणीय महानुभवहरु ।

प्राथमिकता प्राप्त प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरु

४. नेपालको संविधान अनुसार संघ,प्रदेश र स्थानीय तहका एकल र साझा अधिकार सुचिका कार्य विस्तृतिकरण वमोजिम सन्दकपुर गाउँपालिकाको जनताको आकांक्षा तथा आवश्यकता,संघीय सरकार र प्रदेश सरकारले लिएका लक्ष्यहरु, दिगो विकासका लक्ष्यहरु, गाउँपालिकाले लिएको लक्ष्यहरु तथा आवधिक योजना सहितको गुरुयोजनाहरुलाई गाउँपालिकाले गन्तव्य निर्धारण तथा मार्गदर्शनका आधारका रुपमा लिइ समृद गाउँपालिका निर्माणको अवधारणा कार्यान्वयन भइरहेको छ ।

५. स्थानीय सरकारको अघिल्लो कार्यकालमा निर्माण भइ कार्यान्वयनमा रहेको गाउँपालिकाको आवधिक योजना सहितको वीस वर्षे गुरुयोजना अनुसार वार्षिक वजेटलाई सामञ्जस्य गराइ दिगो विकासका लक्ष्यहरुलाई स्थानीयकरण गरी उपलब्धि हासिल गर्ने,तीन वर्षको समष्टिगत वित खाका ,वजेट तथा कार्यक्रमको खाका र नतिजा खाका समावेश भएको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनलाई यस पटकवाट सुरुवात गरि लागू गरिने छ ।

६. योजना, वजेट तथा कार्यक्रमलाई गाउँपालिकाको आवश्यकता , राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक लक्ष्य प्राप्तिमा सहयोग पुर्याउन गाउँपालिका स्तरीय योजना,वीस वर्षे गुरुयोजना र वजेट दिग्दर्शनलाई कार्यान्वयन गरिनेछ । आयोजना तथा कार्यक्रमहरुमा उपलव्ध स्रोत साधन परिचालनमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यता पुष्टि हुनेगरी योजनागत लागत, समय, उपलब्धि र गुणस्तरमा ध्यान दिइ तोकिएको कार्य सम्पन्न गर्न र लक्षित उद्धेश्य प्राप्त गर्न योजनागत, नीतिगत र कार्यगत व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।यस पटकवाट अनिवार्य रुपमा योजनाहरुको लाभग्राहीहरुवाट नगद लागत सहभागिता जम्मा गरेपछि मात्र सम्झौता गरी कार्यान्वयनमा जाने व्यवस्था गरिनेछ । योजना तथा कार्यक्रमहरु टोल विकास संस्था मार्फत कार्यान्वयन गर्न नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्था गरी स्रोत साधन व्यवस्थापन र क्षमता विकास गरिनेछ ।

७. विषयक्षेत्रगत खर्च समीक्षा आर्थिक अनुशासन एवं कार्यदक्षता र सुशासन व्यवस्थापन समेतलाई ध्यानमा राखी शाखागत रुपमा निश्चित अवधिगत प्रगति समिक्षा गर्ने,गाउँपालिकाले स्वत प्रकाशनलाई अझ व्यवस्थित रुपमा प्रकाशन गरी सुचनाको हकको प्रत्याभूत गरिनेछ ।

सन्दकपुर गाउँपालिका

८. गाउँसभा र कार्यपालिकाको निर्णयहरुको अभिलेख व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित गरिनेछ । कार्यपालिकाका निर्णयहरुको कार्यान्वयनको अवस्था विश्लेषण गरिनेछ । विषयगत समिति र उपसमितिहरुको कार्य जिम्मेवारी र कार्यप्रभावकारिता अभिवृद्धि गरिनेछ ।

९ .गाउँपालिकाको जिम्मेवारी तथा कार्यक्षेत्र वमोजिमका कार्यहरु सम्पादन गर्न स्थापित कार्यालय,शाखा, उपशाखा तथा सेवाकेन्द्रहरुवाट सेवा संचालन गर्न सरल सहज र प्रभावकारिताका लागि संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण भए अनुसार गाउँकार्यपालिका र अन्तरगत निकायमा रहने कार्यालयहरु तथा सेवा केन्द्रहरुको संख्या तथा सो मा रहने कर्मचारीको दरवन्दी सुनिश्चित गरी सेवा प्रवाहलाई छिटो,छरितो र सु शासित वनाइनेछ

२.२.१.क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरु

(क) आर्थिक विकास नीति तथा कार्यक्रमहरु :

कृषि :

जनताको जनजिविका र आयस्रोतको रुपमा कृषिलाई पहिलो प्राथमिकताका साथ अग्रणी स्थानमा यस सरकारले राखेको छ । कृषकको आर्थिक जीवनस्तर वृद्धि नभई अरु क्षेत्र विकास हुन सक्दैन तसर्थ कृषि नै यहाँको प्रमूख जिविकोपार्जनको क्षेत्र भएकोले जनताको जीवनस्तर उकास्न कृषिलाई सहकारीको माध्यमवाट व्यवसायिकरण, आधुनिकीकरण, औजारीकरण साथै औधोगीकीकरण गर्न प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ । यस सन्दकपुर गाउँपालिकामा **"कृषकसँग स्थानीय सरकार, सहकारीको माध्यमबाट उद्देश्य साकार"** भन्ने कार्यक्रमलाई सहकारी संग आवध गराउँदै विषेश प्राथमिकतामा राखी कृषकमूखी कार्यक्रम ल्याईनेछ ।

- यस गाउँपालिका क्षेत्रमा जडिवुटी उत्पादन तथा बजारीकरणमा कृषकहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । सन्दकपुर गाउँपालिका जडिबुटीको क्षेत्र समेत भएकोले यस क्षेत्रको उच्च पहाडी भुभाग र अन्य भुभागमा पाईने जडिबुटीहरुको अध्ययन गरि जडिबुटी उत्पादनमा कृषकहरुलाई प्रोत्सहान गरिनेछ साथै अन्य बाह्य निजी क्षेत्रको लगानीलाई समेत आर्कषित गरी जडिबुट्टी क्षेत्र प्रर्वधनका कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ ।
- संघ र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी चिया, अलैंची, अदुवा, आलु, दलहन खेती, कफी, एभोकाडो, ओखर, **रुद्राक्ष**, कागती र किवी जस्ता खेतीहरुको व्यवसायीकरण गरि उत्पादनमा वृद्धि गरिनेछ र उचित बजारको खोजी गरि निर्यातमूखी कृषि व्यवस्थालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- कृषि उत्पादनलाई वृद्धि गर्न प्रांगारिक तथा जैविक मल र जैविक विषादी उत्पादन गर्नेतर्फ जोड दिइनेछ ।
- जौबारीमा रहेको आलु विकास केन्द्रसँग समन्वय गरि आलुको तरकारी र विउ उत्पादनमा विषेश जोड दिईनेछ ।
- स्थानीय आवश्यकता अनुसार वैज्ञानिक सर्वेक्षण गरि बढी उत्पादन हुने कृषि क्षेत्रहरुमा कृषि सडकहरुको निर्माण, स्तारोन्नती गरिनेछ ।

सन्दकपुर गाउँपालिका

- हाल कार्यान्वयनमा रहेका साना तथा ठूला सिंचाई आयोजनाहरुलाई समयमै सम्पन्न गरिनेछ साथै त्यसका लागि प्रयाप्त बजेटको सुनिश्चित गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा सहकारी, निजी साझेदारीमा खोलिएका व्यवसायलाई प्रोत्साहन र नयाँ क्षेत्रको खोजी गरि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- सन्दकपुर गाउँपालिकामा पाईने रैथाने प्रजातिका खाद्यान्न बाली तथा बनस्पतीहरुलाई विषेश संरक्षण तथा सर्म्बद्धन गर्दै लगिनेछ साथै कृषकहरुलाई उन्नत वीउ विजन समेतको व्यवस्था गरिनेछ ।
- पशुपालनलाई विशेष प्राथमिकतामा राखी पशु विकास र स्वास्थ्य सम्बन्धी विषेश कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ साथै हालै पशु चौपायमा देखापरेका **लम्पी स्कीन** महामारी जस्ता जटिल समस्याहरु रोकथामका लागि कृषकहरुलाई विशेष प्राविधिक सहयोगहरुको सेवा पर्याप्त मात्रामा पुऱ्याउँदै लगिनेछ ।
- गाउँपालिकालाई खाद्यान्न, साग-सब्जी, मासु, दुध र दग्धजन्य वस्तुहरुमा आत्मानिर्भर बनाउन कृषिका कार्यकमहरु सञ्चालन गरिने छ । कृषकका पशुहरुलाई विमाकृत गर्न जोड दिईनेछ । यस क्षेत्रको हावापानी सुहाउदो माछा पालन (ट्राउट) र नयाँ प्रजातीका पशुपंक्षी पालन कार्यकमहरु सन्चालन गरिनेछ ।
- निर्वाहमूखी कृषि प्रणालीलाई क्रमश व्यवसायमूखी बनाउँदै लैजान कृषि सामाग्री नयाँ प्रविधिमा लागत साझेदारी कार्यकमका माध्यमवाट भित्राईनेछ ।
- संकलन केन्द्र कम्तीमा एक प्रति वडा बनाउन आवश्यक कार्यहरु थालनी गर्ने र उत्पादनलाई सहकारी मार्फत बजारीकरण गर्न विषेश पहल गरिनेछ ।
- कृषक सम्मान तथा प्रोत्सहान कार्यक्रम, कृषि प्रदर्शनी कार्यक्रम जस्ता हौसला मिल्ने ज्ञान मिल्ने कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ ।
- डेरी दुग्धजन्य उद्योगहरुलाई विषेश प्रर्वद्धात्मक कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ । जनताको खाद्य सम्प्रभुताको अधिकारको सुरक्षाको लागि यस स्थानीय सरकारले संघ, प्रदेश, निजि क्षेत्रको सहयोग, समन्वय र साझेदारीमा नवीनतम् उपायहरुको खोजी गरि कार्यकमहरु तय गर्दै लगिने छ । यसका लागि आवश्यक पर्ने नीति तथा कानुन तर्जुमा गरि लागु गरिनेछ ।
- निजी क्षेत्रको पहल र लगानीमा पशुपालन मध्ये भेडापालन कार्यकमलाई प्रवर्दन गर्न समन्वय गरिनेछ

<u>पर्यटन :</u>

- सन्दकपुर गाउँपालिका स्थानीय सरकारले आर्थिक विकासको पर्यटन क्षेत्रलाई प्रमुख प्राथमिकतामा राखेको छ । सन्दकपुरको दिगो आर्थिक विकासको प्रमुख आधार र संवाहकको रुपमा पर्यटन क्षेत्रलाई विषेश प्राथमिकताका साथ विकास गरिनेछ । यसका लागि कमश सबै पर्यटकिय क्षेत्रका गुरुयोजना बनाईने छ । इलाम जिल्ला भित्रका अन्य स्थानीय तहसँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमा पर्यटन कार्यकम संचालन गरिनेछ । रोङ गाउँपालिकाको जोर कलशमा पर्यटन सूचना केन्द्र स्थापना गर्न लागत साझेदारी गरिनेछ ।

सन्दकपुर गाउँपालिका

- प्राकृतिक स्वरुपको जगेर्ना र वातावरणीय सन्तुलनलाई समेत कायम गर्दै गाउँपालिकाको मुख्य पर्यटकीय स्थलहरु मध्ये यस वर्षदेखि माईपोखरीलाई पर्यटन पूर्वाधार सहित आकर्षक पर्यटकीय स्थलको रुपमा विकास गरिने कार्यक्रमको थालनी गरिएकोमा यस वर्ष पनि निरन्तरता दिदै नमुना माईपोखरी देउराली बजारसम्म पर्यटकिय सडक स्तरोन्नती गरिने छ ।
- **सन्दकपुर, छिन्टापु, जौवारी, टोड्के झरना, पाहाखोला झरना, छाँगेझरना, रातेखोला धप्पर झरना, हागेथाम ,मावुथाम, लालबासपोखरी, ढापपोखरी, गैरीवास ,कैयाकट्टा, कालपोखरी, दुवै विखेभञ्ज्याङ, सुतुलुङ्ग ढुङ्गा, डाईमण्ड स्टोन, श्रीहाङ्गजी ढुंगा, हाँडीदह,ढुङ्गे पानीको पसिने शिला, शंखे ढुङ्गा, मावुको फेदी देखि शिर सम्म रहेको धार्मिक र ऐतिहासिक प्राकृतिक गुफाहरु, लामा गुफा, याक्से गुफा, बनझाकी गुफा, बाक्लाङ्ग गुफा, छिन्टपु गुफा, पुरातात्वीक महत्वका बौद्ध धर्मलिपी शिला लेख** र मठमन्दिरहरुको संरक्षण गर्दै सन्दकपुर गाउँपालिका भित्रको सबै पर्यटकिय क्षेत्रहरुलाई क्रमैसँग प्राथमिकिकरण र स्रोत उपलब्धताको आधारमा एकीकृत पर्यटन गुरुयोजना अनुसार प्रर्वद्धन, संरक्षण तथा विकास गरिदै लगिनेछ ।
- माईपोखरी, सुलुवुङ्ग र माईमझुवाको सिमानामा अवस्थित रेडपाण्डा प्रजनन केन्द्र टप्पुको कार्यलाई पूर्णता दिइने र यसमा स्थानीय प्रजातिका जनावरहरुको समेत संरक्षण गर्दै यस रेडपाण्डा प्रजनन केन्द्रलाई बहु वन्यजन्तु संरक्षण केन्द्र र चिडियाखानाको रुपमा विकास गर्न विषेश पहल गरिनेछ । यसका लागि संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय गरि आवश्यक पर्ने कानुनी र प्राविधिक सहयोग लिई कार्यहरु अघि बढाईनेछ । यसका लागि नियमित रुपमा बजेटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- सन्दकपुर क्षेत्रमा पाईने लोपन्मुख वन्यजन्तु जस्तै रेडपाण्डा, मुनाल, काडेभ्याकुर, कालो सालक, निगाले चितुवा, राजपन्छी, होड्ग्रे, पुतली, ठकठके र अन्य वन्यजन्तुको संरक्षण र पर्यापर्यटन विकासमा आवश्यक पहलकदमीको थालनी गरिने छ ।
- पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रुपमा पहिचान गरिएका यी ठाँउहरुमा क्रमशः पूर्वाधार निर्माण गरि व्यवसायिक लगानी गर्न स्थानीय सरकारको साझेदारीमा सहकारी र नीजि क्षेत्रलाई समेत प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- होमस्टेहरुलाई अझै व्यवस्थित बनाउन नीजि क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य गरिदै लगिनेछ । सामुदायिक होमस्टे निर्माणको लागि विशेष पहलकदमीका साथै संचालन गर्न आवश्यक पर्ने सीपमुलक कार्यक्रमहरु तय गरिनेछ । स्थानीय जातजाती,पहिचान, भाषा, संस्कृति, कला, साहित्य, रहनसहन, परम्परा र रितिरिवाजहरुको संरक्षण, प्रर्वधन र प्रचारप्रसार होमस्टेको माध्यमबाट गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक विभिन्न क्रियाकलापहरुका लागि प्रत्येक वर्ष बजेटको व्यवस्थापन गरिने छ ।
- वन क्षेत्रमा पाइने चराचुरुङ्गी तथा वन्य जन्तुहरुको संरक्षणमा सरोकारवालाहरुसँगको कार्यमा सहकार्य र समन्वय गरिनेछ ।
    - पर्यटन सुचना केन्द्रहरु आवश्यकता र सम्भाव्यताका आधारमा स्थापनामा पहल गरिने छ ।

सन्दकपुर गाउँपालिका

सहकारी र उद्योग:

- सहकारी मार्फत जनताको जीवनस्तर सुधार गर्नको लागि कृषि सहकारीहरुलाई प्रर्वद्धन गर्दै साझेदारीमा कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ साथै अनुदानका कार्यक्रमहरु समेत ल्याईनेछ ।
- सफ्टवेरमा आधारित सहकारी प्रवर्द्धनका कार्यमा सहकारीसँग लागत साझेदारी गरिनेछ ।
- **"एक वडा एक समृद्ध सहकारी"** को नीति अवलम्वन गरि सहकारी क्षेत्रलाई आर्थिक विकासको मुल आधारको रुपमा र कृषकको नजिकको साहारा र साथीको रुपमा सहकारीलाई एकिकरण र विकास गर्दै चलायमान, सक्षम र सफल बनाउन अभियानकै रुपमा आगामि पाँच वर्ष भित्र विभिन्न कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र सञ्चालनमा रहेका साना ठूला उद्योग तथा व्यापारलाई प्रोत्साहन गर्दै यहाँ पाइने कच्चा पदार्थको आधारमा आधुनिक उद्योगहरु सञ्चालन गर्न निजि क्षेत्रसँग समन्वय गरिनेछ । परम्परागतरुपमा सञ्चालन भई आएका उत्पादनमूलक र सीपमूलक घरेलु उद्योगहरुलाई विषेश रुपमा विकास र प्रर्वद्धन गरी रोजगारीको समेत श्रृजना गरिनेछ । मेडपा कार्यक्रमको लक्ष्य अनुरुप लघुउद्यमी तयार गरी उद्यम विकासमा सहजीकरण र समन्वय गरिनेछ ।
- सन्दकपुर गाउँपालिका भित्रका नागरिकहरुको सेयर लगानीमा हुने गरी पर्यटन सहकारीको माध्यमवाट पर्यटन पूर्वाधार विकास साथै गतिविधि संचालन गरिनेछ ।
- विगतमा लिएका सफल नीतिहरुलाई क्रमश: लागु गर्दै, आवश्यक बजेटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

(ख) सामाजिक विकास नीति तथा कार्यक्रमहरु:

शिक्षा :

- गाउँपालिका स्तरीय एक नमुना विद्यालयको स्थापना गर्ने नीतिलाई परिस्कृत गरि जीवनोपयोगी सिपमुलक शिक्षा,प्रयोगात्मक,गुणस्तरीय, प्रविधियूक्त वैज्ञानिक शिक्षामा जोड दिई दक्ष जनशक्तिको विकास गरिनेछ ।
- सन्दकपुर गाउँपालिकाले हाल कक्षा ६ देखि ८ सम्मको आफ्नो स्थानीय पाठ्यक्रम बनाईसकेको हुदाँ आगामी शैक्षिक सत्र देखि लागु हुने गरि स्थानीय भाषालाई समेत प्राथमिकतामा राखी कक्षा १ देखि ५ सम्मको **"हाम्रो सन्दकपुर "** नामक स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी कक्षा ६ देखि ८ को सर्न्दभ सामाग्री लागू गरिनेछ ।
- विद्यालयलाई शान्ति क्षेत्र घोषणा गरिएको हुनाले विद्यालयमा हुने सबै प्रकारका अप्रगिक क्रियाकलापहरुलाई पूर्ण रुपमा शुन्य पारिने छ ।
- विद्यालयहरुमा खेलमैदान र ईन्टरनेटको व्यवस्था गरिँदै लगिनेछ साथै विद्यार्थीहरुको चौतर्फी विकासको लागि शैक्षिक भ्रमण तथा अत्तिरिक्त क्रियाकलापहरु नियमति रुपमा संचालन गर्न विषेश योजनाहरु ल्याईनेछ ।
- शिक्षा क्षेत्रमा दण्ड र पुरस्कारको नीति अवलम्बन गरिनेछ । प्रधानाध्यपकहरुलाई शिक्षण सिकाई सुधार गरी राम्रो उपलब्धी हासिल गराउने अभिप्रायले प्रोत्सहान स्वरुप मासिक भत्ता उपलव्ध गराईनेछ ।

- प्रत्येक विद्यालयहरुमा सफा,स्वच्छ खानेपानी र शौचालयको व्यवस्था गरिनेछ । साथै विभिन्न सरकारी एवं गैरसरकारी संस्थाहरुको सहयोग र सहकार्यबाट जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । विद्यार्थीहरुको सामान्य स्वास्थ्य अवस्थाको प्रत्येक महिना परिक्षण गरिनेछ ।
- अध्ययन,अनुसन्धान र विश्लेषणका आधारमा समुदायहरुसँग समन्वय गरि बनेको कार्य योजनालाई कार्यान्वयन गरिनेछ । शिक्षक तथा शिक्षिकाहरुलाई विषेश तालिमको व्यवस्था गरी उनीहरुको क्षमता अभिवृद्धिहुने कार्यक्रमहरु गरिनेछ ।
- गुम्वा,गुरुकुल शिक्षालाई आधुनिक शिक्षा प्रणालीको मुलधारमा आवद्ध गरिनेछ । विद्यालयहरुलाई अपाङ्गमैत्री,बालमैत्री,महिलामैत्री,विद्यार्थीमैत्री बनाई शिक्षकहरुको उच्च मनोवलका साथ शिक्षण सिकाई गर्ने वातावरण तय गरिनेछ ।
- अतिरिक्त कक्षा संचालन गरी विधार्थीहरुको स्थानीय स्तरमा सिकाई उपलब्धी परिक्षण गरी सिकाईलाई प्रभावकारी वनाईनेछ ।
- निजी विद्यालय राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार चलेको नचलेको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरी कडाईका साथ लागू गर्न लगाईनेछ ।
- नेपाल सरकारले लिएको प्रत्येक विद्यालयका किशोरी छात्राहरुलाई सेनिटरी प्याड वितरण गर्ने नीतिलाई यस गाउँपालिकाले पनि अवलम्वन गरि थप कार्यक्रमको रुपमा छात्राहरुको स्वास्थ्यमा विषेश ख्याल राख्दै सेनिटरी प्याड उपलब्ध आवश्यक पर्ने सबै विद्यालयहरुमा गरिने छ ।
- दिवाखाजा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा लागु गर्दै लगिनेछ ।
- संचालनमा रहेका कृषि विद्यालयलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडी बढाईनेछ ।
- विद्यालय बाहीर रहेका ६ बर्ष भन्दा मुनीका बालबालिकाहरुलाई प्रारम्भिक बाल विकासका माध्यमबाट विद्यालय पहुच र सुनिश्चितता गरिने छ ।
- आवधिक गाउँशिक्षा योजना निर्माण गरिनेछ ।
- यसै आ.व भित्रमा वडागत रुपमा अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- विद्यालय नक्साङ्कका आधारमा विद्यालयको तह वृद्धि वा कम गरिने छ ।
- राष्टिपति रनिङ शिल्ड लगायतका विद्यालय खेलकुद कृयाकलपलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- जनप्रतिनिधिसँग विद्यार्थी र विद्यालय कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- E- CAS अन्तरगत ज्ञानात्मक,भावनात्मक र मनोक्रियात्मक क्षेत्रको सम्पूर्ण विकास गरिनेछ ।

स्वास्थ्य :

- स्थानीय सरकारको समन्वय र संघीय सरकारको लगानीमा निर्माणधीन १५ शैयाको गाउँपालिका अस्पताल निर्माण कार्यलाई समयमै सम्पन्न गर्न सवै किसिमका पहलहरु गरि जनतालाई यसै ठाउँमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य उपचार सेवा सुविधा सरल ढंगले उपलव्ध गराईनेछ ।
- विगतबाट पाठ सिक्दै महामारीजन्य रोगहरुको रोकथाम तथा नियन्त्रणलाई अत्यन्त गम्भीर र सम्वेदनशील कार्यको रुपमा लिई यसका लागि आवश्यक पर्ने सवै किसिमका व्यवस्थापनको लागि विषेश बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सबै स्वास्थ्य चौकीहरुमा स्वास्थ्यकर्मीहरुको व्यवस्था गरि अत्यावश्यक औषधीको निरन्तर उपलव्धता गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- आकस्मीक रुपमा स्वास्थ्यमा जटिल समस्या आई राजधानी लगायत राजधानी बाहिरको अस्पातालमा हेलीकप्टर मार्फत विरामी लान पर्ने अवस्था आउन सक्ने अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै प्रत्येक वडामा एक एक वटा हेलीप्याडको व्यवस्था क्रमश गरिनेछ ।
- संघिय सरकार र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरि गाउँपालिकाका सवै स्वास्थ्य चौकीहरुबाट सवै नागरिकहरुलाई स्वास्थ्य सेवामा सहज,सुलभ र समान पहुँचको सुनिश्चितता प्रदान गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका सवै वडाहरुमा दक्ष जनशक्ति,औषधी उपकरण, र स्वास्थ्यकर्मी सहितका स्वास्थ्य चौकी र घुम्ती शिविर सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- प्रत्येक घरधुरीमा स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था मिलाउने गरि काम अघि बढाईने छ ।
- स्वास्थ्य चौकीबाट दूर दराजमा रहेका जनताको लागि स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रमहरु संचालनमा ल्याईनेछ । सवै वडाहरुमा सञ्चालनमा रहेका बर्थिङ्ग सेन्टरहरुलाई सुदृढ र प्रभावकारी बनाइनेछ । स्थायी पदपूर्ति नभइन्जेलसम्मका लागि बर्थिङ्ग सेन्टरमा आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन नागरिकहरुलाई जागरुक गराइनेछ । अपाङ्गता भएका अतिविपन्न सेतो तथा पहेलो कार्ड प्राप्त अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा परिवारको स्वास्थ्य विमा गर्नमा पचास प्रतिशत रकम गाउँपालिकाले व्यहोर्ने छ ।
- वृद्धवृद्धा,फरक क्षमता भएका नागरिकहरुको प्रत्येक महिनामा एक पटक स्वास्थ्य जाँच अनिवार्य रुपमा गरिनेछ तथा व्यक्तिगत सरसफाई र स्वास्थ्यका सर्ने तथा नसर्ने रोग सम्बन्धी जनचेतनामूलक कक्षा संचालन गरिनेछ ।
- अपाङ्गता भएका नागरिकहरुलाई उनीहरुको दैनिक जीवन यापनलाई सहज तुल्याउन विषेश अपाङ्गमैत्री कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ । साथै सवै स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई जेष्ठ नागरिक मैत्री र बालमैत्री बनाउँदै लगिनेछ ।

- प्रदेश सरकारसँग सहकार्य गरि अपाङ्गता रोकथाम कार्यकमलाई निरन्तरता दिईनेछ साथै युनिटी इन हेल्थ, निहारिका नेपाल,बागमती समाज नेपाल र नयाँ विभिन्न साझेदारी संघ संस्थाहरुसँग समन्वय गरि नागरिकको स्वास्थ्य हितको लागि विषेश कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- संघिय,प्रदेश र स्थानिय तहबाट दोहोरो नपर्ने गरि महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुलाई प्रोत्सहान स्वरुप दिदै आएको मासिक रु. आठ सय यातायात तथा खाजा खर्चलाई बढाएर रु. एक हजार बनाईने छ ।

युवा तथा खेलकुद क्षेत्र :

- युवा स्वरोजगार कार्यकमलाई विषेश प्राथमिकतामा राखि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमसँग जोड्दै लगि रोजगारीको अवसरहरु श्रृजना गर्दै लगिनेछ । गाउँपालिकामा संचालन हुने हरेक प्रकारका विकासका र अन्य गतिविधिहरमा युवाहरुलाई विषेश प्राथमिकताका साथ सहभागी गराईनेछ ।
- स्काउटिङ्ग र रेडकसका कार्यकमहरु संचालनमा ल्याईनेछ ।
- नमुना युवा संसद कार्यकम मार्फत सन्दकपुरको सक्षम भावि पुस्ता निर्माण गर्न विभिन्न कार्यकमहरु संचालन गरनिछ ।
- जनताको आर्थिक जीवनलाई सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरु गाउँपालिकाको आफ्नै तथा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत ल्याईनेछ ।
- स्वास्थ्य, पर्यटन र राष्ट्रियताको लागि खेलकुद भन्ने नाराका साथ खेलकुद पर्यटनलाई प्रर्वद्धन गर्दै विभिन्न खेलकुदका गतिवधिहरु संचालन गरिनेछ । संघीय सरकारसँग सहकार्यमा एक वडा एक खेलमैदान निमार्ण गरिनेछ । निर्माणाधिन गजाधर धनमाया रंगशाला र सहिद सातखाल्डे रंगशालालाई माथिल्लो सरकारको समेत सहयोगमा क्रमश पुरा गरिनेछ ।

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशिकरण ,सुरक्षा र संरक्षण:

- राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभागले स्वीकृत गरेका कार्यक्रमहरुलाई विधिवतरुपा संचालन गरिनेछ ।
- सन्दकपुर गाउँपालिकाको सवै घरधुरीहरु सर्वेक्षण गरि घर नम्बर उपलब्ध गराईनेछ ।
- सवै प्रकारका सामाजिक सुरक्षा भत्ताहरु आधुनिक,विश्वासनीय र सुविधाजनक बैंकिङ प्रणाली मार्फत जनतालाई सेवा उपलब्ध गराई रहेकोमा उप्रान्त यि सेवालाई जनमुखी समयसापेक्ष र चुस्तदुरुस्त गरिनेछ ।
- महिला, जनजाती ,कथित दलित,अपाङ्गता भएका व्यक्ति,अल्पसंख्यक, गरिबहरुलाई कृषिजन्य र अन्य सीपमूलकमा संलग्न गराई आय आर्जन गर्न क्षमता विकास कार्यकममा जोड दिई यस संग सम्बन्धित नवप्रवर्तन कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ ।
- गाउँवासीहरुको संस्कृति संरक्षण प्रवद्धन गर्न समुदायसंग समन्वय गरि आवश्यक कार्यकम ल्याइनेछ ।

- गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने सवै किसिमका कार्यक्रम र नीति निर्माण तहमा लैंगिक समता र सामाजिक समावेशीकरणलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।
- परम्परागत हिसावले जोखिमयुक्त कार्य जस्तै आरन संचालन गर्दै आएका दलित गैरदलित व्यवसायीहरुलाई उनीहरुको व्यवसायलाई आधुनिकिकरण गराउँदै यसलाई उत्पादनमुलक रोजगारीमूल क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न प्रोत्सहान,संरक्षण र विकासको लागि विषेश कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ ।
- गरीवी र पिछडिएका समुदायहरुको सशक्तिकरण र कार्यक्रमहरु सरोकारवाला संघ संस्थाहरुसँग साझेदारी र समन्वयमा संचालन गरिने छ।

माननीय गाउँसभा सदस्यज्यूहरु

(ग) पूर्वाधार विकास कार्यक्रम :

- दिगो विकास (Sustainable Development) समृद्धिको आधार भन्ने मुल नाराका साथ गाउँपालिकाको मेरुदण्डका रुपमा रहेका वाटाहरुलाई क्रमिक रुपमा पक्की नाली सहितको बाह्रै महिना गाडी सञ्चालन हुने गरि बजेट विनियोजन गरिने छ । संघ र प्रदेश सरकारसंग समपूरक बजेटबाट निर्माण हुने सडकहरुलाई निरन्तरता दिई अझै द्रुत गतिमा निर्माण गरिनेछ ।
- यस आर्थिक वर्ष देखि सडक, पदमार्ग, पर्यटकिय स्थल, सिंचाई कुलो, खानेपानी र विशेष क्षेत्रहरुको वर्गिकरण गरि तत अनुसार प्राथमिकताको आधारमा कार्यक्रम र योजनाहरु ल्याईनेछ ।
- जनसहभागितामूलक, पारदर्शी, वातावरणमैत्री,अनुशासित एवं स्वच्छ प्रतिस्पर्दामा आधारित विकास पद्धतीलाई जोड दिँदै उत्पादनमूलक एवं रोजगारीमूलक विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा पुग्ने सडकहरुको प्राथमिकताको आधारमा स्तरोन्नती गरिनेछ । साथै सन्दकपुर गाउँपालिकामा रहेका सबै ग्रामीण सडक र कृषि सडकहरुलाई प्रयोग गर्न योग्य क्रमैसँग बनाईने छ ।
- जनताका जनभावनाको सम्मान गर्दै धार्मिक आस्थालाई जोडनका लागि मन्दिर , गुम्वा र चर्चलाई निर्माण तथा संरक्षण गर्न अन्य विभिन्न स्रोतबाट बजेट तथा कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ ।
- संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरि दुईवटा वडाहरुलाई जोड्नको लागि (Motorable) गाडी जान सक्ने पक्की पुलको डि.पि.आर गरि योजनाहरु सञ्चालन गरिने छ । पर्यटकीय ,दैनिक उपभोग हुने कृषि पैदल पदमार्गहरुलाई क्रमैसँग सम्पन्न गरिनेछ । यात्रालाई सहज र सरल बनाउन झोलुङगे पुल र काठे पुल निर्माण मर्मतलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- प्रदेश वा संघीय सरकारसंग स्थानीय सरकारले संयक्त लगानी गर्ने समपूरक बजेटबाट निर्माण हुने वा भईरहेको सडकहरुलाई बजेटको अभाव हुन नदिन गाउँपालिकाले यथेष्ट बजेटिङ गरि समयमै सम्पन्न गर्न विषेश पहलहरु गर्नेछ ।

- निर्माण भएका र निर्माण गरिने सडकहरु सडक मापदण्ड अनुसार बनाईनेछ । सडक क्षेत्राधिकार Right of way लाई कायम गरिनेछ ।
- संघीय सरकार ,प्रदेश सरकारसंग सहभागिता र समन्वय गरी खाद्यन्नमा आत्मानिर्भर बनाउनका लागि सिंचाईलाई भरपर्दो बनाउने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । यसका लागि प्रयाप्त बजेटको व्यवस्था गरिने छ ।
- संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरि गाउँपालिकाका सवै वडाहरुमा स्वास्थ्य चौकी र खोपकेन्द्र निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- सन्दकपुर सम्म पुग्ने मुख्य सडकहरुलाई गौरवको योजनाको रुपमा विकास गर्न संघीय सरकार ,प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरि निर्माण कार्यलाई द्रुत गतिमा लगिनेछ ।
- अन्तर स्थानीय तहलाई जोड्ने मुख्य सडकहरुलाई विषेश प्राथमिकतामा राखिनेछ ।
- संघिय सरकार र प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरि पर्यटन प्रर्वद्धनको लागि गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका पर्यटकीय स्थलमा पूर्वाधार निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।
- पर्यावरणीय सन्तुलन एवं वातावरणमैत्री विकास गर्ने पद्धतीको अवलम्बन गरिनेछ ।
- सन्दकपुर गाउँपालिकाको केन्द्रमा रहेको देउराली बजारमा ढलको व्यवस्था गरि सफा,व्यवस्थित र सुन्दर बनाउन आवश्यक बजेटहरुको व्यवस्था गर्न माथिल्लो सरकारसँग समन्वय गरि निरन्तरता दिईनेछ ।

(घ) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनः

- सम्वेदनाहीन र अवैज्ञानिक विकास पद्धतीले गर्दा विश्वव्यापीरुपमा पृथ्वीको तापक्रम बढ्दै गई रहेको र यसको नकरात्मक प्रभावले ह्रास हुँदै गई रहेको पर्यावरणीय सन्तुलनलाई जोगाई राख्न गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका सीमसार क्षेत्र,पानीका मुहान,तालतलैया क्षेत्र र वनजंगललाई संरक्षण संवर्द्धन गर्ने नीति लिइनेछ जसको लागि दिगो विकासको अवधारणालाई अंगिकार गरी स्थानीयकरण गरिनेछ ।
- प्रत्येक सामुदायिक र निजी जमीनहरुमा, वनक्षेत्रमा, खाली नाङ्गा स्थान र डाँडाहरुमा स्थानीय प्रजातिका वृक्षहरु रोप्ने नीति ल्याईनेछ । जसको लागि विभिन्न सरोकारवाला संघ संस्था सवै पक्षहरु संग समन्वय र सहकार्य गरि कार्य अघाडि बढाईनेछ । स्थानीय प्रजातिका वोटविरुवालाई स्थापित गरिदै लगिनेछ ।
- विकास निर्माणका कार्यहरुलाई दिगो, वातावरणमैत्री र रोजगारमूलक वनाउँदै लगिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी सवै युवायुवतीहरुलाई अनिवार्यरुपमा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम दिईनेछ ।
- जैविक अजैविक तत्वहरु जस्तै वन्य जन्तु, किराफट्ङ्ग्रा, बनजंगल र सुक्ष्म जीवजन्तुहरुको संरक्षण गरिनेछ ।
- पर्यावरणीय सन्तुलन र स्वच्छ वातावरण राख्न कृषिमा प्रांगारिक तथा जैविक मल र जैविक विषादी उत्पादन गर्नेतर्फ जोड दिइने नीति अनुसार कार्यक्रमहरु ल्याईनेछ ।

सन्दकपुर गाउँपालिका

- गाउँपालिकाको समृद्धिको लागि वन जंगलको सदुपयोग गर्ने नीति अगाडि बढाइनेछ । वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको कार्यक्रम अन्तर्गत वनजन्य पदार्थ, जडीवुट्टी उत्पादन र सदुपयोग गर्ने कार्यक्रम अघि बढाइनेछ । वन उपभोक्त समितिका पदाधिकारीहरुलाई बनजंगलको संरक्षण र विकासको लागि विषेश तालिम दिईनेछ ।
- सन्दकपुर गाउँपालिकालाई नेपालकै सवै भन्दा हरियाली र अनुकरणीय स्थानीय तहको नमुना बनाउन विषेश कार्यक्रमहरु क्रमैसँग ल्याईनेछ ।
- गाउँपालिकाका आउने जुनसुकै विपद्लाई अनुकुलन, न्यूनिकरण बनाउनको लागि जनमानसमा सुशुचित गराउने र विपद् व्यवस्थापनको लागि स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय जनशक्तिलाई सुसुचित गरी परिचालन गर्ने नीति लिइएकोछ । यसका लागि आवश्यक सहकार्य र बजेटको व्यवस्थामा कुनै कमी नल्याईने र जनस्तरमा सचेतनामूलक कार्यक्रमहरुलाई विषेश प्राथमिकतामा राखिनेछ । विपदका लागि सरोकारवाला निकायहरुसँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरिनेछ । यसै आ व मा विपद उत्थानशील योजना र प्रतिकार्य योजना तयार गरी लागू गरिनेछ ।
- जलवायू परिवर्तन र त्यसले पार्ने प्रभावको वारेमा जनमानसलाई सुसुचित गराउने नीति लिइनेछ ।
- हरित सडक निर्माण गरि वातावरण सन्तुलन र सौन्दर्यकरण गरिने छ ।
- संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँगको साझेदारिमा आगलागी र मनसुनजन्य निजी निवासहरुको प्रवलिकरण र निर्माण कार्यक्रमलाई प्राथामिकताका साथ स्थलगतरुपमा प्राविधिक कर्मचारी खटाई कोवोकलेक्टको माध्यमबाट विवरण संकलन तथा प्रविष्टिका आधारमा अनुदान उपलव्ध गराइनेछ ।
- संघिय सरकार, प्रदेश सरकारसंग सहकार्य र समन्वय गरि खानेपानी आपूर्ति र सरसफाईमा विषेश जोड दिइनेछ । गाउँपालिकाको प्रत्येक वडाहरुका बजारहरुको फोहर मैला व्यवस्थापन गर्न ल्याण्ड फिल्ड साईडहरुको क्रमश व्यवस्थापन गरिनेछ । यस आर्थीक वर्षमा देउराली वजारक्षेत्रका लागि ल्याण्डफिल्ड साइट निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।
- भू उपयोग कार्यन्वयनका लागि नीति तय गरिने छ । जग्गा वर्गीकरण भए अनुरुपको मापदण्ड कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सामुदायिक वन कार्ययोजनामा पर्यटन गतिविधि समावेश गरी पर्यटन प्रवद्धनमा सहयोग पुर्याइनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र संचालनका रहेका हाइड्रोपावर र अन्य उद्योग व्यवसायहरुलाई समन्वय गरी गाउँपालिकासँग साझेदारीमा लगानी सुनिश्चित गर्दै विकास निर्माण, वातावरण संरक्षणमा योगदान पुर्याउने वातावरण तयार गरिने छ ।
- एक वडा एक पोखरी, पाँच वडा पाँच पोखरी,पाँच वर्ष पच्चिस पोखरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

(ङ) सुशासन तथा संस्थागत विकास :

- गाउँपालिकाको प्रशासनलाई छिटो ,छरितो, पारदर्शी, प्रवीधिमैत्री र सेवाग्राहीमैत्री भ्रष्टचार शुन्य सहनशीलता नीति अपनाईनेछ । एकीकृत घुम्ती सेवा, घर दैलो सेवा जस्ता कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा गरिनेछ ।

- पंजिकरणको कार्यलाई छिटो, छरितो पारदर्शि गरि आधुनिक प्रविधिको प्रयोगबाट बैज्ञानिक पद्धतिमा रुपान्तरण गरिनेछ ।
- संघीय सरकार, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय सँगको साझेदारी कार्यक्रम गरिब परिवार पहिचान तथा परिचय-पत्र वितरण कार्यक्रमलाई निरन्तररुप संचान गरिनेछ ।
- प्रशासनिक सेवालाई विगतमा भन्दा राम्रो, छिटो र सेवामुखि बनाईनेछ ।
- भूक्तानी प्रणालीलाई वैज्ञानिक र पारदर्शी बनाईने नीति लिईनेछ जसको लागि अवलम्वन गरिने कार्यविधिहरुको तर्जुमा गरि लागू गरिनेछ ।
- पुरस्कार र दण्डको नीति अवलम्बन गरिनेछ । प्रत्येक वर्ष गाउँपालिका भरिका विभिन्न सेवाका कर्मचारीहरु मध्येबाट ५ जना उत्कृष्ट कर्मचारीलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको आवधिक तथा गुरु योजनालाई पूणरुपम आत्मासाथ गरि कार्यहरु गरिनेछ ।
- संघीय तथा प्रदेश सरकारले लिएको नीतिलाई कार्यान्वय गरिनेछ ।
- प्रहरीसंग सहकार्य गरि जनताको जीउधनको सुरक्षा गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- नागरिक सुरक्षा र सचेतनाको लागि जनतासंग प्रहरी कार्यक्रमलाई अझ प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- गाउँपालिकाको सवै शाखा तथा समितिहरुलाई सक्रिय बनाउने नीति लिईनेछ । न्याय सम्पादन कार्यलाई छिटो ,छरितो ,पारदर्शी,प्रवीधिमैत्री बनाईनेछ ।
- न्यायीक समितिमा दर्ता हुने विवाद मुदाहरुको समयमा नै किनाराको प्रवन्ध मिलाइनेछ । मेलमिलाप र मध्यस्ततालाई प्रोत्साहन गरी समाज र टोलमा शान्ति सुव्यवस्था र अमनचयन स्थापनामा पहल गरिनेछ । विवादहरुलाई मेलमिलापकर्ताहरु मार्फत मेलमिलाप र मध्यस्थ गराउने व्यवस्थाका लागि स्रोत र मेलमिलाप केन्द्रको व्यवस्थापन र क्षमता विकास गरिनेछ । विवाद दर्तालाई सफ्टवेयरमा आधारित वनाइनेछ ।
- समाजमा विद्यमान कुरीतीको रुपमा रहेको अन्धविश्वास र सामाजिक सद्भावमा विचलन ल्याउने सवै प्रकारका व्यवहारहरुलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- कार्यपालिकाको निर्णयहरु, न्याय समितिको निर्णयहरु सार्वजनिक र विकास निर्माण तथा पालकिाका अन्य सवै योजना कार्यान्वयन गतिविधिहरुको सार्वजनिक सुनुवाई चौमासिक रुपमा प्रविधिको प्रयोग समेत गरि गरिनेछ।
- जनतालाई सुशासन र आफ्नो अधिकार र कर्तव्यहरु प्रति शुसुचित गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्रका सामाजिक विभेद, छुवाछुत, घरेलु हिंसा, बोक्सी प्रथा जस्ता कुसंस्कार र अमानवीय कियाकलापहरु विरुद्ध सामाजिक सचेतना अभियान चलाइनेछ ।

- फरक क्षमता भएका नागरिकहरुलाई उनीहरुको शारारिक क्षमता र बौद्धिक क्षमताका आधारमा आत्मानिर्भर बन्न सक्ने सिप र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- बालबालिकाको सम्मान सहित बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागितालाई कार्यान्वियन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरुमा नागरिक वडापत्रको व्यवस्था गरि नागरिकको सूचना प्राप्त गर्ने अधिकारलाई सुनिश्चित गरिनेछ ।
- सार्वजनिक सुनवाई ,सामाजिक परिक्षण, बेरुजु फछर्यौट, आन्तरीक नियन्त्रण प्रणाली, वित्तिय अनुशासन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने विषेश अनुदान, समपुरक अनुदानको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाई योजनाहरु कार्यान्वयमा ल्याउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- कोषहरुको संचालन गर्नको लागि आवश्यक कानुनको निर्माण गरि संचालन गरिनेछ ।
- सुशासनको प्रत्याभूती दिलाउँदै विद्युतिय शासनको अवधारणलाई साकार बनाउँदैं लगिनेछ ।
- भूमिहिन दलित तथा सुकुम्वासी र अव्यवस्थित वसोवासीहरुको लगत संकलन र राष्ट्रिय भूमि आयोगको कार्यमा गाउँपालिकाको जिम्मेवारी अनुसार आवश्यक कामकाजका प्रकृयाहरु अघि वढाइने छ ।
- राजश्व संकलन र चुहावट नियन्त्रणका सम्वन्धमा उचित तथा प्रभावकारी संयन्त्रको विकास र संस्थागत क्षमता विकास गरिनेछ ।
- सामाजिक क्षेत्र र धार्मिक क्षेत्रमा समुदाय तथा संघसंस्थाहरुको स्वेच्छिक लगानी र प्रयासका लागि समन्वय गरिनेछ ।

धन्यवाद

तुलाराम गुरुङ्ग
सभाअध्यक्ष

सन्दकपुर गाउँपालिका

२.३.प्रशासनिक(चालू) र पुँजीगत खर्च :

यस आर्थिक वर्षमा २०८०।०८१ मा कुल रु.४०५५०३३२२।५० बजेट विनियोजन गरिएको छ । जस मध्ये शर्शत अनुदान, संघ समपुरक अनुदान,विषेश अनुदान रकम बाहेक संघीय समानीकरण अनुदान, संघ राजश्व वाँडफाड, प्रदेश समानीकरण अनुदान,प्रदेश समपूरक ,प्रदेश राजश्व वाँडफाड, गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत र अनुमानित अल्या रकम गरी गाउँपालिकाले बजेट बाँडफाड गर्ने रकम रु १८,८०,०४,३२२.५० (अठार करोड असीलाख चार हजार तीन सय बाईस रुपैया पचास पैसा मात्र) रहेको छ । जसमध्ये प्रशासनीक खर्च चालू तर्फ रु २६,५०,४२,५२४.५५(छबिस करोड पचास लाख बयालिस हजार पाँच सय चौबिस रुपैया पचपन्न पैसा मात्र) र पूँजीगत खर्च तर्फ रु १४,०४,६०,७९७.९५(चौध करोड चार लाख साठ्ठी हजार सात सय सन्ताउन्न रुपैया पन्चनब्बे रुपैया मात्र) विनियोजन गरिएको छ ।

२.३.१.गाउँपालिकाको आम्दानी खर्चको कुल विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

सि.न.	आय स्रोत	आय रकम	सि.नं.	व्यय शिर्षक	व्यय रकम
१	अल्या	५७४००७८.१३	१	आर्थिक विकास	८३५५८८६२.८२
२	आन्तरीक आम्दानी	१५७०९९२१.८७	२	सामाजिक विकास क्षेत्र	१८०९६७४९३.२५
३	संघीय सरकार समानीकरण अनुदान	८१२०००००	३	पुर्वाधार विकास	५७६४८०९७.९५
४	प्रदेश सरकार समानीकरण अनुदान	४८०१०००	४	(सुशासन तथा अन्तर सम्बन्धीत क्षेत्र)-बन वातावरण तथा जलबायु,विपद् व्यवस्थापन, संस्थागत विकास वित्तीय सुशासन तथा व्यवस्थापन	१५१६२२६८.४८
५	संघीय सरकार राजश्व बाँडफाड	७५९५९३२२.५०	५		
६	प्रदेश सरकार राजश्व सवारी साधनकर बाँडफाड	४५९४०००	६		
			७	प्रशासनिक खर्च	६८१६६६००
७	प्रदेश सरकार समपूरक अनुदान चालू	१००००००००.००	८	सवै सर्शत, समपूरक र विषेश कार्यक्रमका शिर्षकहरुमा खर्च हुने	
८	संघीय सरकार सर्शत अनुदान चालू	४६७००००००.००			
९	प्रदेश सरकार सर्शत अनुदान	१३०९९०००.००			
१०	संघीय सरकार समपूरक अनुदान चालू	५००००००.००			
११	संघीय सरकार विषेश अनुदान चालू	५००००००.००			
कुल जम्मा आय		४०५५०३३२२.५०		कुल जम्मा व्यय	४०५५०३३२२.५०
चालीस करोड पचपन्न लाख तीन हजार तीन सय बाइस रुपैया पचास पैसा मात्र ।					

३.गाउँसभाबाट पारित गरिएका महत्वपूर्ण प्रस्तावहरु :

क) गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम सम्बन्धी प्रस्तावहरु:

१)उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन गरिने योजनाहरुको निर्माणका सम्वन्धमा आ व २०८०।८१देखि टोल विकास स्वयंसेवी उपभोक्ता संस्थाको अवधारणामा जाने र उचित कानुन तयारीका लागि कार्यपालिकालाई जिम्मेवारी दिइ वजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्न कम्तीमा १५% ले हुने जनसहभागिता गर्ने नीति अनिवार्य रुपले लागू गर्ने निर्णयका गरिएको छ । आगामी आर्थिक वर्षको भाद्र मसान्त भित्र टोल विकास स्वयंसेवी उपभोक्ता संस्थाहरु योजना शाखामा दर्ता गरिसक्नु पर्नेछ । अन्यथा योजना सम्झौता गरिने छैन । जस अन्तर्गत सम्झौता र कार्यदेश **प्राप्त हुनु अघि** अग्रिमरुपमा १५ % जनसहभागिताको नगद रकम जम्मा गरे पछि मात्र पहिलो भूक्तानी वा अन्तिम वील भूक्तानी गरिनेछ अन्यथा कार्यालय भुक्तानी दिन वाध्य हुने छैन ।सामाग्री तथा औजार खरिद गरी निर्माण गर्नू पर्ने किसिमका आयोजनाहरुलाई मात्र नियमानुसार पेश्की उपलब्ध गराईनेछ । अनुगमन समितिले अनुगमन गरे पश्चात वडा कार्यालयको सिफारिस अनुसार सिफारिसकर्तालाई जवाफदेही , उत्तरदायी र जिम्मेवार बनाई भूक्तानी गर्न प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

२.सार्वजनिक पद र कुनै पनि गाउँपालिका स्तारिय समिति,संस्था र राजनितिक दलको महत्वपूर्ण अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष पदमा बसेको पदाधिकारी टोल विकास संस्थामा बस्न नपाउने भनी निर्णय गरिएको छ । यसलाई कडाईका साथ कार्यन्वयनमा लान प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

३.टोल विकास संस्थामा डोजर मालिक र विचौलिया बस्न पाउने छैन, सो पाईएमा कानुन अनुसार कारबाही गर्न प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

४. यस गा.पा क्षेत्र भित्र कुनै पनि ह्यावी ईक्यूपमेन्ट जस्तै डोजर वा मेसिनरी औजार सञ्चालन गर्नुपरेमा अनिवार्यरुपमा यस गाउँपालिकामा सूचिकृत गरी सञ्चालन अनुमति पत्र लिनु पर्नेछ । सूचिकृत र अनुमति नलिई कार्य सञ्चालन गरेमा गाउँपालिकाको कार्यालय भूक्तानी दिन बाध्य नहुने प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

५)गत वर्षको राजश्व र व्ययको यथार्थ विवरण,चालू आर्थिक वर्षको संशोधित अनुमान तथा आ.ब.२०८०/०८१ को लागि यस गाउँपालिकाको अनुमानित आय ब्यय सहितको नीति कार्यक्रम तथा बजेट (विनियोजन विधेयक, २०८०), आर्थिक विधेयक २०८० र मध्यकालीन खर्च संरचना स्वीकृति गरिएको छ ।

६.गाउँपालिकाको आन्तरिक आय राजश्व(जस्तै कर ,दस्तुर सिफारिस शुल्क) पहिचान गर्ने कार्यको लागि आय प्रक्षेपण तथा पहिचान गरि कार्यान्वयन गर्ने प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

७.आ.ब.०७९/८०को लागि प्रचलित कानूनको अधिनमा रही राजश्व परामर्श समितिले प्रस्तुत प्रस्तावित उल्लेखित दररेटहरु गाउँकार्यपालिकाको बैठकले स्वीकृतगरि कुनै वस्तु वा सेवाहरुको दररेट छुटेको हकमा गाउँकार्यपालिकाले गाउँसभाबाट पछि अनुमोदन गर्ने गरि निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्न सक्ने प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

८.जिम्मेवारी अनुसार कार्यालयको काम कारवाहीलाई छिटो, छरितो ,पारदर्शी गरी जनमुखी सेवा दिने उद्देश्यले कामको चाप र प्रकृति अनुसारको प्रत्येक शाखाको कारवाहीलाई चुस्त तथा मितव्ययी समय सापेक्ष संगठनलाई सुधार गर्न आवश्यक पर्ने निर्णयहरु र दरवन्दी अनुसारका कर्मचारीहरुको वृति विकास तथा पदपूर्तिका लागि प्रदेश लोकसेवा आयोगमा माग गर्न सभाको स्वीकृतिका लागि कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

९.गाउँपालिकाले सम्पादन गरेको विविध विकास गतिविधिहरु नागरिक समक्ष जानकारी गराउन बुलेटिन, विद्युतीय माध्यमबाट सूचना प्रकाशन, गाउँ सूचना पुस्तिकाहरु,खर्चको फांटवारी प्रकाशन गर्ने,प्रत्येक वडा तथा गाउँपालिकास्तरीय सार्वजनिक सुनुवाई प्रत्येक चौमासिकरुपमा अनिवार्यरुपमा गर्नुपर्ने प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

१०.यस गाउँपालिकाबाट सम्पादन हुने विकास निर्माण तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहका सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाई,सार्वजनिक तथा सामाजिक लेखा परिक्षणगर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

११.गाउँ कार्यपालिका कार्यालयबाट गाउँसभाको बैठकमा पेश गरिएको आ.ब.२०७९।०८०मा सम्पन्न भएका र विगत वर्षका विषयगत क्षेत्रका सबै योजना तथा कार्यक्रमहरुको आर्थिक तथा भौतिक प्रगतिको लिखत र श्रव्यदृष्य सहितको प्रतिवेदनलाई स्वीकृत गरिएको छ ।

१२.गाउँपालिकाको एकीकृत र योजनाबद्ध विकासको लागि गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदन भएको प्रस्ताव स्वीकृत गरिएको छ ।

१३.गाउँपालिका अन्तर्गत चालु तथा पुँजीगत खर्चको विनियोजित रकम सम्बन्धित क्षेत्रमा Line Items मा प्रदान गर्ने प्रस्ताव स्वीकृति गरिएको छ ।

१४.गाउँपालिकामा लगाइने कर, दस्तुर,शुल्क आदिको दर र ठेक्का अंक रकम यस गाउँसभाबाट स्वीकृत गर्ने प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

१५.गाउँपालिकाको कार्यसम्पादनका सिलसिलामा आवश्यक पर्ने अन्य सवै प्रशासनिक कार्यहरु गर्न प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई पूर्ण अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने प्रस्ताव स्वीकृत गरिएको छ ।

१६.गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने संघीय तथा प्रदेश अनुदान,राजश्व बाँडफाड र आन्तरिक राजश्व लगायतका अन्य श्रोतहरु स्थानीय संचित कोषमा जम्मा गरी सो अन्तर्गतको चालु तथा पुँजीगत खर्च कार्यक्रमहरुमा विनियोजित रकम अनुसार योजना तथा बार्षिक कार्यक्रम संचालन गर्न स्वीकृति गरिएको छ । साथै हालसम्म संचित कोषमा जगेडा रहेको रकमलाई कार्यपालिकाबाट निर्णय गरि गाउँसभाबाट अनुमोदन हुने गरि कार्यहरुमा खर्च गरिने प्रस्ताव पारित गरिएको छ । साथै प्राप्त हुने वजेट समयमै प्राप्त नभइ भुक्तानी समस्या देखिएकोले कार्यालयको आर्थिक प्रशासन शाखासँग समन्वय गरेर मात्र खरिद योजना अनुसार तोकिएको समयमा मात्र वजेट सुनिश्चित भएपश्चात कार्यारम्भ गर्न प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

१७.संघिय सरकार ,प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार र अन्य निकायहरुसँग सहकार्य :सहभागितामूलक पद्धतिमा टोल,बस्ती हुँदै वडा सभावाट प्राथमिकतामा परि बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश भएका तरश्रोतको अभावले गर्दा गाउँसभाले विकास योजनामा समावेश हुन नसकेका तर महत्वपूर्ण देहायका आयोजनाहरु प्राथमिकताका आधारमादेहाय बमोजिका योजनाहरु संघिय सरकार, प्रदेश सरकार,सडकबोर्ड तथा अन्य निकायहरुसँग सहकार्य समन्वय गरि सम्वन्धीत निकायमा माग गरि कार्यान्वय गर्ने भनी यस सभाबाट निर्णय गरिएको छ साथै गाउँपालिकाको विगतका आर्थिक वर्ष र यस आ.व.२०८०।०८१ र क्रमश निम्नानुसारका योजना तथा कार्यक्रमहरु प्रदेश सरकारमा माग गर्ने भनी निर्णय बजेट तथा कार्यक्रम तजुमा समितिले स्वीकृत गरि कार्यपालिकाको बैठकबाट अनुमोदन भएको र यसलाई गाउँसभाबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

क्र.सं	योजनाको नाम	योजना स्थल	अनुमानित लागत रु हजारमा	माग गरिने सरकार वा निकाय	कैफियत
१	माईपोखरी रामसार क्षेत्र पुर्वाधार विकास	माईपोखरी	१०००००	संघीय सरकार	
२	छिन्टापु पर्यटन पुर्वाधार निर्माण	माईपोखरी	२००००	संघीय सरकार	
३	चाँपगैरी छाँगे आलुबारी अधिकारी बिखे भन्ज्याङ सडक	माईपोखरी	५००००	संघीय सरकार	
४	डम्बर सिंह सुनुवार बहुसंस्कृतिक संग्राहलय निर्माण	माईपोखरी	५००००	संघीय सरकार	
५	विखे भन्जयाङ माईपोखरी वडा नं १ पर्यटन पुर्वाधार	माईपोखरी	२००००	संघीय सरकार	
६	माईपोखरी देउराली टप्पु छिन्टाप्पु सन्दकपुर जौबारी	माईपोखरी	५००००	संघीय सरकार	

	ढापपोखरी पदमार्ग				
७	विद्युतीकरण वडा नं १	माईपोखरी	५००००	संघीय सरकार	
८	देउराली होङ्ग्रे सडक	माईपोखरी	२००००	संघीय सरकार	
९	माईपोखरी स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण	माईपोखरी	१००००	संघीय सरकार	
१०	माईपोखरी र इ न पा बिचको पुवाखोला वडा नं ३ जोडने पक्की पुल	माईपोखरी	२००००	संघीय सरकार	
११	पुवाखोला आलुबारी छाँगे भित्ते सिँचाई आयोजना	माईपोखरी	२००००	संघीय सरकार	
१२	टप्पु प्रतिक्षालय भवन निर्माण	माईपोखरी	१००००	प्रदेश सरकार	
१३	हाडिदह स्थान कुण्ड विकास तथा संरक्षण	माईपोखरी	२००००	प्रदेश सरकार	
१४	खेल मैदान निर्माण		५००००		
१५	सात खाल्टे सहिद पार्क निर्माण	माईपोखरी	२००००	प्रदेश सरकार	
१६	व्यवसाहिक पशुपालन कार्यक्रम	माईपोखरी	१००००	प्रदेश सरकार	
१७	बृहत माछापालन पोखरी निर्माण	माईपोखरी	२००००	प्रदेश सरकार	
१८	तीन दोबाने चाम्लिङ्गडाँडा साना सिँचाई आयोजना	माईपोखरी	२००००	प्रदेश सरकार	
१९	छाँगे झरना पुर्वाधार विकास तथा सौन्दर्यकरण	माईपोखरी	२००००	प्रदेश सरकार	
२०	देउराली रत्नौले भन्ज्याङ्ग होङ्ग्र अधिकारी सडक निर्माण	माईपोखरी	५००००	प्रदेश सरकार	
२१	केचना कंचनजंगा सडक निरन्तरता	माईमझुवा	१०००००	संघीय सरकार	
२२	बेसारे भुसुने माईखोला झो पु	माईमझुवा	१००००	संघीय सरकार	
२३	हरिसेडाँडा फेमेगुरु ठाडेखोला झो पु	माईमझुवा	१००००	संघीय सरकार	
२४	माई टु माई (सन्दकपुर कनकाई माई) रिभर सफारी ट्रेकिङ्ग	माईमझुवा	५००००	संघीय सरकार	
२५	छिन्टापु जीवन दर्शन पार्क निर्माण	माईमझुवा	२००००	संघीय सरकार	
२६	बिब्ल्याटे माईपोखरी बुधबारे सन्दकपुर सडक	माईमझुवा	१००००००	संघीय सरकार	
२७	गोठइस्टे कार्यक्रम सन्दकपुर २ नं वडा	माईमझुवा	२००००	संघीय सरकार	
२८	हाईअल्टिचियुट खेलमैदान निर्माण	माईमझुवा	३००००	संघीय सरकार	
२९	कृषी र पशु क्षेत्रमा विमा	माईमझुवा		संघीय सरकार	
३०	देउराली जितपाले सिमखर्क गुफा लुङचोक रामखर्क सडक	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३१	वडा भवन गोरुवाले सन्दकपुर सडक	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३२	खवासडाँडा याङ्गा टोड्के झरना शंखेगोलाई सडक	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३३	बरफेद याङमा बाटाटार फेमेगुरु डाँडाबारी छाँगे खोला सरस्वती आ वि मारुने खोपी सडक	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३४	टोड्के झरना पर्यटन पुर्वाधार निर्माण	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३५	सन्दकपुर पर्यटन पुर्वाधार निर्माण	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३६	छिन्टापु पर्यटन पुर्वाधार निर्माण	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३७	रेडपाण्डा प्रजन्न केन्द्र पुर्वाधार निर्माण	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
३८	धप्पर झरना पुर्वाधार निर्माण	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	

३९	ताल पोखरी पुर्वाधार निर्माण	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
४०	फुस्रे पोखरी पुर्वाधार निर्माण	माईमझुवा		प्रदेश सरकार	
४१	जङ्गचौक लुरिङटार नेम्माङ चौतारा सडक स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानिय सरकार	
४२	सानीमाई ढकालटार चुँडालडाँडा गैरीगाउँ सडक स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानिय सरकार	
४३	दृष्टीविहिन सडक स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानिय सरकार	
४४	कृषि क्षेत्रको लागि डि.पि.आर. निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानीय तह	
४५	जिरे खोला मुहान पहिचान गरी सानीमाई चौक हर्जुन लुङ्गेलीको घर डाँडागाउँ लकान्द्रीगाउँ सम्म खानेपानी विस्तार	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानीय तह	
४६	पाखोला पूर्णे पोखरी खानेपानी मर्मत	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानीय तह	
४७	लुकुवा खा.पा. साविक सुलुबुङ ७ को खा.पा. मर्मत	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानीय तह	
४८	जिरे खा.पा. साविक ६/८ को खा.पा. मर्मत	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानीय तह	
४९	हिटीधारा खोल्याङ्ग सिमसार संरक्षण साथै पोखरी निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश र स्थानीय तह	
५०	गाउँपालिका भुल्के कालो पत्रे सडक	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५१	सानिमाई चाँपगैरी कालो पत्रे सडक	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५२	गाउँपालिका, हस्पिटल -याङ्गा सडक स्तरोन्नति	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५३	दारी भञ्ज्याङ्ग,झिल्के- देउराली कालो पत्रे सडक	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५४	गजुरमान चौतारा, गुहेले-हाइड्रो सडक स्तरोन्नति	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५५	शिखर भञ्ज्याङ्ग, पानिचोक-बाटाघर सडक स्तरोन्नति	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५६	देउराली बजार सार्वजनिक शौचालय निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५७	सातखाल्डे शहिद खेलमैदान	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५८	सामुदायिक भवन तल्ला थप	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
५९	चाँपगैरी सानीमाई वडा कार्यालय तीन महिने कट्टेलमोड सडक स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	

६०	खहरेखोला वालनिकेतन सडक स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
६१	सुत्लुङ्ग पर्यटन पुर्वाधार निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
६२	गैरीगाउँ चुलिथुम्की दृष्यावलोकन पुर्वाधार निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
६३	पूर्णेपोखरी संरक्षण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
६४	टप्पु क्षेत्र स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
६५	महिला सुनाखरी बहुउदेश्यीय सहकारी संस्था लि. को भवन निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार	
६६	गाउँघर क्लिनिक निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार र स्थानीय तह	
६७	टारी खेलमैदान निर्माण	सुलुबुङ्ग		प्रदेश सरकार र स्थानीय तह	
६८	दाहालखोला, सेतीखोला, खहरे, हिटी खोल्सा, खरिबोटे खोल्सा, सानीमाई खोला, माई किनारमा तटबन्ध निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
६९	माईपोखरी पर्यटन पुर्वाधार निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
७०	मगर गुम्वा निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
७१	गुरुङ्ग गुम्बा निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
७२	किँरात राई यायोक्खा माङ्सिम घर निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
७३	होसन्ना जागृती मण्डली चर्च भवन निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
७४	किँरात लिम्बु माङ्हिम घर निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
७५	नर्वदेश्वर शिव पाञ्चायन मन्दिर	सुलुबुङ्ग		संघ तथा प्रदेश सरकार	
७६	वडा कार्यालयको तला थप	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानिय सरकार	
७७	उन्नत जातको विउविजन वितरण	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
७८	नस्ल सुधारको लागि सेक सिमेनको उपलब्धता।	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
७९	कृषि वजारको विस्तार तथा सित भण्डार गृहको निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८०	लोक्ता प्रशोधन केन्द्रको स्थापना	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	

८१	लुरिङटार स्वास्थ्य चौकीको स्तरोन्नती तथा ब्यवस्थापन	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८२	दाहालखोला लुकुवा टारीबेँसी कुलो	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८३	मलाते खानेपानी	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८४	माइपोखरी संस्कृत मा.वि. को फर्निचर ब्यवस्थापन	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८५	सन्दकपुर गा.पा. वडा नं ३ का विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८६	विद्यालयहरुमा इन्टरनेट सन्जालको विस्तार	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८७	जनजातीको भाषा संस्कृती उत्थान तथा क्षमता विकास साथै अधिकृद्धी कार्यक्रम	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८८	महिलाको क्षमता विकास कार्यक्रम	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
८९	फरक क्षमताको ब्यक्तिको शसक्तिकरण कार्यक्रम	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
९०	दलित सिप विकास तथा क्षमता विकास कार्यक्रम	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश र स्थानीय तह	
९१	सरस्वती मा.वि. को पक्की भवनको छतमा ट्रस्टबाट सामुदायिक सभाहल निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ प्रदेश सरकार र स्थानिय तह	
९२	अत्रेश्वर शिव पाञ्चायन मन्दिर निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ सरकार	
९३	सत्याधुनि वेदाश्रम शिव मन्दिर मर्मत संभार	सुलुबुङ्ग		संघ सरकार	
९४	टासी छोछोलिङ्ग गुम्बा मर्मत संभार	सुलुबुङ्ग		संघ सरकार	
९५	बन्दुके प्रहरी चौकीको भवन निर्माण	सुलुबुङ्ग		संघ सरकार	
९६	विद्युत विस्तार हुन बाँकी सवै क्षेत्रमा विधुत विस्तार	सुलुबुङ्ग		संघ सरकार	
९७	विद्युत लाईन तथा ट्रान्सफर्मरको क्षमतामा बृद्दी साथै विधुत तारमा सुधार ल्याउने	सुलुबुङ्ग		संघ सरकार	
९८	नक्कले ढुङ्गेखोला हुँदै मुडे सडक स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		स्थानीय तह	
९९	चिसापानी खोल्सी सानीमाई खरिबोटे कुलो स्तरोन्नती	सुलुबुङ्ग		स्थानीय तह	
१००	लुकुवा थरीगाउँ सिंचाई योजना	सुलुबुङ्ग		स्थानीय तह	
१०१	सिंचाईको लागि पाईप वितरण	सुलुबुङ्ग		स्थानीय तह	
१०२	अमलेघाट मलामी टहरो मर्मत	सुलुबुङ्ग		स्थानीय तह	

१०३	सेतीखोला मलामी टहरो निर्माण	सुलुबुङ्ग		स्थानीय तह	
१०४	हिटी आहाले मलामी टहरो मर्मत	सुलुबुङ्ग		स्थानीय तह	
१०५	राईटार धुवाँखोला सडक	माबु		संघ	
१०६	चप्लेटी फुन्चेबुङ्ग भकारे काजपाते भिरगाउँ मिरिक सडक	माबु		सडक विकास वोर्ड	
१०७	जोरधारा पैयुँबोटे फेमेगुरु सडक	माबु		सडक विकास वोर्ड	
१०८	साविक माबु ९ पक्कु हाङमादेन सडक	माबु		साना सहरी	
१०९	इलाम सन्दकपुर पर्यटकीय सडक	माबु		प्रदेश	
११०	कोकेटार मिरिक दोवाटे सडक	माबु		प्रदेश	
१११	तोरीवारी हिले सडक	माबु		प्रदेश	
११२	लामाडाँडा मिलनचोक पक्कु जमुना सडक	माबु		प्रदेश	
११३	सिमचोक मुलचोक हिले सडक	माबु		गा पा	
११४	गुम्बा भकारे शेर्पागाउँ सडक	माबु		गा पा	
११५	चप्लेटी तिनतला माझतला माइमझुवा सडक	माबु		गा पा	
११६	भाङ्गटार भुसुने टोड्के झरना सडक	माबु		गा पा	
११७	गैरीगाउँ फुन्चेबुङ भिरखर्क सडक	माबु		गा पा	
११८	खोलाघारी सडक	माबु		गा पा	
११९	हाङमादेन जौबारी सडक	माबु		गा पा	
१२०	हरिषे रत्नाउले सडक	माबु		गा पा	
१२१	मगर गुम्बा सडक	माबु		गा पा	
१२२	फागोगाउँ लिम्बु फड्के सडक	माबु		गा पा	
१२३	भिरगाउँ नेपाने सडक	माबु		गा.पा.	
१२४	विशेष हेदुलाल सडक	माबु			
१२५	खोलाघारी जमुना झोलुङ्गे पुल	माबु		प्रदेश	
१२६	माबु पक्कु सुलुबुङ सिकारी गाउँ झोलुङ्गे पुल	माबु		प्रदेश	
१२७	तोरीबारी माबु खोलाघारी माइमझुवा झोलुङ्गे पुल	माबु		प्रदेश	
१२८	धुवाँखोला ओडारे झोलुङ्गे पुल	माबु		प्रदेश	

१२९	बालागुरु ओडार, मावुथाम, रेडपाण्डा क्षेत्र, लालवास पोखरी एकीकृत पर्यटन विकास कार्यक्रम	माबु		संघ	
१३०	किराँत फाआप मिङसो माङहिम भवन निर्माण	माबु		प्रदेश	
१३१	श्री सिद्धेश्वर शिवालय मन्दिर निर्माण	माबु		प्रदेश	
१३२	श्री कैलाशेश्वर शिवालय धाम मन्दिर निर्माण	माबु		प्रदेश	
१३३	साकेला भवन निर्माण	माबु		प्रदेश	
१३४	नाटुनाम बुद्ध पहर छुर्गा गुम्बा निर्माण	माबु		प्रदेश	
१३५	काथोक नमनाङ होसेल छोलिङ गुम्बा अतिथि गृह निर्माण	माबु		शहरी विकास	
१३६	टोड्के झरना फुन्चेबुङ भिरखर्क हरिसे भ्युटावर पदमार्ग	माबु		पर्यटन बोर्ड	
१३७	गुरुङ्ग गुम्बा भकारे रत्नाउले भ्युटावर पदमार्ग	माबु		पर्यटन बोर्ड	
१३८	हाङमादेन भीरगाउँ चमेरे गुफा	माबु		पर्यटन बोर्ड	
१३९	कोकेटार ओताङ अंगेरी ताल भ्युटावर पदमार्ग	माबु		पर्यटन बोर्ड	
१४०	मावुथाम भ्युटावर पदमार्ग	माबु		पर्यटन बोर्ड	
१४१	पक्कु मिलनचोक भ्युटावर पदमार्ग	माबु		पर्यटन बोर्ड	
१४२	धुवाँखोला निपाने अंगेरी ताल भ्युटावर पदमार्ग	माबु		पर्यटन बोर्ड	
१४३	देउमी छाँगा क्यानोनिङ पर्यटन विकास पूर्वाधार कार्यक्रम	माबु		प्रदेश	
१४४	न्वागुर निंगमा थेकछोक गुम्बा निर्माण	माबु		प्रदेश	
१५४	सूर्योदय टोल साकेला थान निर्माण	माबु		प्रदेश	
१४६	कानूनी साक्षरता कार्यक्रम	माबु		प्रदेश	
१४७	सीपमूलक कार्यक्रम	माबु		प्रदेश	
१४८	विपन्न तथा दलित महिला पुनरुत्थान कार्यक्रम	माबु		प्रदेश	
१४९	कालीखोला वृहत सिँचाई योजना	माबु		सिँचाई	
१५०	हाङमादेन सिँचाइ योजना	माबु		सिँचाई	
१५१	पुङखोला पक्कु मगर गाउँ सिँचाइ योजना	माबु		सिँचाई	

१५२	सुर्के ओडारे मिरिक सिँचाइ योजना	माबु		सिँचाई	
१५३	सेते खोला सिँचाइ योजना	माबु		सिँचाई	
१५४	गैरीगाउँ सिँचाइ योजना	माबु		सिँचाई	
१५५	प्रवोध मा.वि. माध्यमिक तह स्वीकृति, दरबन्दी, फर्निचर	माबु		संघ	
१५६	राष्ट्रिय आ.वि. फर्निचर, घेराबार, फोटोकपी मेसिन	माबु		संघ	
१५७	माबु आ.वि. फर्निचर, घेराबार, फोटोकपी मेसिन	माबु		संघ	
१५८	नवज्योति आ.वि. फर्निचर, घेराबार, फोटोकपी मेसिन	माबु		संघ	
१५९	माबु स्वास्थ्य चौकी भवन	माबु		प्रदेश	
१६०	सायाबुङ टोल फागोगाउँमा स्वास्थ्य क्लिनिक भवन	माबु		गा पा	
१६१	सुर्योदय टोल हिलेमा स्वास्थ्य क्लिनिक भवन निर्माण	माबु		गा पा	
१६२	माबुथाम टोल हाङमादेनमा स्वास्थ्य क्लिनिक भवन	माबु		गा पा	
१६३	माबुथाम भ्युटावर खानेपानी योजना	माबु		संघ	
१६४	श्रीहाङजी वृहत खानेपानी योजना	माबु		संघ	
१६५	डाँडागाउँ मिलनचोक पक्कु खानेपानी योजना	माबु		प्रदेश	
१६६	बतासे खानेपानी योजना	माबु		संघ	
१६७	हाङमादेन खानेपानी योजना	माबु		प्रदेश	
१६८	जौबारी खानेपानी योजना	माबु		प्रदेश	
१६९	सायङवा खानेपानी योजना	माबु		प्रदेश	
१७०	कृषि उपज संकलन केन्द्र	माबु		कृषि ज्ञान केन्द्र	
१७१	आलु विकास कार्यक्रम	माबु		कृषि ज्ञान केन्द्र	
१७२	गोठ सुधार कार्यक्रम	माबु		प्रदेश	
१७३	सागसब्जी तथा फलफुल प्रोत्साहन कार्यक्रम	माबु		कृषि ज्ञान केन्द्र	
१७४	जडीबुटी खेती विस्तार कार्यक्रम/लोक्ता, लेमचोङ	माबु		जिल्ला वन	

१७५	खेलमैदान स्तरोन्नती साविक मावु ९	माबु		संघ	
१७६	खेलकुद विकास कार्यक्रम	माबु		संघ	
१७७	विद्युत विस्तार कार्यक्रम	माबु		संघ	
१७८	जमुना पाटी गाँउ इङ्गला खोला पक्की पुल	जमुना		संघीय सरकार	
१७९	हाँगेथाम चोयाटार जौबारी पर्यटन पर्वद्धन कार्यक्रम	जमुना		संघीय सरकार	
१८०	सिस्नेफेदी इङ्गला पक्की पुल	जमुना		संघीय सरकार	
१८१	गजाधर धनमाया रंगशाला	जमुना		संघीय सरकार	
१८२	सापकोटाडाँडा इङ्गला आले भन्ज्याङ्ग सडक कालोपत्रे	जमुना		संघीय सरकार	
१८३	धुवाखोला जमुना इङ्गला रिङ्ग रोड	जमुना		संघीय सरकार	
१८४	जमुना स्वास्थ्य चौकी भवन	जमुना		प्रदेश सरकार	
१८५	ढापपोखरी पर्यटन क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम	जमुना		प्रदेश सरकार	
१८६	गौरेश्वर शिवालय सामुदायिक विकास केन्द्र निर्माण	जमुना		प्रदेश सरकार	
१८७	पुरात्विक मणि सिलालेख संरक्षण इङ्गला	जमुना		प्रदेश सरकार	
१८८	पाखोला झरना रगगार्डन निर्माण	जमुना		प्रदेश सरकार	
१८९	जौबारी गुम्बा भवन निर्माण	जमुना		प्रदेश सरकार	
१९०	५ नं वडा कार्यालय तला थप तथा घेराबारा निर्माण	जमुना		प्रदेश सरकार	

सन्दकपुर गाउँपालिका

साना सिँचाई (SIP) कार्यक्रम अन्तर्गतको कार्यक्रमहरु :

सि नं	आयोजनाको नाम	वडाहरु	बजेट (रु हजारमा)	निकाय
१	सानीमाई आलिङ डाँडा खरिबोटे बेसी सिचाई कुलो	सन्दकपुर ०३	२०००	प्रदेश सरकार /SIP
२	चैते टारी साना सिचाई साना आयोजना	सन्दकपुर ०३	२०००	प्रदेश सरकार /SIP
३	झिल्के धारा याक्पी साना सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०३	१५००	प्रदेश सरकार /SIP
४	विक्री खरिबोटे साना सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०३	२५००	प्रदेश सरकार /SIP
५	लुकुवा थरी गाउँ सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०३	३०००	प्रदेश सरकार /SIP
६	जोरधारा सिद्धदेवी साना सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०४	२०००	प्रदेश सरकार /SIP
८	ओतामे पाटीडाँडा साना सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०५	२०००	प्रदेश सरकार /SIP
९	खोपी खर्क साना सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०५	२०००	प्रदेश सरकार /SIP
१०	तीन दोभाने चाम्लिङ डाँडा साना सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०१	२०००	प्रदेश सरकार /SIP
११	भालु खोला गुरुङगाउँ साना सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०१	२०००	प्रदेश सरकार /SIP
१२	सुतुलुङ पर्यटकीय क्षेत्र विकास	सन्दकपुर ०३	३०००	प्रदेश सरकार /SIP
१३	पाहाखोला मुढे सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०५	१०००	प्रदेश सरकार /SIP
१४	खोपी खर्क सिचाई आयोजना	सन्दकपुर ०५	३०००	प्रदेश सरकार /SIP

सन्दकपुर गाउँपालिका

१८) देहायका विषयहरुमा प्रचलित कानुन अनुसार गाउँपालिका कोषको पुँजीगत रकमबाट खर्च गर्न निषेध गरिएको छ ।यसलाई पारित गरी निर्णय गरिएको छ ।

- पुँजीगत तर्फको रकम सापटी ल्याई वा रकमान्तर गरि चालू शीर्षकमा वा चालू प्रकृतिको कार्यमा खर्च गर्न नपाउने तर चालू तर्फ रकम घरभाडा ,विजुली,टेलिफोन,पानीको महशूल,विविध खर्च लगायत मसलन्द खर्च जस्ता चालू प्रकृतिका सबै खर्चहरु बचत रहने देखिएमा पूँजीगत खर्चमा रकमान्तर गर्न सकिने छ ।
- कुनै पनि प्रकारको तलब भत्ता ,बैठक भत्ता ,दैनिक तथा भम्रण भत्ता र कर्मचारी एवम राजनैतिक पदाधिकारी व्यक्तिको पारिश्रमिक तथा कर्मचारी सेवा निवृत हुँदा दिइने सुविधा सम्बन्धी खर्चहरु ।
- विमा, ऋण ,कारोवार,शेयर,लगानी वा बैंकमा मुद्दती वा बचत खातामा रकम जम्मा गर्न ।
- कुनै पनि प्रकारका राजनैतिक दल तथा तीनका भातृ/भगिनी संगठन,संघसंस्था वा व्यक्ति आदिलाई कुनै पनि किसिमको आर्थिक सहायता प्रदान गर्न ।
- दामासाही वा भागबण्डाको हिसाबले रकम बाँडफाँड गर्न ।
- गाउँसभाबाट बजेट बाँडफाँड गर्दा अवण्डा शीर्षकमा राखी पछि बाँडफाँड गर्न ।

- गाउँसभाबाट निर्णय नभएका कार्यक्रमहरुमा खर्च गर्न ।
- दश जोड दुई तह वा सो भन्दा माथिल्लो तहको विद्यालय वा क्याम्पस खोल्नका लागि धरौटी राख्न ।
- कार्यविधि बाहिर गएर आर्थिक सहायता,चन्दा एवम पुरस्कार सम्बन्धी खर्च गर्न ।
- यस कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम स्वीकृत नभई गत विगत बर्षमा वा यसै आर्थिक बर्षमा पनि सम्झौता हुनुपूर्व कार्य सम्पन्न गरिएको भनी भुक्तानी माग गरिएको कार्यक्रम /आयोजनामा खर्च गर्न ।
- वातावरण संरक्षण ऐन २०५३,"वातावरण संरक्षण नियमावली २०५४" तथा मंत्रालयबाट स्वीकृत "सामाजिक तथा वातावरणीय सुरक्षाको रुपरेखा" मा उल्लेखित प्रावधानहरुको प्रतिकूल छनौट भएका कार्यक्रम वा आयोजनामा लगानी गर्न पाइने छैन ।

ख)प्रशासनिक तथा नीतिगत निर्णयहरु

१९)गाउँपालिकाको स्वामित्व तथा संरक्षणमा रहेका देहायका सार्वजनिक मठ, मन्दिर, गुम्बा,चर्च मस्जिद, पाटी, पौवा,प्राचीन स्मारक, ताल, तलैया, पार्क, पर्ति जग्गा, सार्वजनिक जग्गा, देवालय, जनावर,चराचुरुङ्गी,खोला,नाला तथा अन्य सार्वजनिक सम्पतिहरुको अभिलेख तथा संरक्षण गर्ने भनी गाउँसभाबाट पारित गरिएको छ ।

सि.नं.	सार्वजनिकसम्पतिको नाम	सार्वजनिक सम्पतिको संक्षिप्त विवरण	सार्वजनिक सम्पति रहेको स्थल
१	माईपोखरी रामसार क्षेत्र	पहाडी क्षेत्रको पहिलो रामसार क्षेत्रमा सुचीकृत क्षेत्र,नेपालको सुदुर पूर्व पहाडी क्षेत्रको ऐतिहासिक धार्मिक तथा पर्यापर्यटकिय क्षेत्र	सन्दकपुर १ र ३
२	सन्दकपुर	सुर्योदयको दृष्य ,कन्चनजंघा र सगरमाथा र ६ वटा ८००० मि. भन्दा अग्ला हिमालको दृष्य अवलोकन	सन्दकपुर ४
३	डम्बरसिंह सुनुवारद्धारा निर्मित मूर्ति र उद्यान	ऐतिहासिक सत्यतथ्य घटनाक्रममा आधारित भई बनाईएका कालकृतिहरु	सन्दकपुर १
४.	टोड्के झरना	ईलामकै पहिलो लामो झरना	सन्दकपुर २
५	छिन्टापु	१४ जिल्लाको सदरमुकाम र धेरै हिमालहरु एकै ठाँउवाट देख्न सकिने मामोहक ठाउँ	सन्दकपुर १
६	हांगेथाम	दुर्लव चराचुरुङगी	सन्दकपुर ५
७	सातखाल्डे सहिद पार्क	तत्कालिन राज्य व्यवस्था परिवर्तनका लागि बलिदान दिने अमर सहिदरुको स्मरणमा निर्मित पार्क	सन्दकपुर १
८	ढापपोखरी	दृष्य अवलोकन तथा मानव निर्मित इलामको ठूलो ताल	सन्दकपुर ५
९	सामुदायिक वनहरु	पर्यावरणिय सन्तुलनमा भुमिका र स्थानिय आर्थिक स्रोतको क्षेत्र	गा.पा भरिका
१०	मावुथाम	रेडपाण्डाको प्राकृतिक बसोवासको लागि प्रख्यात	सन्दकपुर ४
११	सिमा पिल्लर नं. ५७३ देखि ६३ सम्मको जंगे पिल्लर र सहायक पिल्लर गरि जम्मा २८ वटा	दुई देश विचको अन्तराष्ट्रिय सिमाङ्कन	नेपाल र भारत सिमामा रहेका

१२	महेश्वर (सन्तानेश्वर) महादेव	माईपोखरीको उत्तर पुर्वी दिशामा रहेको मुख्य प्रवेशद्धार ,नौकुनाको पहिलो कुनामा अवस्थित शक्तिशाली महादेवको प्रतिमा, प्राकृतिक रुपमै कुदिएको मुर्ति ।	सन्दकपुर १ र ३
१३	चोयाटार	रेडपाण्डाको प्राकृतिक बसोवासको लागि प्रख्यात	सन्दकपुर ५
१४	बौद्ध गुम्वा	बौद्ध धर्मको धरोहर साथै शन्तिको प्रतिक	सन्दकपुर ४
१५	लालबास पोखरी	सुन्दर पोखरी दृष्य अवलोकन	सन्दकपुर ४
१६	तालपोखरी	कञ्चनजंघाको छाँया देखिने मनोरम पोखरी	सन्दकपुर २
१७	फुर्से पोखरी	फोहोर नहुने अनौठो दृष्य	सन्दकपुर २
१८	श्रीहाङगजी गुफा	विसाल गुफा	सन्दकपुर ४
१९	कैलाशेश्वर धाम	चारधामको अदभुत एतिहासिक दृष्य	सन्दकपुर ४
२०	शंखेढुगां	दुर्लभ दाहीने शंखको दृष्य	सन्दकपुर २
२१	सुतुलुङ ढुङगा	सुत्केरीले गाडेको ढुङगा	सन्दकपुर ३
२२	माङमालुङ ढुङगा	१८० फुट अग्लो ढुङगा	सन्दकपुर २
२३	लुमचोक	अतभुत दृष्य देखीने ठाँउ	सन्दकपुर २
२४	विखे भन्ज्याङ	कञ्चनजंघा हिमाल र रेडपाण्डाको अवलोकन	सन्दकपुर १
२५	टप्पु	प्यारा ग्लाईडिङ तथा चिडियाखाना स्थल	सन्दकपुर १,२ र ३
२६	जैवारी आलुविकास क्षेत्र	१३६ जातीका आलु उत्पादन क्षेत्र	सन्दकपुर ५
२७	वनझाकी गुफा नक्कले	आकशक जाँतो भएको	सन्दकपुर ३
२८	चमेरे गुफा	धेरै प्रकारका चमेराको वासस्थान	सन्दकपुर ४
२९	चमेरे गुफा	धेरै प्रकारका चमेराको वासस्थान	सन्दकपुर १
३०	हाँडीदह स्नान कुण्ड	छाला जन्य रोगहरु निधान हुने पानी पाईने	सन्दकपुर १
३१	चन्द्रपाल थेवे ढाप पोखरी जमुना	मानव निर्मित पोखरी,पर्यापर्यटनको लागि प्रख्यात	गा.पा.को नाममा नामसारीको लागि पहल गर्ने,भइरहेको जमुना
३२	सवै वडाका खेलमैदानहरु	स्वस्थ्य र खेलकुद विकास	सवै वडा
३३	गाउँपालिकाका जग्गाहरु	सरकारी सम्पतिको महत्वपूर्ण अंग	गा.पा र स्वास्थ्य चौकी समेत
३४	डुप्दे छेन्पो नोदेन नमगेलिङ्ग साधना केन्द्र,माबु	वौद्ध धर्मवालम्भीहरुको लामागुरुहरुले साधना गर्ने (डुखाङ्ग) पवित्र ध्यान केन्द्र जुन वि.स २०५४ मा स्थापना भई हालसम्म तीन वर्ष तीन महिना तीन दिने डुखाङ्ग १३ जना लामाले बसेको छ ।	सन्दकपुर ४
३५	ठकठके (salamander Himalayan Newt)	लोपन्मुख उभयचर र सरिसृप प्रजातिको गोहोरो जुन यस माईपोखरी आसपास पाईने गरिन्छ ।	माईपोखरी र माईपोखरी क्षेत्र आसपास
३६	गलैचे झ्याउ (Sphagnum	विश्वकै एकमात्र स्थान माईपोखरीमा	माईपोखरी

	Nepalense)	मात्र पाईने लोपन्मुख प्रजातिको रैथाने झ्याउ	
३७	रेडपाण्डा	लोपन्मुख जनावर	सन्दकपुर १,२,४ र ५ को माथिल्लो भेगमा
३८	होङ्रायो	लोपन्मुख प्रजातिको चरा	माईपोखरी आसपास
३९	काडेभ्याकुर	नेपालमा मात्र पाईने चरा	माईपोखरी आसपास
४०	मनपाहा	औषधिजन्य लोपन्मुख भ्यागुता प्रजातिको जिव	सन्दकपुर,हागेथाम,जमुना, पाहाखोला,छिन्टप्पु र गोरुवाले क्षेत्र
४१	डाईइमन्ड ढुङ्गा	रातेखोला विचमा अवस्थित हिरा आकारको बढेमानको शिला	सन्दकपुर २
४२	दुर्लभ भोटे कुकुर	सन्दकपुरको उच्च पहाडी क्षेत्रमा पाईने लोपन्मुख प्रजातिको कुकुर	गा.पा भरि रहेका
४३	माईखोला,पुवाखोला, जोगमाईखोला, इङ्गला खोला, धुवाखोला, राते खोला, मेवा खोला, गिताङ्ग खोला, पाहाखोला	जैविक विविधता र अर्थउपार्जनको महत्वपूर्ण स्रोत	गा.पा भरिका

२०)गाउँपालिकामा सन्दकपुर गाउँ यातायत योजनामा उल्लेख भएका सडकहरुको चौडाई कायम गरी गाउँ यातायत गुरु योजना कार्यान्वयन गर्ने निर्णयका लागि पेश गरिएको छ साथै मुख्य सडकहरुलाई सडक वीचबाट ५० मिटर र शाखा बाटाहरुलाई ३० मिटर र कृषि सडकहरुलाई ३० मिटर बाटोको अधिकार क्षेत्र कायम गर्ने प्रस्ताव गाउँसभाबाट स्वीकृति गरिएको छ ।

२१) नेपाल सरकारद्धारा जारी दैनिक भ्रमण भत्ता नियमावली बमोजिम संसोधित रकम नै काज खटि जाने पदाधिकारी /कर्मचारीहरुलाई उपलब्ध गराउने कुनै पनि प्रकारको तलब भत्ता ,बैठक भत्ता ,दैनिक तथा भम्रण भत्ता र कर्मचारी एवम राजनैतिक पदाधिकारी व्यक्तिको पारिश्रमिक तथा कर्मचारी सेवा निवृत हुँदा दिइने सुविधा सम्बन्धी खर्चहरु प्रचलित कानून अनुसार हुने प्रस्ताव गाउँसभाबाट स्वीकृति गरिएको छ ।

२२)गाउँ कार्यपालिका कार्यालयको स्वामित्वमा रहेका खर्च नभएर जाने चलअचल सम्पतिलाई संरक्षण गर्न गाउँ कार्यपालिकालाई निर्देशन दिने प्रस्ताव गाउँसभाबाट स्विकृत गरिएको छ ।

२३)यस गाउँपालिकामा पूर्वाधार विकास योजना संचालन गर्दा दिगो,गुणस्तरीय र वातावरणीय मैत्री पक्षमा जोड दिने निर्णय पारितका गरेको छ ।

२४)गाउँपालिका विकास योजना संचालन तथा व्यवस्थापन लैंगिक तथा सामाजिक समावेशी समुदाय लाभान्वित हुने गरि संचालन गर्ने प्रस्ताव पारित भएको छ ।

२५)प्रत्येक आयोजनाको सम्बन्धित कार्यान्वयनकर्ताले आयोजना स्थलमा नै सार्वजनिक परिक्षण गरेपछि मात्र अन्तिम किस्ता भुक्तानी दिन तथा सामाजिक परिक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम संचालनका लागि योग्य व्यक्ति वा संस्था छनौट गरि कार्यक्रम संचालन गर्न प्रस्ताव पारित भएको छ ।

(ग) प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रमबाट आ.व. २०८०।०८१मा गरिने आयोजनाहरुको नाम :

नेपाल सरकार, श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयको (प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम) चं.नं. ६४६ मिति २०८०/०३/२७ को पत्रानुसार निर्दिष्ट क्रियाकलाप बमोजिम कार्य स्थलमा आधारित सीप विकास तालिम र जिवन उपयोगी तालिम समेत संलग्न गरि कार्यक्रममा परिमार्जन भई हाल योजना छनोट गर्न दुबिधा उत्पन्न भएकाले सोको निर्णय गरि कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकालाई जिम्मेवारी दिने निर्णय गरिएको छ ।

घ)सुशासन तथा सार्वजनिक वित्तिय व्यवस्थापन :

१) गाउँपालिकामा सुशासन कायम गर्नका लागि वित्तिय सुशासन जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना निर्माण गरि लागू गर्न निर्देशन दिने साथै कर्मचारीहरुलाई उच्च मनोवलका साथ कार्य गर्ने गराउने किसिमको प्रोत्सहानको व्यवस्था समेत गरिने तथा दण्ड पुरस्कारको नीतिलाई पूर्णरुपमा कार्यन्वयन गर्न प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई पूर्ण अधिकार प्रदान गरिने प्रस्ताव पारित गरिएको छ । साथै यस अघि स्वीकृत भएको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण अनुसार कर्मचारीहरुको दरबन्दी मिलानको सम्बन्धमा कार्यपालिकाको निर्णयलाई अनुमोदन गरियो ।

२) गाउँपालिकाको लागि राजश्व प्रक्षेपण प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्न निर्देशन दिन प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

३) गाउँपालिकाको अन्तिम लेखा परिक्षण प्रतिवेदन उपर छलफल गरियो र देखिएका बेरुजुहरुलाई नियमित असुली गर्न प्रमूख प्रशासकीय अधिकृतलाई कानुन अनुसार जिम्मेवारी बनाई काडाईका साथ कार्यान्वियन गर्नको लागि प्रस्ताव पारित गरिएको छ । साथै आन्तिरिक लेखा परिक्षणबाट आउने बेरुजूलाई अन्तिम लेखा परिक्षण अगावै फर्छौट गर्नु पर्नेछ । यसरी योजनाहरु वा उपभोक्ता समूह वा लाभग्राही वा कुनै व्यक्तिको नाममा रहेको बेरुजु फर्छौट नगरी नयाँ कार्यको लागी सुरुवाती गर्न अनुमति नदिनका लागि प्रस्ताव पेश गरेको छु । नयाँ कार्यदेशको लागि आ.ले.प शाखाबाट बेरुजू फर्छौट भएको प्रमाण पेश गर्नु पर्ने प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

४) वित्तिय समानीकरण अनुदान राजश्व बाँडफाडवाट सेवा सुविधा लिने गाउँपालिका फिल्ड भत्ता नपाउने कर्मचारीहरुलाई प्रोत्सहान स्वरुपको एक महिना वरावरीको सेवा सुविधा औषधी उपचार खर्चवापत उपलव्ध गराउने प्रस्ताव पारित गरिएको छ। सिभिल प्राविधिकहरुको हकमा एक मुष्ठ फिल्ड भत्ता,सवारी साधन र ईन्धन सम्बन्धी सुविधाहरु प्रचलित कानुन वा गाउँपालिकाले बनाएको कार्यविधि अनुसार दिईने र शसर्त अनुदानबाट सेवा सुविधा लिने प्राविधिक कर्मचारीहरुको हकमा नियम अनुसार फिल्ड भत्ता र अन्य सुविधा उपलब्ध भईरहेको र नभएमा नियमअनुसार हुने प्रस्ताव पारित गरिएको छ । संघीय सरकारका कर्मचारीलाई प्रोत्सहान वापत बढीमा पचास प्रतिशत प्रोत्सहान भत्ता उपलब्ध गर्न यस गाउँसभाबाट प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

६) प्रत्येक योजनाको मर्मत सम्भार ४ प्रतिशत,प्रशासनिक खर्च रकम ३.५ प्रतिशतकट्टा गरि गर्न र जुन मर्मत संभारमा कार्यालय सामान,फिल्ड भत्ता र अन्य आवश्यक औजार उपकरणमा खर्च गर्न प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

७)गाउँपालिकाका लागि देहायको आन्तरिक क्षमता विकास तालिम तथा गोष्ठी संचालनको खर्च मापदण्ड(Expenditure Norms for Internal Training)स्वीकृतिका लागि प्रस्ताव पेश गरेको छु ।

सि.नं.	विवरण	परिमाण	दर	कैफियत
१	प्रस्तावना लेखन	१	२५००।	
२	व्यानर लेखन	१	१२०० देखि ३०००।	आकार अनुसार
३	परिवहन प्रशिक्षक प्रति दिन	१	१५००।	
४	प्रशिक्षक राजपत्राङकित	१		नियमानुसार
५	प्रशिक्षक राजपत्राअनङकित	१		नियमानुसार
६	डायरी	१	२०० ।	प्रतिगोटा
७	स्पाइरल	१	८०।	प्रतिगोटा
८	पाइलट पेन	१	१३०।	प्रतिगोटा
९	डट्पेन	१	२०।	प्रतिगोटा
१०	कार्डवोड	१	२०।	प्रतिगोटा
११	सेतो कागज	१	१०।	प्रतिगोटा
१२	सेल्लो टेप	१	२५।	प्रतिगोटा
१३	मास्केटिङ टेप	१	५०।	प्रतिगोटा
१४	बेण्डिङ टेप	१	१००।	प्रतिगोटा
१५	मार्कर पेन	१	७० ।	प्रतिगोटा
१६	बोर्डमार्कर	१	८०।	प्रतिगोटा

१७	पंचिङ मेसिन	१	१५०।	प्रतिगोटा
१८	स्टिच मेसिन	१	१२५।	प्रतिगोटा
१९	स्टिचपीन	१	१५।	प्रतिडव्वा
२०	स्केल	१	३०।	प्रतिगोटा
२१	सहभागी व्यक्तिलाई चिया खाजा	१	२००।	प्रतिव्यक्ति
२२	खाना सहभागि	१	३००।	प्रतिव्यक्ति
२३	सहभागि यातायत खर्च नजिक	१	४००।	प्रतिव्यक्ति
२४	सहभागि यातायत खर्च टाडा	१	८००।	प्रतिव्यक्ति
२५	कार्यक्रम सहायक	ल.स.	१५००।	प्रतिव्यक्ति
२६	कार्यक्रम सहयोगी	ल.स.	१०००।	प्रतिव्यक्ति
२७	संचार खर्च		२०००।	ल.स
२८	प्रतिवेदन तयारी खर्च	१	३०००।	वटा
२९	भाडा तथा विविध		१५००।	ल.स
३०	फोटोकपि खर्च		५०००।	ल.स
३१	दैनिक भ्रमण भत्ता		नियमानुसार	प्रतिदिन प्रति व्यक्ति
३२	गाडी भाडा		७०००।००	प्रतिदिन

८) गाउँपालिकाबाट पेश्की लिई हालसम्म पनि पेश्की फछ्र्योट नगर्ने व्यक्ति संघ संस्थाहरुलाई अविलम्ब पेश्की फछ्र्योट गर्ने ताकेता गर्न अन्यथा कानुन बमोजिमको कारवाही गर्न कार्यालयलाई निर्देशन दिने प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

९) गाउँपालिकाको कार्यालयले रेडपाण्डा नेटवर्क नेपाल, अन्य साझेदारी संस्थाहरुसंग भएको सम्झौता बमोजिम आगमि आ.व.२०८०/०८१ को लागि कार्यक्रम स्वीकृत गरि कार्यान्वयन गर्ने निर्णय पारित गरिएको छ । साथै जिल्ला रेडक्रस, मेडिक मोवाइल नेपाल,सहकारी संस्थाहरु र अन्य साझेदारी संस्थाहरुले पेश गरेको कार्यक्रम अध्ययन गरि कार्यक्रम संचालनको वातावरण गाउँपालिकाले समन्वयात्मक भूमिका खेल्ने प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

१०) गाउँपालिकाको ,विभिन्न समिति ,वडा समितिको वैठकमा सहभागि कर्मचारीलाई राजपत्राकित भए प्रति बैठक माथिल्लो सरकारको नियमानुसार भत्ता दिने प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

११) यस गाउँपालिकाले तयार गरिएको जग्गा वर्गिकरण कार्यलाई अनुमोदन गर्ने निर्णय गरिएको छ ।

११) गाउँ कार्यपालिकाले गरेका राजश्व सम्वन्धि समिक्षा, बार्षिक भौतिक तथा आर्थिक प्रगति समिक्षा र हाल सम्मको कागजात पुगेका नियमसम्मत फर्छौट हुने वेरुजूहरुलाई फर्छौट गर्ने प्रस्तावलाई यस सन्दकपुर गाउँपालिकाको दोस्रो गाउँसभाको तेह्रौं अधिवेशनबाट प्रस्ताव पारित गरिएको छ ।

धन्यवाद

हरि बहादुर लुङ्गेली
उपाध्यक्ष गा.पा